

Lk 6-7 ja 14

**Ettevõtlusnädal tuleb,
et hoogu anda ja kontakte luua**

**Liis Lälli
maailm,
mida määrab
toit**

Lk 12-13

Vestlusring:

Märjamaa vallas
kandideerijad:
**Eeldused on
loodud kahe
valla
valutuks
ühinemiseks**

Lk 8-11

Käsitöölane
Lk 15-18

**Nukud ja
nukukunst**

OÜ KÜLMALINE

**Mitsubishi
Electric ja
Fujitsu
õhksoojus-
pumbad**

Tallinna mnt. 50, Rapla
www.kulmaline.ee
Tel 533 01 720

RAPLAMAA Sõnumid

KOLMAPÄEV, 27. september 2017 Nr. 39 (2997)

Sõltumatu nädalaleht | www.sonumid.ee | Hind 1.98 €

Foto: SIIM SOLMAN

Juhtkiri

Keegi ei ole meilt võimu käest võtnud, ise andsime selle ära

On kummastav, et erinevates ametites toimetavad poliitikud ja ametnikud, kes heidavad oma õiguste eest seisvatele reakodanikele ette institutsiooni maine kahjustamist, sest nood nõuavad midagi, millele neil võiks õigus olla, kui seda õigust tunnustaks ka ametnikkond. Ometi ei ole valla, mõne asutuse, isegi mitte riigi enda maine midagi niisugust, mille säilitamise nimel peavad kodanikud ennast madalamaks kui rohi tegema ja taluma kõiki vintsutusi, mis nende alandamiseks kuskil ametikoridorides on välja mõeldud.

Kui me veerand sajandit tagasi oma riiki taastama hakkasime, siis kujutas enamik meist lihtsameelselt ette, et võim selles riigis hakkabki kuuluma rahvale ja just rahvas võtab enda teenistusse vajalikul hulga ametnikke ning teenistujaid, kes ausalt ja omakasupüüdmatult teevad ainult seda, mida rahvas vajab. Ja keegi neist ei ütle (isegi ei mõtle!) mitte kunagi, et rahvas, kes neid palkab, on rumal ajudeta mass, keda tulebki juhtida ja valitseda, kellelt on õigus nõuda, et ta oma valitsejatele häbi ei teeks ja kuulekalt nende näidatud rada käiks. Nagu see oli mitte väga ammu Nõukogude Liidus ja on praegu näiteks Põhja-Koreas.

Taastatavas riigis oli nii palju tööd, et kui meie kõrvale tekkisid libekeelsed poliitikud, kes rääkisid sellest, kuidas nad oleksid valmis võtma enda kanda riigi ehitamise väsitava töö ning valitsemise raske koorma ja kuidas meie ülejäänud saaksime siis külluslikku elu nautida, olime õnnelikult valmis taanduma. Püha Jumal, kui naiivsed me olime kõiki volitusi poliitikutele andes – nad asusid kohe innukalt seda riiki oma näo ja vajaduste järgi ehitama.

Nüüd imestame, kuidas saab nii olla, et tühine käputäis on meid kõiki oma väikese sõrme ümber keeranud!

Eestis on jämedalt võttes kõigisse parteidesse kokku suudetud värvata vaid viis protsenti elanikkonnast. Võib julgelt väita, et kaks kolmandikku sellest viiest protsendist on passiivsed parteilased, kes ei tea ööd ega päeva sellest, mida nende nimel tehakse selleks, et ülejäänud üks kolmandik saaks järjekordsetel valimistel omavahel võidelda õiguse eest meid valitseda. Me oleme alandlikult sellega leppinud ja võtame iseenesestmõistetavalt, et valimised ongi selleks, et keegi saaks meie üle võimu võtta. Ja need, kes siis meie enda häälte najal võimule tõusevad, võtavad iseenesestmõistetavalt, et neil ongi õigus valitseda ja teha meiega, mis pähe tuleb: kehtestada magusamaks, saata mingi hulk meist Läti piirile viina ostma, võtta vastu seadus, mille järgi osa rahvast peab jääma hariduseta, sest mida rohkem on harimatuid, seda kergem on valitseda... Nad usuvad siiralt, et ainult neil on õigus, ega mõista, miks meie seda veendumust ei jaga.

Ajaleht 25 aastat tagasi

Valimiste kokkuvõte

23. septembril 1992 on ajaleht Nädalaring teinud kokkuvõtteid 20. septembril toimunud taasiseseisvunud Eesti esimese presidendi ja Riigikogu valimistest.

Hääletustulemusi ei osatud prognoosida

Maakonna valimiskomisjoni esimees Heldur Rahuoja ütles, et komisjonil ei sobi hinnanguid anda, aga soostus mõne lausega siiski tulemusi kommenteerima. Ootamatu olevat olnud see, et Rahvarinne sai kokkuvõttes nii vähe toetajaid ja seda polnud ka keegi osanud ette öelda, et Rein Taagepera edestab presidendivalimistel Lennart Merit.

Rapla maakonna valija eelistas Arnold Rüütli ja Lembit Arrot

Presidendikandidaatidest kogus Arnold Rüütel maakonnas 48,4% häältest. Talle järgnesid Rein Taagepera (24,2%), Lennart Meri (23,3%) ja Lagle Parek (4,1%).

Riigikogu saadikukandidaatidest oli kõige populaarsem Lembit Arro (19,95%),

teiseks tõsteti Mart Laar (13,69%), kolmandaks kuningriiklane Vambola Põder (7,99%). Kõik ülejäänud saadikukandidaadid kogusid hääli tunduvalt vähem.

Valimised Rapla maakonnas

Rapla maakonnas võttis valimistest osa 64,7% nimekirjadesse kantud kodanikest. Kõige loium oli valimistest osavõtt Juuru alevikus (53,9%) ja Kohila vallas (54,6%).

Maakonna valija pidas lugu Kindlast Kodust

Valimisliitudest eelistati maakonnas kõige enam Kindlat Kodu (Eesti Demokraatlik Õigusliit, Eesti Koonderaakond, Eesti Maaliit) – 30,89%. Teisena tunnustati Isamaad (Eesti Kristlik Demokraatlik Erakond, Eesti Konservatiivne Rahvaerakond, Eesti Kristlik Demokraatlik Liit, Vabariiklaste Erakond) – 17,01%. Kolmandaks seati Rahvarinne (Eesti Rahva-Keskerakond ja Eesti Rahvarinde eestseisus) – 10,8%. Selle järel tulid Mõõdukad – 9,88%, „asakvõimalus – 5,05% ja siis ERSP – 4,4%.

Südamelt ära

Tummine volikogu eeldab teravaid pliiatseid

Siim Solman

Kohalike omavalitsuste volikogude valimised lähenevad. Kõikvõimalike ja -võimatute nimedega valimisliite tekib nagu seeni pärast vihma.

Nii näiteks on Kosel Sauna valimisliit, Narvas valimisliit Patriot, Tartumaal Tõde ja Õiglus, Jõgeval Uus Laine ja Sakus paljulubav Mida Lubame, Seda Ka Teeme.

Vaadates aga otsa valimisnimekirjadele ja sealsetele inimestele, avastasin end korraga mõttelt, et miks küll üks või teine inimene üldse kandideerib. Jah, meil on demokraatia ja vabad valimised on selle kõige loomulik osa, aga see ei ole vastus minu küsimusele. Küsimus on minu jaoks ennekõike pädevuses.

Olles nüüd juba ligi kümme aastat töötanud maakonnalehe juures, võin öelda, et mul on üsna hea ülevaade sellest, mis meie

maakonnas toimub ja kuidas üks maakond või vald toimib. Sellegipoolest ei pea ma ennast kaugeltki piisavalt pädevaks, et seada üles oma kandidatuur kohalikel valimistel. Minu jaoks see lihtsalt eeldab rohkem. Jah, valimised annavad justkui võimaluse vahetada volikogusaali hapuks läinud õhk värske vastu, kuid kas see toob ka pädevust juurde?

Minu arust peaks volikoguse kandideerija tajuma väga selgelt mitte ainult valla kui omavalitsusüksuse, vaid ka maakonna kui terviku toimimist ja selle nüansse. Mõistma, et paberilt tuleb hakata lugema termineid nagu haldusreform, hankekomisjon,

Valimised annavad justkui võimaluse vahetada volikogusaali hapuks läinud õhk värske vastu, kuid kas see toob ka pädevust juurde?

finantsanalüüs, meede, riigihange, munitsipaalomand, kaasav eelarve, stukturfond, tasakaalustatud eelarve jne, jne. Julgen siikohal väita, et valdav enamik kandidaatidest pole nende terminitega eales kokku puutunud.

Võib ju öelda, et kusagilt tuleb alustada, aga mulle siiralt meeldiks, kui minu kodukandi volikogu olekski kohe valmis ja toimiv üksus,

sinna valitud inimesed on kodutöö põhjalikult teinud ja saavad aru, et volikogus peaks asju ajama täie tõsidusega ning määrused ja eelnõud ei ole pelgalt paber, vaid see puudutab tihtipeale suurt osa elanikkonnast. Seda enam, et haldusreformijärgne olukord eeldab kahtlemata volikogudelt veel enam selget pead, mõistlikke inimesi, kainet otsustusvõimet - ühesõnaga teravaid pliiatseid.

Muidugi, alati annab ju lihtsalt targa näoga kaasa noogutada ja allkirjastada dokumente, mis tagavad selle, et iga volikoguliikme koduvärvani viiv tee saab tolmuvabaks. Kahtlemata ongi

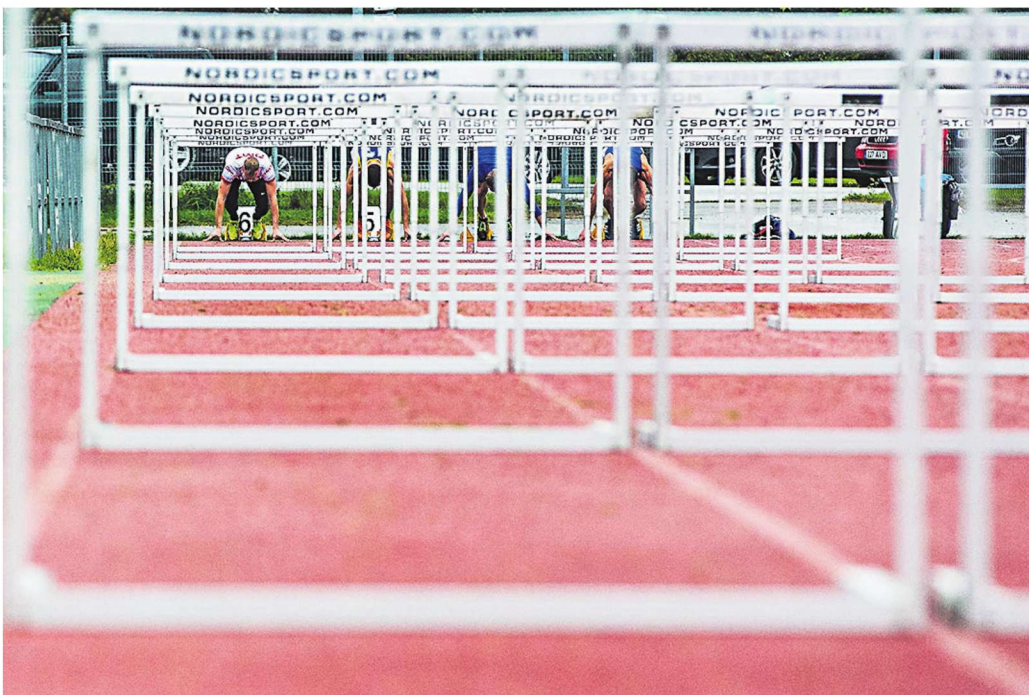
seal inimesi, kes lähevad sinna ikkagi ennekõike mingit isiklikku agendat ajama ja tähtsate arutelude juures lihtsalt vaikivad.

Seega loodan siiralt, et vähemalt siin Raplamaal saab värske volikogu olema tegus, asine ja täidetud inimestega, kes ka teavad, mille poolt või vastu nad hääletavad.

Ma ei taha kellelegi näpuga näidata ja inimestel on täielik õigus ja vaba voli kandideerida, aga selline üldine igal-kingsepal-oma-liistud-printsiip võiks ju ikkagi olla lähtepunkt.

Tekst ja foto: SIIM SOLMAN

Päevapilt

Alt või ülevalt? Tunneli- või tõkkejooks?

Küsitlus

Kas kavatsete osaleda ettevõtlusnädala üritustel?

Pille, teenindaja: Ei, ei ole kuulnud ettevõtlusnädalast.

Emilia, juuksur: Just kuulsin raadiost selle kohta, aga ise osaleda ei kavatse.

Raili, kodune: Olen Võrust, seal mõtlesin osaleda küll.

Ahti, konstruktor: Ei ole kuulnud ettevõtlusnädalast, ei ole plaaninud osaleda.

Kalju, kutseõpetaja: Ei kavatse ise osaleda, aga kuulnud olen sellest küll.

Aleks, pakkija: Ei kavatse. Ei ole sellest kuulnud.

Ulvi, küla sädeinimene: Ma esialagu plaanisin minna Reet Ausi kuulama, aga kahjuks ei saa osaleda. Ma osalesin eelmisel aastal Kohilas ja sain väga hea kogemuse. Kõige rohkem annabki see, kui kuuled ettevõtja enda käest tema kogemuste põhjal.

Küsis Stina Andok
Pildistas Siim Solman

Suured RB küsimused –

palju see maksab, kes seal sõitma hakkavad, kuhu välja jõuab?

Rail Baltic on eestlaste ja raplamaalaste meeli erutanud vähemalt viimased viis aastat. Tänavu juunis ratifitseeris Riigikogu Rail Balticu leppe ning nüüd võib olla kindel, et see raudtee ka tuleb. Raplamaa Sõnumid istus laua taha Rail Baltic Estonia OÜ juhatuse liikme Indrek Oravaga, kes kinnitas juba varem teada olnud fakti, et üks peatus sellel trassil rajatakse ka Raplasse.

Siim Jõgis

Kuigi see veel kindel ei ole, siis suurima tõenäosusega rahvusvahelised rongid Raplas peatuma ei hakka. Orav pakkus, et esimene rong, mis võiks Raplas peatuda, oleks Tallinn–Pärnu või isegi Tallinn–Riia. “Need lahendused hakkavad selguma paar aastat enne raudtee valmimist,” sõnas ta. Arutelu alla tulid ka teised Rail Balticuga seotud teemad.

Lugesin Rail Balticu veebilehelt www.rbestonia.ee, et trassi ehitus läheb lahti 2019. aasta sügisel. Kas ka siin Rapla maakonnas?

Täna see päeva seisuga ei ole veel kindel, mis lõikudel ehitus esimesena algab. Vastavalt projekti ajakavale on ehitusperiood ette nähtud 2019 kuni 2025. Kas 2019 jõutakse esimesel objektil kopp maasse lüüa või mitte, seda on praegu veel raske öelda. Esimesed suuremad ehitushanked on küll plaanis 2019 välja kuulutada. Hangete väljakuulutamise sõltub sellest, millal jõutakse valmis kogu trassi tehnilise planeerimisega. Need tööd on suures osas plaanis aastal 2018.

Aga kui 2025 saab trass kogu ulatuses Tallinnast Leedu-Poola piirini valmis, millal siis reisijate-ja kaubavedu lahti läheb?

Ajakavas on ette nähtud, et 2025 saab trass valmis ja siis on raudtee ohutuse ja tehnilise toimimise jaoks vajalik ka selle testimine, mis võib kesta mõnest kuust poole aastani. Eelduslikult avatakse raudtee reisijate ja kauba liikluseks 2026. aastal. Kuupäeva on hetkel veel vara paika panna.

Kes on need reisijad, kes hakkavad sõitma Tallinnast Riia, Kaunase, Varssavi ja võib-olla isegi Berliini suunas?

Väga erinevad grupid. Analüüse ja uuringuid on tehtud küll. Viimati Ernst & Young'i poolt. Seda on analüüsitud, et mis loogika alusel ja kui kaugelt inimesed ja kaup siia jõuavad. Reisijad koosnevad mitte kümnest, vaid paarikümnest erinevast grupist. Mõni näide – Soome ja põhjamaade turistid ja ka tööreisijad, kes tulevad laevaga Tallinnasse. Teatavasti laevareisijate arv on umbes kümme miljonit. Kui võtame, et pooled on soomlased ja põhjamaa-

lased ja oletame, et enamik jääb neist Tallinnasse ning iga kümnes sõidab edasi lõuna poole, siis teeb see 500 000 reisijat aasta peale.

Samasugune liikumine hakkab toimuma ka lõunast põhja poole. Praegu ei jõua lätlased ja leedulased tihti Eestit avastama. Poola samamoodi ja miks mitte kogu Euroopa. Veel üks põnev näide – kui suhted paranevad idanaabriga, siis muutub aktuaalsemaks Peterburi piirkonna kaasamine, kus elab kuus kuni kaheksa miljonit inimest. Vene inimestele väga meeldib rongiga sõita.

Kui vaadata kohalikke potentsiaalseid reisijaid, on välja toodud pendelränned ehk töölesõitjad Pärnu ja Tallinna vahel, 45–50 minutit. Inimesed tulevad Raplasse elama, kui siit saab paarikümne minutiga Tallinnasse. Kultuuriüritustele Riiga saab Tallinnast vähem kui kahe tunniga. Neid grupe on paarkümmend, kust tulevad reisid saja ja tuhande kaupa tulevad. Lõpuks see annabki vajaliku koguse.

Ja ideaaljuhul moodustaksid need grupid nii suure terviku, et kogu projekt tasuks ennast ära?

Suurem tasuvus tuleb ikkagi kaubaveolt, aga reisijate vedu annab märkimisväärse osa. Lisaks on meil praegu käimas Eesti kontekstis uus ja põnev asi nagu sõiduautode pealelaadimisjaama hange. See on siin piirkonnas täiesti uus võimalus. Lähed autoga Tallinnas rongi peale ja sõidad välja kuhu tahes. Sellise võimaluse loomine on esmakordne.

Mis kaup raudteel Kesk-Euroopa suunas liikuma hakkab?

Samad kaubagrupid, mis on praegu põhiline Soome eksport ja import. Puidutööstuse tooted, paber, tselluloos, paberimass. Siis kindlasti keemia- ja metallitööstus, põllumajandus kuni toiduainetetööstuseni välja. Kui regioonidest rääkida, siis tõenäoliselt ei konkureeri Rail Baltic nende laevavedudega, mis liiguvad Helsingist Põhja-Poola sadamatesse nagu Gdansk. Küll aga konkureerib see vedudega 500–800 kilomeetrit kaugemale lõunasse Lõuna-Saksamaal ja Põhja-Itaalias, Aadria mere piirkonda ja Balkanimaadesse. Seal tekitab raudteeühendus konkurentsieelise nii maantee- kui ka merevedude ees. Aga samamoodi võivad kaubad hakata liikuma ka põhja suunas. On näha kaubavoogusid, mis tulevad

Indrek Orav, Rail Baltic Estonia OÜ juhatuse liige.

Foto: SIIM SOLMAN

Suessi kanali kaudu Aadria mere basseini ja sealt kaudu põhja poole. Prognoosid näitavad ja eksperdidki on positiivselt meelestatud, et see kaup hakkab sealt liikuma.

Kas siis on lootust, et Via Baltica peal hakkab vähem suuri rekkaid sõitma?

Jah, kindlasti. Rail Baltic on osa Euroopa Liidu transpordi- ja keskkonnapoliitikast, mis näeb ette saaste vähendamise. Selleks on ette nähtud programmid, mille eesmärk on maanteevedude toomine raudteele. Üks Rail Balticu efekt on ka see, et maanteedel tekivad uued võimalused ja seal saab liikuda kiiremini. Samuti tekib vähem saastet ja vähem vajadusi maantee remondi järele. Tegelikult on kaudmõjusid rohkemgi.

Lugesin RB veebist, et Eesti pinnal teostatavate tööde maksumus oleks 1,3 miljardit eurot, millest maksumaksjal tuleb tasuda 269 miljonit eurot.

Jah, kümne aasta jooksul. See jaguneb riigieelarvetes päris mõistlikult, 20–30 miljonit aasta peale. Alguses vähem, aga ehitusperioodil pisut rohkem. Kui võrrelda muude riigi investeeringutega, siis tegelikult ei ole need nii suured summad.

Olen Ernst & Youngi tasuvusanalüüsi sirvinud. Mind huvitab MTÜ ARB argument väidetava 4,1 miljardi euro suuruse põhjendamatulu kohta. Kas nende jutt vastab tõe?

Ernst & Young lähtus Euroopa Liidu tasuvusanalüüsi metoodikast, mida rakendatakse kõikide Euroopa

Liidu toel läbiviidavate projektide juures. See näeb ette terve rea põhimõtteid, millest üks on, et kõik prognoosid tuleb teha konservatiivsuse põhimõttest lähtuvalt. Kui meil täna ei ole andmeid mingi tehnoloogia arengu kohta, siis ei tohi võtta seda siduvaks eelduseks. Kõiki parameetreid on kasutatud samadest põhimõtetest lähtuvalt. Seetõttu ei ole õige võtta need paar-kolm sõelale ja hakata neid vaidlustama, et näete, sellisel juhul oleks sotsiaalmajanduslik mõju väiksem. Sel juhul tuleks võtta kõik 60–70 kriteeriumit ja hinnata neid võrdselt optimistlikult, aga see oleks vastuolus tasuvusanalüüsi koostamise nõutud metoodikaga.

Tegemist on ülimalt mastaapse projektiga ja seda on nimetatud isegi sajandiprojektiks. Ega tähtajad nihkuma ei hakka?

Võrreldes ajakavaga aastal 2012, kui alustati kogu maakonnaplaneeringute hankega, siis sellest ajast on tähtajad juba pisut nihkunud. Protsess on võtnud planeeritust rohkem aega. Vastupidiselt sellele, millist kuvandit on püütud anda, on Eestis võrreldes kahe teise riigiga avatust ja kodanike kaasamist rohkem. Näiteks avalikel aruteludel on osalenud ligi viis tuhat inimest. Aega lisasid ka arutelud erinevate trassivariantide ümber. Oleme täna juba ajalises nihkes. Raske on hinnata kui palju, aga see jääb ühe aasta sisse. Mis saab edasi? Liigume ajakavas, et raudtee avataks liiklusele aastal 2026.

Minu tutvuskonnas on välja käidud argument, et selle raudteega ei jõua välja kuskile mujale kui lihtsalt Poola sohu. On see nii?

Saan aru, et kujundina kõlab see hästi ja seda saab RB vastu kasutada. Tõsi on, et Poola raudteel on kiirused pisut madalamad. Seal saavad need olema teatud lõikudel 160 kilomeetrit tunnis, kui samal ajal Rail Balticu peal on need 240 kilomeetrit tunnis. See on faktiline argument, et mingitel lõikudel Poolas läheb kiirus alla. Millal tõstetakse see 240 peale, see on täna teadmata, kuid väita, et raudtee lõpeb soos, on ilmselge vale. Kui RB saab valmis ja Poola tajub seda potentsiaali, mis on Balti riikides, siis olen kindel, et seal sünnivad samasugused lahendused, mis võimaldavad kiirusi tõsta.

Täna on Poola prioriteetidid teistes suundades. Idapoolne suund on tõesti olnud vaeslapse osas, sest seal on elanikke ja tööstust vähem. Bialystokist läbi Elki ja Suwalki kuni Poola-Leedu piirini kulgev raudteelõik on täna planeerimisel. Kuna kõnealune raudteelõik on äärmiselt kurviline, mis kiirusi piirab, on laual tõepoolest paar alternatiivi, kas aastaks 2024 saada senine raudtee konditsiooni, mis võimaldaks kulgeda kiirusega 140 km/h, või tõmmata kurvid sirgeks, et võimaldada kiirust 160 km/h.

Politseiteated

Käru vald

25. septembril kell 8.02 toimus liiklusõnnetus Tallinna-Rapla-Türi maantee 80. kilomeetril, kus 22-aastane naine sõitis sõiduautoga Mercedes-Benz 200D vasakpööret sooritades ette haagisega veoautole Volvo FH-480, mida juhtis 51-aastane mees. Mercedes-Benzi juht toimetati Põhja-Eesti Regionaalhaiglasse.

Märjamaa vald

24. septembril lõi Märjamaa vallas asuvas talus 29-aastane mees enda 35-aastast abikaasat, kes sai viga.

Raikküla vald

10. septembril omastas Raikküla vallas asuva matkaraja alguspunktis seni tuvastamata inimene lauale unustatud telefoni iPhone 5S väärtusega 350 eurot.

Rapla vald

18. septembril omastas Raplas Tallinna maanteel asuva kaupluse juurest seni tuvastamata inimene auto katuselt maha kukkunud rahakoti, kus olid dokumendid ja 450 eurot sularaha. Esialgsel andmetel tekitati kannatanule varalist kahju 750 eurot.

20. septembril tungis Raplas Viljandi maanteel 18-aastane mees kallale 52-aastasele naisele, tekitades talle sellega valu.

21. septembril kell 17.04 toimus liiklusõnnetus Ülejõe - Ridaküla tee 1. kilomeetril, kus jalgrattur, 44-aastane mees keeras ette samas suunas liikuvale sõiduautole Ford Galaxy, mida juhtis 43-aastane naine. Jalgrattur toimetati Põhja-Eesti Regionaalhaiglasse.

23. septembril kella 11.37 ajal toimus liiklusõnnetus Rapla linnas Viljandi mnt 9 asuva maja juures, kus mopeedi Aprilia juhtinud 55-aastane mees, vältides tagant otsasõitu ülekäiguraja ees tee andmiseks pidurdanud sõidukile, pidurdas järsult ning kaotas juhitavuse ja kukkus. Mopeedijuht toimetati Põhja-Eesti Regionaalhaiglasse kontrolli.

24. septembril varastati Raplas Tallinna maanteel asuva kaupluse juurest lukustamata jalgratas GT. Vargusega tekitati varalist kahju 600 eurot.

Politsei- ja piirivalveamet

Päästeteated

Kuimetsas põles põhk

24. septembril kell 11.30 sai häirekeskus teate tulekahjust Kaiu vallas Kuimetsa külas. Teataja sõnul põles kasutuseta laudahoone. Päästjate saabudes põles hoone põõningul põhk. Põleng lokaliseeriti kell 12.09. Järelkustutustööde käigus otsiti tulepesi ning tulekahju likvideeriti kell 12.20. Kokku põles laudas umbes 30 ruutmeetrit põhku. Kell 15.32 anti häirekeskusele teada, et samast hoonest on näha suitsu. Sündmuskohal selgus, et põhk oli uuesti süttinud ning põles umbes 10 ruutmeetrit. Tulekahju kustutati kell 16.47.

Veis kukkus kaevu

24. septembril kell 13.35 sai häirekeskus teate, et Rapla vallas Kuku külas oli veis kukkunud sügavasse katmata settekaevu. Loom vintsiti traktori abil tagasi kindlale maapinnale.

Lääne päästekomando

Sipsiku meeskond on riigi sünnipäevaks 100 kilo kergem

Kohila lasteaed Sipsik on otsustanud kinkida Eesti Vabariigile 100. sünnipäevaks meeskonna jagu tervemaid ja tugevamaid inimesi.

Stina Andok

Seoses Eesti Vabariigi sajanda sünnipäevaga saavad kõik kaasa lüüa ja teha oma kodumaale toredaid kingitusi. Kohila lasteaia Sipsik direktori Kristiina Mägi sõnul olid nad oma lasteaia meeskonnaga juba pikemat aega mõelnud selle peale, et kindlasti peaks ka midagi kinkima. Ühtlasi on nad oma lasteaia kollektiiviga pidevalt teinud koos kaalumisi, kuna ühiselt on lihtsam kaalu langetada. Nii sündiski õppealajuhatajal Kaia Vällingul idee kinkida oma kodumaale ilusa juubeli puhul hulga tervemaid ja tugevamaid lasteaia töötajad.

Kohila Sipsiku lasteaed on tervisedendav lasteaed ning Mägi sõnul on tervislikud eluviisid lasteaias pidevalt päevakorral. Üheskoos hakkavad

100 kilogrammi kaotama ligi kakskümmend lasteaia töötajat. Mägi sõnul päris kõik kampa ei löönud, kuna kõigil kaalu langetamiseks vajadust ei olegi. Seda, kuidas keegi kaalu langetab, ei jälgita, igaks teeb oma valikud individuaalselt. Küll aga peab Mägi oluliseks, et äärmustesse ei langeta ning dieeti keegi ei pea.

Ettevõtmine sai alguse septembrikuus ning kestab kokku kuus kuud. Lõpukaalumine on planeeritud 23. veebruarile. Mägi sõnul kohtutakse iga nädal, et kaaluda ja iga kuu fikseeritakse kaalumuutus spetsiaalses tabelis. Igas kuus plaanitakse ka ühiselt midagi tervislikku ette võtta, näiteks matkata, kuulata loenguid vms. Esimene loeng on juba peagi tulemas. Nimelt on kutsutud lasteaeda esinema toitumisharjutaja Mirko Miilits, kes annab loengu nii personalile kui ka lapsevanematele. Miilitsa abiga mõeldakse igapäevase kehakoostist ning saadakse personaalsed suunised edasisteks püüdlusteks oma teekonnal kergema kehani.

Ettevõtmises osalevate inimeste tarvis on Facebookis loodud salajane grupp, kus kõik osalised saavad soovi korral jagada oma

Direktor Kristiina Mägi sõnul toetab ühine tegutsemine töösätsu, indu ja kollektiivis ühte hoidmist.

Foto: SIIM SOLMAN

kogemusi, toiduretsepte ja muud ning saada teistelt innustust ja toetust. Mägi sõnul on ühise kaalu langetamise juures tore see, et kui

pealtnäha ei ole see kuigivõrd tööga seotud, toetab ühine tegutsemine töösätsu, indu ja kollektiivis ühte hoidmist küll.

Märjamaa vald ootab kaasava eelarve tarvis ettepanekuid

Stina Andok

Eelmisel aastal alguse saanud Märjamaa kaasava eelarve traditsioon jätkub ka sel aastal.

Märjamaa valla kaasava eelarve eesmärk on pakkuda elanikele võimalust panustada eelarve koostamise protsessi ning teha oma ettepanekuid valla elu edendamiseks.

Iga vallakodanik saab esitatud ettepanekute poolt hääletada. Kaasava eelarve ettepanekuks on sobiv Märjamaa vallaga seotud investeeringuobjekt, mis peaks pakkuma hüve ja olema avalikus kasutuses. Samuti ei tohiks järgnevate aastate eelarvetele tekkida objektiga seoses ebamõistlikke kulusid. Kaasava eelarve raames planeeritakse Märjamaa valla eelarvesse 20 000 eurot.

Eelmisel aastal tehti kokku kolmteist ettepanekut, mis kõik suunati edasi hääletusele. Iga inimene sai hääletada kuni kolme meelepärase ettepaneku poolt. Elektroonselt hääletas kokku 248 ja paberkandjal 181 inimest. Võitjaks osutus 110 häälega „Teenuse mõis – hubasus tõmbab“, millega sooviti teha remonti Teenuse mõisa üldkasutatavates ruumides ning soetada kardinad vestibüüli ja väikesesse saali.

Tänavu saab kaasava eelarve elluviimiseks oma ettepanekuid esitada kogu oktoobrikuu jooksul. Märjamaa vallavalitsus korraldab täna, 27. septembril Märjamaa raamatukogus ka kaasava eelarve menetlust tutvustava avaliku infopäeva. Märjamaa abivallavanema Triin Matsalu sõnul korraldatakse sel korral veel kaasava eelarve menetlust praeguse Märjamaa valla piire arvestades.

Muusikapäev

1. oktoober

Kuula!

Rohkem kui 100 tasuta kontserti üle Eesti!

muusikapäev.ee

Lapsevanem: „Kogu see asi on ebamõistlik.“

Sellest sügisest on Kodila lasteaia liitühm Alu kooli juhtimise all ning lasteaiarühma jaoks valmistavad toitu Alu kooli kokad. Uus juhtimis- ja toitlustamissüsteem on teinud lapsevanemad murelikuks ning konflikt valla esindajatega aina süveneb.

Stina Andok

Üle-eelmisel nädalal kohtusid Rapla valla esindajad - vallavanem Kalle Toomet, valla haridusnõunik Tiina Roosimägi ja vallavolikogu hariduskomisjoni esimees Ilvi Pere - Kodila lasteaiarühma ruumides lapsevanematega, et arutada uue toitlustamiskorraga tekkinud küsimusi. Viisakast arutelust kujunes nii valla esindajate kui ka lapsevanemate sõnul aga vastastikune solvamine. Murelikud lapsevanemad pöördusid toimetuse poole sooviga meedia vahendusel lahendusteni jõuda.

Kohtume kahe lapsevanemaga koosolekule järgneval nädalal. „Me räägime enamiku lapsevanemate nimel,“ ütleb Kodila liitühmas õppiva lapse ema Merilin Högren alustuseks. „Nad olid ebaviisakad,“ ütleb anonüümseks jääda sooviv teine lapsevanem Ave (*nimi toimetuse poolt muudetud*), viidates toimunud koosolekule.

Alustame aga algusest. „See, milles nad praegu siplevad, et kuidas on soodsam ja see, et ei ole mõistlik, et koha peal toitu tehakse, ja et arutatakse, kas saali kütta või mitte, on jama. Kogu see asi on ebamõistlik. Palju soodsam oleks viia lapsed sinna, kus toit tehakse, mitte toitu tassida kolm korda päevas,“ ütleb Ave konkreetselt ja keerutamata ning jätkab: „2014. aastal pandi lasteaiahoone kinni, ehitati uued ruumid ja koliti sinna. Siis lapsevanemad ütlesid, et see ei ole mõistlik, et kool ei ole jätkusuutlik. Nad vaatasid statistikat, sündimust ja lootsid, et kool jääb alles, aga juba 2011. aastal lõpetas lasteaia kaheksa last, kellest ainult kolm pandi Kodilasse kooli.“

Ave hinnangul oleks pidanud vald lahendama probleemi, miks lapsi ei pandud Kodila kooli õppima. „Avalikke teenuseid tuleb vallas osutada soodsaimatel tingimustel. Teisalt aga kohalik omavalitsus korraldab ja juhib kohalikku elu, lähtudes elanike vajadustest ja huvidest ning arvestades valla või linna arengu iseärasusi. Seega, kui valla poolt

on korraldatud olukord, kus väga suures hoones on vaid üks lasteaiarühm, siis tulebki vallas sellega leppida. Seejuures arvestades kogukonna huvisid. Kindlasti on kohalike huvides lasteaiarühma säilimine, seejuures spordisaali kasutamise võimalusega ja ohutu keskkonnaga laste arenguks,“ on Ave veendunud.

„Lõpuks jõuame ikka selleni, et on ebamõistlik hoida hoonet lahti viieteistkümnepäevase lapse pärast. Sellised hüüded, et kes see suretab teie küla välja, te teete seda ise, on ebaviisakad. Vallavalitsuse ja vallavolikogu esindajad peaksid viisakaks jääma. Nad teevad midagi, aga ei küsi, kas meil seda vaja on. Me kõik oleme nende meelest halvad kogukonnaliikmed, me ei tee midagi. See oli solvav,“ räägib Ave. „Siin ei ole elu surnud. Alles oli perepäev, südamenädal. Üritused toimuvad pidevalt,“ lisab Merilin.

Mõlemad on ühel meelel ja arusaamisel, et kooliruumid on laiemale üldsusele ligipääsmatud ning kurikuulsat saali, mille üle vaieldakse, ei saakski keegi realselt ka soovi korral kasutada. „Me ei saa sellele ligi! Alles sooviti ruume kasutada pulmade jaoks, aga vald oli ei öelnud. Varem peeti seal internetipidusid, aga tänasel päeval ei saa. Kohalikud planeerisid koolimaja keldriruumidesse jõusaali, kõik seisab,“ toob Merilin ridamisi näiteid. See jutt, et otsime *catering*-firmat ja teeme muuseumi, pole reaalne,“ on Ave vallavalitsuse poolt koolimaja kohta tehtud plaanide suhtes skeptiline.

Mure personali töökoormuse pärast

Koosolek algas Merilini sõnul sellega, et teda rünnati. „Ma maalin negatiivse pildi Rapla vallast, mis õigusega ma seda teen,“ kirjeldab Merilin sõnu, millega teda tervitati. Nimelt läks Facebookis enne koosolekut Kodila toitlustamise korraldusega seoses aruteluks ning teiste seas võttis kommentaarides sõna Merilin. Merilini hinnangul on

igapähe õigus oma arvamust avaldada.

„Mis on sinu asi muretseda. Mis see teie mure on, mis koolis toimub,“ kirjeldavad mõlemad lapsevanemad valla esindajate vastuseid nende arupärimistele. „Mul on õigus saada infot uue korralduse kohta. Kui sa küsid, miks siis inimesed pahaseks saavad?“ on Merilin hämmeldunud. „Kui paljud asjad tulevad üllatusena, tekib küsimus, mis siis järgmiseks,“ on Ave nõrdunud.

Kõige suurem murekoht lapsevanemate jaoks on mõlema sõnul rühma teenindava personali töökoormus. Nimelt ütleb koolieelse lasteasutuse seadus, et laste turvalise kasvukeskkonna tagamise eesmärgil lähtub lasteasutuse personali töökorraldus põhimõttest, et kogu rühma töötajate jooksul on liitühmas üheksa lapse kohta üks õpetaja. „Kui lapsi on juba kümme, siis võiks tõlgendada seda nii, et peaks olema juba kaks täiskasvanut pidevalt rühmas,“ on Ave veendunud. Tema sõnul vaidlesid sellele valla esindajad koosolekul vastu. „Me ei räägi sellest, et õpetajad on ebapädevad. Nad on väga toredad, aga praegu on neil tõsiselt keeruline,“ ütleb Ave.

Ka Merilin on seda meelt, et õpetajatel ei ole praegu kerge. „Need lapsed on väga erinevas vanuses. Proovi alla kaheaastasele selgeks teha, et legod ei käi suhu, silma, kõrva. Siis on veel need lapsed, keda alles harjutatakse, kes nii meelsasti võib-olla ei tee kaasa kõike,“ ütleb ta ja lisab: „Kui õpetaja abi tuleb tööle, siis läheb ta toiduga mässama. Siis see üks õpetaja peab suutma lastel käed ära pesta. Pidev jooksmine ja tõmblemine. Mina ei võtaks kunagi endale sellist tööd.“

Lapsevanemate jutu peale, et töötajad lihtsalt ei jõua ettenähtud tööajal kõiki töid ja tegemisi, koristamisi ja ette tõstmisi ära teha, pakkusid valla esindajad oma lahendusi. „Õeldi, et pane eelmisel õhtul asjad valmis. Milal? Teen ületunde või kuidas?“ ei saa lapsevanemad aru. „See pole lihtsalt, et paned taldrikud lauale. Väikestega ei ole ka nii, et nad lihtsalt istuvad ja söövad. Kes tunnistab pudipõlle, kes ei tunnistab. Ma olen ise näinud, mis laga pärast sinna maha jääb. Masin peseb, aga nõud ei lähe ise masinasse, seda teame me kodustki. Põrandal on putru, see ei saa sinna jääda ju,“ selgitab Merilin muret.

Lapsevanemate sõnul ei saa öelda, et õpetajad ei saaks hakkama. „Ma näen, kuidas inimesed tõmblevad, aga kas see on siis elu? See on väga suur vastutus.“

Valla esindajad on lapsevanemate palvele vastanud, et lisainimese võivad nad tööle saada, aga sellisel juhul õpetajate palkasid vähendatakse, kuivõrd nende töö selle võrra väheneb. „Ma saan sellest põhimõtteliselt aru, aga tegelikult töö ei vähene. Vastutus on sama ja kord on ka sama. Kahju on õpetajatest, kes ei saa ise midagi öelda, sest muidu öeldakse neile, et uks on seal,“ ütleb Merilin.

Mures ollakse ka majandusmehe pärast, kes lisaks laste kooli vahet vedamisele ja toidu transportimisele peab hoidma heas korras koolimaja ümbruse. „Hommiikul on tal aega umbes kaks tundi, et koristada, siis toob ta lastele lõunasöögi, siis toob lapsi koolist ja siis on veel õhtuode ka vedada. Mis saab, kui ta haigeks peaks jääma?“ tõstatab Merilin veel ühe murekoha. Valla esindajad vastasid koosolekul lapsevanematele, et neil on selleks varuvariandid olemas. Kinnitasid, et sama kehtib ka õpetajate puhul, kuid konkreetsed vastused ei andnud.

Konkreetsed vastused ei saa

„See, et mulle irvitatakse näkku, et kui teeb muret, et majandusmees ei jõua, siis tule sõbrannaga ise lehti riisuma, ei ole normaalne,“ kirjeldab Merilin koosolekul räägitut.

Vallavolikogu hariduskomisjoni esimees Ilvi Pere ütleb selle peale, et teema tõstatas, kui haridusnõunik Tiina Roosimägi küsis, mida lapsevanemad on valmis kogukonnana panustama.

„Siis ütlesin, et kui mulle tundub, et lehed on riisumata ja midagi korrast ära, siis võtan reha ja riisun ära. Nii ju ikka toimitakse väikestes kohtades.

Selle peale tuli kohe hirmus kisa,“ selgitab Pere. Tema sõnul oli osa lapsevanemaid koosolekul algusest peale nii üleskõetud, et ei kuulanudki, vaid solvasid ja rääkisid kõrgendatud hääletoonil. „Esisid ultimaatumi vormis oma ettepanekuid, et kui ei tehta nii, nagu nõuavad, siis viivad oma lapsed ära,“ ütleb ta.

Lapsevanemate versioon on pisut teistsugune. Nimelt räägib Merilin, et haridusnõunik oli see, kes ütles, et info vabade lasteadeade kohta on avalik ja viige oma lapsed mujale. „See oleks muidugi lihtne lahendus,“ ohkab Merilin.

Merilini sõnul ollakse kõige rohkem kimpus sellega, et konkreetsed vastused valla esindajalt ei tule ning info liikumine on praktiliselt olematu. Nii näiteks ei osanud õpetajad augustikuus juhendada lapsevanemaid, kuidas esitada lasteaiakoha saamiseks avaldust ning kui koolimajas käivitus üks hommik tuletõrjealarm, ei pääsenud keegi sinna ligi, et seda välja lülitada. Ta toob ka näite, kuidas enne koosolekut Alu kooli direktor Ülde Riisalu kinnitas talle kirjalikult, et lapsed saavad Kodila koolimaja saali kasutada, aga koosolekul räägiti hoopis muud juttu. „Tekivad vasturääkivused, kes siis mille eest vastutab,“ ütleb Merilin ning lisab: „Seadus näeb ette, et kui toimub ümberkorraldus, tuleb sellest kirjalikult taasesitataval viisil lapsevanematele teada anda. Mina ei ole midagi saanud.“

Keerulisel ümberkorralduste ajal on lapsevanemad tähelepanu pööranud teistelegi murekohtadele. Nii näiteks on lasteaiarühma kasutada olev asfalttee aastakümneid juba remonti oodanud, rühmal ei ole kuivatuskappi, kuigi seda oleks tarvis, ning garderoobist on puudu vaip. „Eelarves raha ei ole. Ja siis öeldakse, et tingimused on väga head,“ muigab Merilin.

Alu kooli direktorile lapsevanematel etteheiteid ei ole. Merilin on tänulik selle eest, et direktor võtab ühendust ja tunneb huvi. „Aga vald teeb ikka, mida tahab,“ jääb Ave välja öeldud mõte meie kohtumisest kõlrama.

Seega, kui valla poolt on korraldatud olukord, kus väga suures hoones on vaid üks lasteaiarühm, siis tulebki vallas sellega leppida. Seejuures arvestades kogukonna huvisid.

Ettevõtlusnädal tuleb, et hoogu anda ja kontakte luua

Järgmine nädal, 2.-6. oktoobrini on taas juba traditsiooniks saanud ettevõtlusnädal. Selleks, et kuulda, mis ja kus Raplamaal täpsemalt toimuma hakkab, kutsusime Raplamaa Sõnumite toimetusse ettevõtlusnädala maakondliku korraldaja RAEK-i juhataja Janek Kadariku, projektijuhi Triin Jaki ja projektinõustaja Reelika Vaabeli.

Helerin Väronen

Lehes ilmunud ettevõtlusnädala reklaam tekitas küsimuse, miks kasutatakse sõna „feilima“, millest selline kampaania?

Jakk: Ettevõtlusnädala raames on erinevaid märksõnu välja töötatud, näiteks idee ja edu. Eks feilimine on ka see, mis võib ettevõtluse juurde kuuluda.

Kadarik: Ma arvan, et kaugem taust on see, et inimesed ei hakka ettevõtjaks sellepärast, et kardetakse läbi kukkuda. Ja siis genereeriti, et milline sõna on noortepärane ja sõna feilimine on see, mida noored ise kasutavad. Kui meie tahame esinema kutsuda kedagi, kes on korduvalt läbi kukkunud, siis seda on väga raske saada. See on umbes sama, kui narkoennetuses kutsutakse endine narkomaan rääkima. See aga mõjub kõige paremini.

Vaabel: Tööandjad, kes otsivad endale tippjuhte, on samuti öelnud, et me vajame läbikukkumise kogemusega inimesi.

Ta ilmselt tunnetab ära, kui asi hakkab läbikukkumise suunas minema.

Kadarik: See on üks asi. Teine on see, et ta oskab sellest läbi tulla.

Jakk: Eks need märksõnad ole selleks, et tekitada erinevaid emotsioone. Ettevõtlus ei ole ainult meelakkumine, vaba aeg ja reisimine. Rõhutada tuleb seda negatiivset ka, kuna alustavad ettevõtjad tahavad teada, mis on riskid. On ka edu ja ettevõtlikkus märksõnadeks, kuid see feilimine on neist jah kõige extravagantsem.

Kadarik: Teine variant oleks olnud kasutada sõna pankrot, kuid see ei ole nii noortepärane. Ma olen selle sõnaga väga rahul, lihtsalt reklaamis oleks võinud kujundus olla teistsugune. Me töötajad ei julgenud seda reklaami Facebookis avadagi, arvasid, et mingi *page error* iga on tegemist.

Jakk: Kollegid ei julgenud jagada, äkki on viirus.

Kadarik: Aga ettevõtlus ongi viirus, see levib inimeste kaudu. See on teaduslikult tõestatud, et kui sa viibid rohkem ettevõtlike inimeste seltskonnas, siis oled sa ka ise keskmisest ettevõtlikum.

Ideed on nagu seeneniidistik. Ettevõtluse nädala osa sündmusi ongi sellepärast ellu kutsutud, et inimesed suhtleks omavahel.

Kellele ja mis sündmused täpsemalt suunatud on? Vaatasin, et ka kutsetega üritusi on.

Jakk: Ainult üks on kutsetega. Taustainfo on põhjalikult lahti kirjutatud ettevõtlusnädal. ee/raplamaa lehel, kus on kirjas toimumise koht, kellaaeg, kes on peaesineja ning kes on sihtgrupp. Laias laastus on sihtgrupiks kõik ettevõtlikkusest huvitatud inimesed. Konkreetsest on kooliõpilastele suunatud esmaspäeval Rapla Vesiroosi gümnaasiumis ja kolmapäeval Kehtna kutsehariduskeskuses ning Märjamaa gümnaasiumis toimuvad üritused. Muidu on alustavatele, tegutsevatele ja ekspordihuvilistele ettevõtjatele suunatud üritused.

Kas ekspordi peal on seekord rõhk?

Jakk: Ei ole otseselt rõhku, üks üritus on sellele pühendatud. Ekspord on see, kuhupoole Eesti võiks rohkem püüelda.

Kui palju on Raplamaal üldse ekspordiga tegelevaid ettevõtteid ja mis on siinne suurim müügiartikkel?

Kadarik: See on väga põnev küsimus, kuna Raplamaa on päris eriline selles mõttes, et pole sellist ühte dominant. Akzo Nobel oma värvide ja kattematerjalidega ja Owens-Illinois klaastaraga ei olegi enam esirinnas. Kohila Vineer ja Salutaguse pärmitehas, Solbritt ja Saarioinen on ka ekspordivad ettevõtted. Valdakonnad on väga erinevad. Mahtude suhtes on esimesed ilmselt ikkagi värvid, klaas ja vineer.

Jakk: Palju on ka alustavaid ettevõtteid, kes on Raplamaa mentorklubist välja tulnud. Nad on küll väikesed, kuid piiluvad erinevate turgude poole. Põnevate harudega on tegemist: tootlustusvaldkond, keraamika ja ka näiteks Melii Nukumaailma käsitöönukud.

Kadarik: Ekspord ei ole mingi *horror*-sõna nagu ka feilimine. Ekspord pole muud kui müümine mujale. Enne Euroopa

Projektijuht Triin Jakk.

Liitu astumist käsitleti Eesti ekspordina ka ekspordi Läti, nüüd Euroopa mõistes Läti müümine ei ole ekspord, see on müük Euroopa Liitu. Meie aga võtame ekspordi lihtsustatud kujul, ka oma maakonnast, oma riigist kaugemale.

Vaabel: See sõna tundub natuke nagu käega katsumatu või liiga kauge ja hirmutav. Me saame ekspordina käsitleda ka maakonnaülest müüki ja üleüldse müügitööd kui sellist.

Jakk: Ettevõtlusnädalal on väliskaubandusalane müügi ja turunduse koolitus, mis tegelikult võib olla ka Eesti-siseseks kasutamiseks, põhimõtted on samad.

Vaabel: Ja väga värvikas esineja on ekspordipäeval tulemas.

Jakk: Jaa, Henton Figueroa. Ta on Tšiili päritolu äriimees ja väga suurte ekspordi kogemustega.

Vaabel: Räägib hästi toredas eesti keeles.

Jakk: Ta müüb luksuslikke massaažisaunasid, sisuliselt kõik läheb ekspordiks. Ta on majandusõpetaja mitmes koolis ja hästi aktiivne.

Ekspordipäeval on ka kaks toredat ettevõtet, kes ise ekspordivad, üks on Contractor ja teine on Montonissa OÜ. Ja tuleb ka EAS-i esindaja Elar Ollik, kes tegeleb kontaktreiside ja messidega ja on ise Valio taustaga, on seal 9 aastat ekspordiga tegelenud. See peaks väga põhjalik seminar tulema alustavatele ettevõtjatele, kes juba ekspordivad.

Projektinõustaja Reelika Vaabel.

Rapla Vesiroosi gümnaasiumis on lausa ekspordinädal, mis algab esmaspäeval ja toimub tundide ajal. Marike Uusjärv on seal koordinaator, kes kaasab kooli vilistlasi ja erinevaid ettevõtjaid. Nende püüdlus on loomida ettevõtlust ainetundidega.

Mis üritused veel tulevad ja kes koolitajad on?

Jakk: Teisipäeva hommikul on Swedbanki ärihommikusöök, mis on suunatud ärijuhtidele, raamatupidajatele, finantsistidele. Margus Nerman räägib Smart-ID-st ja Jarno Edur teeb juttu investeerimisest ja finants-turgudest.

Kolmapäev on väga tegus päev, algab Märjamaa noorte ettevõtluspäevaga. Märjamaa gümnaasium ja Märjamaa Ettevõtjate Piirkondlik Ühendus teevad tihedat koostööd. Nüüd septembri lõpus hakkavad gümnaasiumiõpilased töövarjudeks ja Märjamaa ühendus aitab neil ettevõtteid leida.

Raplamaa kõige tähtsam sündmus mõnes mõttes on Raplamaa ettevõtluspäev, kus sihtgrupp on seinast sein. Seal on need, kes alles mõtlevad ettevõtlusele, alustavad, tegutsevad ja ekspordivad ettevõtjad. Seal on esimene esineja Harald Lepisk, kes teeb kahetunnise koolituse ideede genereerimisest.

Kadarik: Eelmine aasta oli meil üle 100 osaleja, kahes saalis, digiekraaniga. Seda peab ka mainima, et osa sündmusi on ka kitsastes oludes, et kui õigel hetkel ei registreeru, ei mahugi saali.

Millal viimane registreerimise aeg on?

Jakk: Üritus toimub 4. oktoobril, võib ka kolmandal registree-rida, kui kohti veel jätkub.

Kadarik: Osal puhkudel paneme registreerimise kinni, kui saal täis saab, kuna me ei saa endale seda luksust lubada, et me teise saali ka videoülekan- de teeme.

Jakk: See üritus toimub Loo- meruumis ja seal on 70 kohta. Lepisk on igatahes suurte kogemus- tega ja oskab käima tõmmata nii noori kui ka vanu. Ettevõtjatena tulevad sinna kõnelema Maria Mettas TaevaniMaani Meistri- kojast ja Maris Kaer, temal on Profee OÜ. See on huvitav valik, kuna nad mõlemad olid mitte ammu palgatöötajad ja saavad kõneleda sellest, kuidas sündis otsus palgatöölt ära tulla ja oma ettevõtte luua.

Ettevõtluspäeval toimub ka kolm töötuba, tuleb turundus- alane töötuba, paindlik töökor- ralduse töötuba kaugtöö kohta ja tuleb ka ajaplaneerimise töötuba

sellest, kas mul on mõistlik kõik ise ära teha või on mõistlik mõni teenus sisse osta.

Räägitakse ka huvitavatest võimalustest: PESA programmist ja Väärt Raplamaa Tootest. See päev on kõigile tasuta, vaja on vaid registreerida.

Kehtna ettevõtluspäeva teevad Kehta põhikool ja Kehtna kutsehariduskeskus koostöös. Osaleda võivad mõlema kooli õpilased, vanemad ja teiste põhikoolide õpilased on ka oodatud. Hästi põnev on Märjamaa ettevõtlusõhtu, kus on Cleveron AS-i juhid Arno Kütt ja Peep Kuld, aasta ettevõtja 2017 tiitli võitjad. Kuuldavasti oli neil olnud üle 30 erineva kutse, kes neid tahtsid ettevõtlusnädalale, kuid nad tulid Märjamaale.

Kadarik: Cleveron toodab pakiautomaate ja -roboteid.

Jakk: Raplamaa arenduskeskusel on mitmeid koostööpartnereid ja üks neist on töötukassa, kes teeb neljapäeva hommikul töötoa „Ettevõtjaks või mitte“, mis on mõeldud neile, kes alles mõtlevad selles suunas. Ja siis on väga oluline sündmus Raplamaa majandusfoorum.

Vaabel: Juba viiendat aastat järjest toimub Raplamaa majandusfoorum, mis igal aastal on pühendanud oma ideestiku mõ-

nele huvitavale teemale. Sellel korral on selleks innovatsioon. Meie päeva juhhib Pirko Konsa, kes teeb sissejuhatava loengu „Kui innovaatiline on innovatsioon“ ja proovib meile seda mõtet avada. Kõnelema tuleb ka Eesti Töötukassa liige, kes räägib sellest, et ka inimestesse tuleb investeerida, just hariduse tõstmise kaudu. Majandus- ja kommunikatsiooniministrieriumist tuleb rääkima Sigrid Rajalo.

Tavapäraselt on päeva teine pool praktiline, näiteks kõneleb Mait Järvik klaasijääkide ärakasutamisest. Raplamaa üks oluline sektor on põllumajandus ja sellest vallast tuleb rääkima Sulev Mölder, Orgita Põld OÜ juhatuse esimees. Üks olulisemaid teadmisi inimese jaoks on see, kuidas toit me laual uueneb ja sellest tuleb kõnelema Ants Uustalu Ööbiku Gastronoomiatlust. Nimekama tegelasena oleme kaasanud Tiit Paananeni, kes on silmapaistev ettevõtja, Pipedrive'i kvaliteedijuht ja EAS-i nõukogu liige. Ja ta räägib sellest, kui kaugele Eesti innovatsioon paistab.

Oleme pidanud tähtsaks, et saavad kokku kolm osapoolt: ettevõtjad, kohalike omavalitsuste juhtfiguurid ja partner-

RAEK-i juhataja Janek Kadarik.

Fotod: SIIM SOLMAN

SOS Lasteküla Eesti Ühing on mittetulunduslik heategevusorganisatsioon, mis tegeleb pere kaotanud ja pere kaotamise ohus olevate laste tervikliku arengu tagamisega ning laste õiguste edendamisega. Eestis tegutsevad SOS lastekülad Keilas, Põltsamaal, Narva – Jõesuus, Juurus ja Kohtla-Järvel ning SOS Noortekodud Tallinnas ja Keilas.

Lisainfo: www.sos-lastekyla.ee

SOS Lasteküla Eesti Ühing on Sinu jaoks õige töökoht, kui soovid panustada vanemliku hoolitsuseta laste heaks.

Juuru SOS Lastekülla Raplamaal on oodatud:

Perevanem

Perevanem elab koos lastega Juuru SOS Lastekülas.

Perevanema ülesandeks on suunata ja toetada last tema kasvuprotsessis ja arengus ning pakkuda talle igakülgset hoolitsust. Perevanem korraldab igapäevast pereelu ja teda asendab vabade päevade ajal kindel perevanema abiline. Töö eeldab küpsust ja paindlikkust, väga head suhtlemisoskust ning iseseisvust ja tahet panustada laste arengusse.

Ootused kandidaadile:

- soov pühenduda lastele
- valmisolek pikaajaliseks töösuhteks
- vähemalt keskharidus
- eesti ja vene keele oskus
- kasuks tuleb varasem töökogemus laste ja noortega

SOS Lasteküla Eesti Ühing pakub omalt poolt pikaajalist ja stabiilset eneseteostusvõimalust, väljaõpet ja tuge rahvusvahelise organisatsiooni poolt ning töö eest väärilist tasu.

Ootame CV-d ja motivatsioonikirja aadressil signe.toom@sos-lastekyla.ee hiljemalt 10.10.2017.a.

organisatsioonid - maksuamet, töötukassa, pankade esindajad, et suurendada ettevõtlusmeelsust ja omavahelist lõimumist. Selle päeva mõte ongi omavahelise koostöö suurendamine ja efektiivsemaks muutmine.

Viimaseks päeva osaks on paneeldiskussioon, kus saab arutleda näiteks selle üle, kuidas kohalik omavalitsus saab toetada ettevõtja uuendusmeelsust. Majandusfoorum on ainus kutsetega üritus.

Jakk: Neljapäeva õhtu lõpeb motivatsiooniõhtuga „NOOR AUS NAINÉ“, rahvusvaheliselt tuntud moekunstnik Reet Aus on peaesineja. Ja Rapla poolt teevad muusikat Piia Pöder ja Morten Langi. See üritus on piletiga. Koha suurus paneb ka piirangu, kiirem registreerimine garanteerib sissepääsu. Ma tean, et eile hommikuks (21. oktoober) olid pooled kohad täis. Ma jätsin ühe sündmuse vahele, teisipäeval on ärikülastused ettevõtlike naiste tootmisettevõtetesse Raplast Valtuni. See algab Uniplast OÜ juurest, kus toodetakse plasti ja võimlemismatte. Väga paljud koolid kasutavad nende matte. Siis minnakse mõnevõrra süngemasse ettevõttesse, aga nad ise on öelnud, et nende otsustada ei ole saatuse üle, kuid nad saavad korraldada väärrika ärasaatmise. Tegemist on kirste tootva firmaga Anrein OÜ. Viimane külastatav ettevõtte on Minna

Sahver. Sellele üritusele on vaja registreeruda. Kogunemine on Uniplasti juures kell 11.45. Sealt saadakse edasised juhtnöörid ja liigutakse enda autoga. See on haruldane võimalus näha mõne ettevõtte tootmist lähemalt.

Viimane ettevõtlusnädala üritus on infopäev, kuhu on kaasatud meie partnerid ja sinna oodatakse kõiki ettevõtlikkusest huvitatud inimesi. Alustabki Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus ise, tutvustame meie põhilisi võimalusi, kuidas me ettevõtjaid aidata saame. Ja rõhutame seda, et algstaadiumis on meie abi tasuta.

Kindlasti osaleb seal maksu- ja tolliamet, direktor Valdur Laid räägib nende tegemistest ja Janek Leis tutvustab statistikat. Eesti Kaubandus-Tööstuskoda tutvustab nende võimalusi, kuidas inimene neist kasu saaks. Egon Eiche tutvustab Rapla Leaderi erinevaid võimalusi. Töötukassa räägib ettevõtlustoetusest ja juttu tuleb ka tööohutusest. See on kompaktne info ja päev on võrdlemisi lühike, kümnest kella kaheni.

Kuidas koolitajate leidmisega lood olid?

Jakk: Me oleme ikka kõik ise otsinud. Kindlasti mängivad siin rolli omavahelised suhted

Kadarik: Meie õnn ja rõõm on see, et mitte RAEK üksi ei ole selle asja korraldaja, vaid

oleme koordinaator maakondlikul tasandil. Ilmselge on see, et mida rohkem on partnereid, seda laiem on ka suhete ja kontaktide võrgustik.

Jakk: Kokku 12 sündmust ja neist 4 on otse RAEK-i korraldatavad. Ülejäänuid me koordineerime kaugemalt, partnerite kaudu. 2014 tegime me kõike ise.

Millist tulemust ettevõtlusnädalalt oodatakse?

Jakk: Paljud on öelnud, et ettevõtlusnädal annab justkui sellise restardi, annab jõudu midagi teha. Kontaktid on kindlasti üks väljund. Laiemalt mõtlemine ka, suhestumine, võrgustumine, sünergia tekkimine. Õpilased ehk ei saa veel sellest aru, kuid tagantjärele ehk see mõjub. Õpilasfirmade tekkimine on ka üks me lootus muidugi.

Vaabel: Saab energiat üksteisega suhtlemisest ja uutele ideedele hoogu juurde.

Jakk: Otsene tarkus ka muidugi, need on reaalsed kogemused ja reaalsed materjalid.

Kas neid materjale saavad inimesed mingil kujul pärast üritust ka endale?

Jakk: Jaa, need saadetakse meile.

Vaabel: Päriskas palju oleme saanud ja paneme RAEK-i kodulehele üles.

Raplamaa turvalisuse nõukogu tutvus narkoteemadega

Siseministeerium koostas siseturvalisuse arengukava aastateks 2015-2020, kus on välja öeldud väga õiged põhitõed: turvalisus algab meist endist; kõige mõistlikum on õnnetusi ennetada, kõige tähtsam on jõuda probleemide põhjusteni ning kõige lihtsam on need koostöös lahendada.

Ülle Laasner,
tervisedenduse spetsialist

Raplamaa turvalisuse nõukogu loodi jaanuaris 2016. Turvalisuse nõukogu tegevuse eesmärk on olla oluliste osaliste koostöökoogu, mõista maakonnas olevaid probleeme, seada eesmärgid ja kavandada probleemide lahendamist ja ohtude ennetamist. Nõukogu koosneb 23 erineva organisatsiooni või võrgustiku juhust ehk tippjuhtidest. Kui Rapla maavalitsus ja maavanem lõpetavad tegevuse, jätkub töö Raplamaa Omavalitsuste Liidu juures.

2016. aasta oli nõukogule õppimise ja arutluste, ühisosa leidmise ja arusaamisele jõudmise aasta. Selle aasta alguses valmis terviknägemus maakonna erinevate võrgustike tegevustest, sekkumisplaanidest. Valmis ka maakonna turvalisuse ülevaade, mis on leitav nii Rapla maavalitsuse kui ka tervisedenduse (www.raplatervis.ee) kodulehel.

Sel aastal on kohtunud Harjumaal turvalisuse nõukoguga ja jagatud häid praktikaid. Viimasel

koosolekul 20. septembril oli peateemaks sõltuvusained ja eeskätt narkootikumid. Tarmo Värat, politsei- ja piirivalveameti Lääne prefektuuri narkokuritegude talituse komissar, tegi ettekande narkoteema hetkeseisust Eestis. See oli nõukogule omamoodi koolitus nii ainetest kui ka sõltuvuse tekkimisest.

Tarmo Värat rääkis, et täna on iga viies vang narkokuriteo eest vanglas. Samas on narkoturu profiil täiesti muutunud – paljud narkootikumid liiguvad postipakkide teel internetist tellituna ja sellega on väga keeruline võidelda. Nõukogu liikmed avaldasid arvamust, et siinkohal on eriti suur vastutus lapsevanematel, kes peaks oma lapse internetikäitumist jälgima ja ka saadavaid postipakke teadma, nende vastu huvi tundma.

Värat rõhutas, et praegu on suurimad narkoprobleemid (narkosurmad) Ameerikas ja Venemaal. Eestis on probleemseim piirkond Harjumaa. Lääne prefektuuri piirkonnas, sh Raplamaal ei ole narkokuriteod suurim probleem. Kuigi ka siinkandis

on aastaid tagasi laboreid peetud ja taimi kasvatatud. Värat ütles ka, et kui tänaval tablettide hind tõuseb, tähendab see seda, et politsei on oma tööd väga hästi teinud ja müüjatel on kitsas käes. Heroiin on narkoturul unustatud teema – peamine narkosurmade põhjustaja on fentanüül. Eestlaste, ka raplamaalaste seas on kõige populaarsem kanep ja ka korgijook.

Ülle Laasner tegi ettekande noorte tervisekäitumisest – 12. klasside küsitlus andis sellised tulemused, et 26% küsitletutest olid proovinud narkootikume, suitsetas 38% ja purjus oli viimase kuu jooksul olnud 59% noortest. Kanepit peab „süütuks“ narkootikumiks 63% noortest, 38% ütlevad, et narkootikumid on Raplas kergesti kättesaadavad. Noortest peavad alkoholi tarbimist popiks 34%, suitsetamist 25% ja narkootikumide tarvitamist 19% ehk ligi viiendik. Olukord ei ole kuigi roosiline.

Viljandi haigla sõltuvushaigete ravi- ja rehabilitatsioonikeskuse direktori sõnul on nende klientuurist 85% vene rahvusest ja Raplamaalt ei ole inimesi sinna väga sattunud. Võõrutuskuur kestab kuu ja rehabilitatsiooniprogramm 9 kuud. Aidata saab ainult neid inimesi, kes seda ise soovivad. Alaealiste narkoteemadega saab pöörduda Tallinna Lastehaiglasse, kus on statsionaarselt 4 kohta.

Võimalus on ka grupipsühhoterapiaks nii lastele kui ka vanematele. Erinevaid ravi- ja rehabilitatsiooniteenuseid on kogu Eestis ja paljud on ka tasuta.

Turvalisuse nõukoguga tuli kohtuma ka eksnarkomaan Immanuel Volkonski. Immanuel on teinud preventiivset tööd Raplamaal 2005. aastast, kohutades nii õpetajate kui ka laste ja noortega. Immanuel lõpetab praegu magistriõpinguid Viljandi Kultuurikolledžis ning õpib lisaks kogemusnõustajaks. Ja ega keegi teine kui endine sõltlane mõistagi probleemidega inimeste hingeelu paremini. Immanuel ütles, et kõige olulisem, miks tema seda teed läks, oli tunnustus- ja kuulumisvajadus, mis ongi noorte inimeste kõige olulisemad vajadused. Ka oli lihtne rahateenimise võimalus ahvatluseks suurest perest pärit poisile. Ja poistel muidugi ka riskimoment ja adrenaliin.

Praegu töötab Immanuel raamatukogus, aga ta on ka nõustaja laste rehabilitatsioonikeskuses Lõuna-Eestis ning oli lastekodus kasvataja. Pärast mitmeid kordi vanglas olemist on ta tänaseks olnud 8 aastat puhas ja pühendunud teiste abistamisele. Immanuel on üks näide, et narkomaaniast on võimalik vabaneda ja pöörduda tagasi normaalsesse ellu. Immanuel jättis nõukogu liikmetele väga sügava mulje ning juba tehti ka kokkuleppeid edaspidiseks koostööks.

Haldusreformi käigus ühineb Märjamaa vald Vigala vallaga. 15. oktoobril valitakse ühise volikogu liikmed ühes valimisringkonnas. Senise 17 (Märjamaa vald) + 13 (Vigala vald) mandaadi asemel jagatakse välja 21 mandaati, millele kandideerib kokku 90 inimest viies valimisnimekirjas.

Inge Põlma, Tõnis Tõnisson

Seekordses vestlusringis osalesid Villu Karu (VL Meie Inimesed), Urmas Kristal (VL Märjamaa), Meelis Välis (VL Vigala) ja Jaan Kuusik (Eesti Keskerakond). Kutsutud oli ka Sander Saaliste EKRE nimekirjast, kuid tema teatas, et ei kavatse osaleda ja nimekiri ei leidnud talle asendajat.

Alustuseks tutvustage lühidalt oma nimekirja ja eesmärgid, millele soovite võimule pääsedes kõige enam tähelepanu pöörata.

Karu: Mina vean valimisliidu Meie Inimesed nimekirja. Pärast mitmeid kandideerijad on varem kandideerinud IRL-i nimekirjas, aga nendel valimistel oli suhteliselt ühine otsus minna välja valimisliidu nimekirjaga. Nimekirjas on ka päris mitu uut inimest, tänaste 20-30-aastaste põlvkond on ka esindatud. Mul on väga hea meel, et õnnestus neid inimesi kaasata, sest nemad hakkavad tulevikus võib-olla seda suurt valda juhtima või vähemalt siinses poliitikas osalema.

Kui rääkida programmilistest eesmärkidest, siis neid valimisi mõjutab Vigala ja Märjamaa valla vahel sõlmitud ühinemisleping, millest me üle ega ümber ei pääse. Prioriteetsed valdkonnad ongi need, mis on lepingus fikseeritud. Sinna juurde oleme otsinud tegevusi, mida otseselt lepingust ei leia, aga meie nimekiri on otsustanud, et neid tuleb eelseisval valimisperioodil katsuda ellu viia või mingil viisil nendega edasi liikuda.

Oma ideoloogias oleme lähtunud sellest, et tulevane suur vald saab olema üks, eraldi lahterdamist Vigala ja Märjamaa vahel ei ole. Loomulikult leiab lubadusi, mis puudutavad Märjamaa inimest võib-olla rohkem kui Vigala inimest. Eks see tuleneb sellest, et nimekiri koosneb praegustest Märjamaa inimestest. Me ei tunne Vigala elu nii täpselt ja lähedalt, et hakata neile ette kirjutama, mis me tahame nende heaks teha. Olen usaldanud Vigala oma inimesi. Pärast valimisi oleme igal juhul nõus Vigala inimestega koostööd tegema, ideaalis oleks seda teha ühises koalitsioonis.

Mõned märksõnad. Oleme üsna palju tähelepanu pööranud lastele ja noortele. Näiteks praegune lasteadeade soodustuste süsteem on küllaltki kesine ja jäik, peame vajalikuks rakendada lapsevanemate omaosaluses soodustuste süsteemi, mis looks paremad tingimused kahe

Tee iseendale kingitus

Sel aastal on väga aktuaalne teema Eesti 100. sünnipäev. Oled sa mõelnud, mida sina kingid kodumaale? Räägin sulle ühest üliägedast organisatsioonist, kus ma ise juba neljandat aastat aktiivselt tegutsen - Naiskodukaitsest.

Maret Kollin,
üks oluline ja uhke naine Rapla ringkonnast

Ära mõtle, et see on kuiv ja igav või liiga sõjaline organisatsioon! Lükkan selle ette manatud pildi hoobilt ümber. Olete kindlasti näinud paraadidel marssimas vormis range hoiakuga naisi. Tegelikult oleme väga uhked, et saame anda oma panuse riigikaitsele. Paraadil ühist sammu astuda on auasi.

Kõik algabki kuskilt hästi sügavast hingesopist südame kõrvalt. Armastusest oma kodu vastu. Tahtmisest hoida oma kodu ise-

endale. Hoida aus traditsioone, kasvatada julgeid, elus hakkama saavaid lapsi. Oma kodu ei kaitse me ainult püssi palgel hoides, vaid see algab palju-palju kaugemalt. Meist endist.

Naiskodukaitse on organisatsioon, kus leidub harivat, põnevat, väljakutseterohek tegevust igale maitsele. Ole ainult "mees" ja haara võimalusest kinni! Oluline on läbida kahe aasta jooksul baasväljaõpe, et me kõik astuks ühte sammu ja teaks põhitõdesid. Nende läbimine annab tugitalad, mis aitavad sul organisatsioonis paremini toimida. Siis saad valida ja kuuluda kasvõi mitmesse erialagruppi, kuhu panustad teadlikult rohkem.

Mõnusad väljakutsed, mis panevad proovile. Tihti imestad isegi, kui nauditav see kõik on. Ja ära kuula neid, kes ütlevad, et sa ei saa hakkama. Küsi endalt, millega sa täpselt hakkama ei saa. Iseenda proovile panekuga? Aga kui sa polegi proovinud, kuidas sa tead, millega sa hakkama ei saa? Ja millega saad?

Naiskodukaitse tegevuskava võimaldab paljudele üritustele

Naiskodukaitse on organisatsioon, kus leidub harivat, põnevat, väljakutseterohek tegevust igale maitsele.

Foto: TRIIN TÕITOJA

kaasata terve pere. Tegelikult me olemegi üks suur kokkuhoidev ja ühte sammu astuv pere. Tihti julgustab organisatsioonis koos kasvamine sind tegema elus uue totaalise pöörde. Tule ja janune, avasta uued võimalused! Parimad

sõbrad kogu eluks on boonus! Vaja on ainult tahta.

Ole just sina see, kes tahab kinkida Eestile enamat oma oskuste ja teadmistega, et olla ise tugevam ja targem! Mina armastan seda, mida ma teen!

Eeldused on loodud kahe valla valutuks ühinemiseks

ja enama lapse vanematele. Meie eesmärk on lasteaia ja üldhariduskooli õpetajate palgavahe vähendamine, soovime kooli mineva lapse toetust suurendada sisuliselt kahekordseks võrreldes praeguste Märjamaa numbritega. Gümnaasiumiastmes soovime rakendada tasuta töövihikute andmist, nagu on praegu põhikooli astmes. Veel tunneme gümnaasiumis puudust reaal- ja loodusainete läbiviimisel moodsa sisustusega laboratooriumist. Sellised asjad on täiesti võimalik ellu viia.

Asjad, mida praegugi rakendatakse, aga millega annab edasi minna, on tugiteenused lasteaedades ja koolides, huvitegevuse laiendamine üle valla. Näeme Vigala noorte kaasamist aktiivsemalt, et noortekeskuste võrgustik oleks ühtlasem üle valla. Kindlasti sotsiaaltoetused ja eakate tegevused, millele tuleb tähelepanu pöörata. Ühtlustamine oleks siin märksõna. Tahame rohkem panustada inimeste tervisesse, näiteks liikumiskirjade näol. Ühistranspordi korraldamisel jätkub eesmärk, et inimeste liikumisvõimalused kaugemate külade ja keskuste vahel peavad olema vajadustest lähtuvad ehk inimeste soovidele rajatud.

Üks suurem eesmärk ühinemisperioodil on teha Märjamaa vald nähtavaks kaugemale, et ta paistaks millegagi välja. Täna oleme tegutsenud, et asjad n-ö korda saada. Investeeringute koha pealt näeme, et paljud asjad on ära tehtud ja mõned suuremad asjad on veel töös, mis järgmisel valimisperioodil saavad lõpule viidud, aga küsimus on ka selles, kuidas paistame kaugemale nii oma maakonnas kui ka väljaspool. Sellega kaasneb loodetavasti ettevõtjate-tööandjate huvi paiknoka vastu.

Märjamaal ja Vigalas on teatavasti paks kultuurikiht ja kultuuriloolise ajaloolise pärimuse talletamine on küllaltki hästi korraldatud, aga tähtis on inimestele näidata ka midagi ehedat, mis kunagi oli ja mis sellest on saanud. Sellele poolele on võib-olla vaja rohkem tähelepanu pöörata. Tähtsad on meie jaoks ka turvalisuse küsimused, ettevõtjad, nüüdisaegne internetiühendus. Loomulikult pöörame ka nendele asjadele tähelepanu. Investeeringutest juba märkisin, et praegu kokku lepitud ja otsapidi töös olevad asjad tuleb lõpule viia. Vigala poole pealt näeme,

et tänavavalgustusele koostame ühisprojekti. Loodan, et see kunagi ka teoks saab. Tahame panustada Sillaotsa talumuuseumisse, kergliiklusteedesse ja teedesse üldiselt. Oleme praegusel valitsemisperioodil läinud nendega süstemaatilisemaks, aga näeme, et tuleb veel palju ära teha. Teedesse tuleks küll palju panustada.

Välis: Olen tänane Vigala vallavolikogu esimees, ühtlasi töötan Kullamaa keskkooli direktorina. Meie valimisliidus on 15 inimest. Kutsusime sinna nii tänaseid volikogu liikmeid kui ka muidu tegusaid inimesi. Sinna kuulub palju koolitöötajaid, ettevõtjaid, on noori ja vanemaid, ka erakondade inimesi. Ma ise olen ka ju Reformierakonna liige. Siiski otsustasime, et läheme valimisliiduga, kuna erakondade piirkonnad ei ole nii suured ja ei koguks nii palju jõudu valimistel.

Meie põhiline eesmärk lähtub ühinemisläbirääkimistest. See on olnud päris pikk protsess ja käinud siiani, aga viimasel kokkusaamisel septembri algul oli tunda, et väga raskelt ei tohiks ühinemine minna. Järgmine neli aastat ongi ilmselt kokkukasvamise periood. Tuleb Märjamaalt ja Vigalast kokku korjata see parim.

Iga inimene peab tundma ennast igas maanurgas, olgu Valgus või Vana-Vigalas või Teenusel sama kindlalt kui praegu. Vähemalt halvemaks ei tohiks olukord minna. Inimesel peab olema võimalus liikuda, et tema juurde tuleksid igasugused kommunikatsioonid, et lapsed saaksid võimalikult kodu lähedale kooli või lasteaeda minna. Et ta saaks kultuuri teha, sporti teha, ettevõtet rajada. Seda kõike ühinemisleping pidas silmas. Konkreetseid väikseid lubadusi ei hakkagi andma, me pole programmi veel lõplikult valmis saanud ka. Maainimene ei ole nii tormakas, ei tee kõike varakult valmis. Meil on plaanis oma ajalehtedes valimisprogramme tutvustada.

Proovisime ka varianti tulla välja suure valimisliiduga, mis ei ole piiritletud ainult Vigala inimestega, aga koostööd on võimalik teha ka pärast valimisi. Oleme teiste valimisliitude või erakondade poole avatud. Eelkõige on koostöö ja see, et me kasvaks üheks vallaks, nii arvan mina.

Kristal: Mina lõpetan Märja-

Meelis Välis.

Foto: SIIM SOLMAN

maa valla neljanda koosseisu volikogu esimehe ametit. Meie valimisliidu nimi on valimisliit Märjamaa. Meie eesmärk pole ajada nimekirja suureks, oluline pole inimeste arv, vaid et nimekirjas olija hääli toob. Nimekirja on koondunud inimesed, kes tahavad seista uue koduvalla hea käekäigu eest. Inimesed tulevad erinevatelt elualadelt ja koos omavad piisavalt erialaseid teadmisi ja oskusi valla juhtimiseks. On nii nooremaid kui ka elukogenud kandidaate. Noorematega oli tõesti natuke raskem, ega nad väga poliitikast huvitatud ei ole, aga esimese korra kohta on väga hästi, et oleme mõned sisse saanud. Kandidaate on enam-vähem kõikidest piirkondadest. Kui võtame nii alevi kui ka külade inimesed, siis viimaseid kandideerib pigem rohkem. Sellel oma me head tervikpilt, et kujundada uus Märjamaa vald koostoimivaks kodukohaks. Loomulikult oleme avatud kõikidele valimisliitudele ja erakondadele koostöö tegemiseks. Eesmärk on Vigalaga olla kindlasti koalitsioonis koos.

Põhiseisukoht on, et igal vallakodanikul peab olema koduvallas hea. Valla juhtimine peab muutuma paremaks ja

lähetuma kogukonna huvidest. Alati saab paremini juhtida ja seda saame kõik ühiselt teha. Ühinemisleping ja investeeringute kava järgimine tagab arengu järjepidevuse ja stabiilsuse. Arengukavas on aastaarvud sees, millal mida teeme. Meie eesmärk on, et sealt midagi ära ei jäeta. Märjamaa vald peab olema nähtav Eesti kaardil. Me oleme seal nii ehk naa, aga näeme märke, millega koostöös saaksime veel aktiivsemalt kaardil olla.

Loomulikult ehitus, rekonstrueerimine, ettevõtluse toetamine on meie eesmärgid. Ettevõtja on Märjamaa valla varandus. Meil on üsna palju ettevõtjaid, kes ütlevad, et pole vallas midagi saanud, aga kui vaadata detailselt, siis tegelikult on üsna palju saadud. Samamoodi soovime täiendada laste ja noorte võimalusi.

Tegelikult on meie eesmärgid enam-vähem ühised. Kuna oleme täna koalitsioonis, oleme ühte rada läinud ja see läheb edasi. Suurim probleem on muidugi sotsiaaltöö, aga see kindlasti läheb paremuse poole. Vist on ka riigi poolt sotsiaaltoetusi rohkem tulemas.

Karu: Järgmiseks aastaks on

planeeritud jah, ma ei tea küll kui suurelt, aga üht-teist tahetakse rohkem toetada küll kui seni. Näiteks tugispetsialistide tööd tahetakse rohkem toetada ja eks neid ole veel.

Kristal: Selles mõttes on jah meie põhieesmärgid valimisliiduga Meie Inimesed üsna sarnased. Erinevus on võib-olla see, et kõige suurem investeering on Märjamaa gümnaasiumi spordihoone. Täna võim ei tea selle maksumust.

Karu: Kui rääkisin pooleliolevatest ehitistest, siis pidasingi silmas spordihoonet, tervisekeskust ja kolmandana vallamaja. Need kolm asja on praegu töös ja eesmärk on järgmisel perioodil nendega lõpule jõuda.

Kuusik: Mina olen FIE, tegutsen asendusteenistuses, käin tööl kuues maakonnas. Kui võtta Vigala elu ja teised maakonnad, ega suurt erinevust pole. Maaelul on üks suur viga, igal pool pole internetiühendus. Kui see on korras, tehakse maal kodus ka tööd. See on täiesti võimalik, sest ega tänapäeval ei tähenda maaelu lehmased, saab muud tööd teha. (Järg 10. lk)

VESTLUSRING

Eeldused on loodud kahe valla valutuks ühinemiseks

Algus 8. lk)

Meie nimekiri on väike. Vigalas on inimesi vähe ka. Usun, et nelja aasta pärast on vald kokku sulanud üheks suureks vallaks. Vanasti käidi ikka Märjamaale keskkooli. Kui me kaks Vigalat ka kokku saame, siis see on juba suur asi. Ma ei usu, et me omavahel tülili lähme.

Ja kool peab olema korras, koolilaboratoorium on väga vajalik asi.

Territooriumilt saab uus vald olema tohutult suur. Mismoodi kavatsete hakata asju korraldama, et kogu see territoorium tõesti ühtmoodi toimima hakkab?

Välis: Kui alustasime ühinemisläbirääkimisi, olin tuline osavalla pooldaja. Mina arvan, et osavald, kuigi ta on meile tundmatu, on üks hea abimees keskusele, et seda valda juhtida, paremini kokku sulatada. Kohapeale jääksid esmatasandi ametnikud, et inimene ei peaks sõitma koguaeg kaugemale keskusesse. Näiteks avahoolduse spetsialist või sotsiaaltöötaja. Inimene saab kodukoha lähedal asjad aetud ja samas see spetsialist tunneb inimesi. Kaugemalt, Märjamaalt tulnud spetsialist ei tunnegi neid piirkondi. Samas info läheb ju üldosakonda. Ka haljastustöötajat või remonditöölisi ei ole otstarbekas Märjamaalt kohale tuua, vaid heakorraspetsialist võiks olla kohapeal olemas. Ta tunneb iga puud seal pargis, talle on see tunduvalt lihtsam. Mina arvan, et osavald kergendab küll keskuse tööd.

Karu: Olen nõus, et teatud suurema kindluse see annab, kui teada, et kohapeal on mingisugune struktuur olemas, mis jätkab ja teab kohapealset olukorda. Kindlasti on see tugi keskusele. Pärast haldusreformi ei jää Märjamaa küll pindlalt kõige suuremaks omavalitsuseks Eestis, aga territooriumi on üsna palju. Märjamaalt Kivi-Vigalasse on enam-vähem sama vahemaa, mis Märjamaalt Raplasse. Vahemaa on kindlasti suuremad, kui nad Märjamaa vallas seni on olnud. Suurus on igatahes argument.

Üks variant on ka külakogukondade suurem kaasamine. Märjamaa vallas juba on külanemate ühendus, kes üsna aktiivselt pärast eelmisi valimisi moodustus ja tegutseb siiamani. Ka Vigala poolel on oma külade ümarlaud. Selles mõttes on mingisugune omavaheline infovahetus ja kooskõlastamine, selline aluststruktuur, olemas. Kuivõrd see on abiks vallavalitsuse osutatavate teenuste korraldamisel, seda me ei oska hetkel veel öelda. Aga vähemalt, mis puudutab infovahetust ja tegelikult olukorrast pildi saamist, siis see ei ole ilma kogukondade

ja külanememateta võimalik. Iga vallaametnik ei suuda pidevalt olla kursis kõigi külade murede ja rõõmudega. Ega ma praegu ka ei tea iga Märjamaa valla tee tegelikku olukorda ja seisundit. Selleks on vaja jah külakogukondi aktiivsemalt kaasata juhtimisse. Kuidas see õnnestub? Peab õnnestuma.

Kas see osavalla teema on jäänud läbirääkimiste käigus õhku?

Karu: Päris õhku ei ole jäänud. Põhikirja projekt ja struktuur on olemas. See ettekujutus, milline ta loogiliselt välja näeb, on olemas. Milles me ei tea, on see, kuidas omavahel haakuvad keskus ja osavald, milline on ülesannete jaotus, kuidas alluvussuhted töötama hakkavad.

Kuusik: Mina arvan küll, et külanem teab külaelu. Kui riik taastus, siis külanem teadis, kes on vaene ja kes rikas. Vallavalitsusse lähevad nõudma ikka sellised, kuidas ma ütlen, agressiivsemad inimesed. Kes on vaikne inimene, temast ei tea vallaametnikud midagi. Ma ei tea, kas see osavallavanemgi teab, aga külanem teab. Külanemal võiks olla õigus volikogus osaleda.

Kas seda mõtet toetab Keskerakond?

Kuusik: See on minu isiklik mõte. Ja kas meil Vigalas arstipunkti ikka on vaja, bussid ju käivad, saab Märjamaale küll. Kui ikka oleme kokku läinud, siis oleme koos.

Karu: Senise Märjamaa suure valla kogemus on ka see, et nii mõnedki asjad loksusid ajaga ise paika. Eks näeb, kuidas osavald ennast õigustab. Võib-olla tõesti ajapikku selle osatähtsus väheneb.

Kristal: Volikogus oli see üsna tõsine pähele arutada, kas hääletada osavallad sisse või mitte. Aga kuna Vigala tegi sellise ettepaneku, siis me aktsepteerisime seda. Mina leian ka, et võib-olla nelja aasta pärast oleme nii ühte sulanud, et sellisel kujul pole seda enam vaja, aga keegi kohapeal peab kindlasti olema, võib-olla siis teenuskeskuse. Kui rääkida külanemate hirmudest, et vald kaugeneb, siis see panebki külainimesi rohkem mõtlema, kuidas me ühte või teist asja teeme. Märjamaal oli konkreetne näide Teenuse ja Loodnaga, kus külanemad muutusid väga aktiivseks. Nüüd, kui meil on tulemas 112 küla kokku, sest Raikküla vallast tuleb ka 3 küla juurde, siis nii Märjamaa kui ka Vigala vallas on külanemaid vähe. Sellega peab aktiivsemalt toimetama.

Teine küsimus on see, et se-

nised külanemad tahaksid võimu noorematele anda, aga noored ei taha võtta. Neil on oma tegemised ja nad praktiliselt ei teagi külaelust midagi. Aga igal juhul läheb seoses ühinemisega külaelu veelgi paremaks.

Kuusik: Selge see, et kui lähed võõrasse kohta, midagi uut ikka näed.

Kuivõrd tunnete end tulevikus Rapla maakonnaga seotuna?

Karu: Võib-olla olen natuke subjektiivne, sest ei ole sünnipäraselt Raplamaa inimene, kuigi lapsed olen Märjamaal üles kasvanud ja kodu on nüüd siin. Seda olen küll tundnud, et seotus Raplamaaga ei ole Märjamaa inimestel väga tugev. Ajaloolise Läänemaa vaim käib ringi ja tänapäevalgi korraldame mõningaid üritusi, milles Läänemaa inimesed kaasa löövad, ka korraldamisel. Täna Märjamaa vald ei ole puhas Läänemaa tervikuna, aga ikkagi näen, et seotus vana Läänemaa ei ole ka oluliselt nõrgem kui Raplamaaga. Võib-olla maakonna küsimus ei ole kohapeal väga prioriteetne, kuigi ühinemisel see küsimus korraks tõstatas, kas minna Läänemaa või Raplamaa alla, aga mina ei võtnud riski küsida seda inimeste käest. Seda põhjustel, et põhjapoolne ots on ajalooliselt Harjumaa ja lõunapoolne ots Pärnumaa.

Ma ei tea, kas Raplamaa jääb

Urmas Kristal.

Villu Karu.

või kas peame liikuma Läänemaa. Minu jaoks on Märjamaa kohapealne ümbrus suurem prioriteet kui maakondlik kuu-luvus.

Kas maakondadel üldse on tulevikus rolli?

Kristal: Meil ei mängi maakond mingit rolli, sest kõik teenused on olemas, mis vaja. Muidugi ei ole Maksimarketit või Selverit, aga ujula, huvikool, kino, noortekeskus jne on olemas. Kui küsin inimestelt, kas nad käivad Raplas, siis jah mõni talunik ütleb, et saab mõne varuosa Raplast, aga ülejäänud teenused on meil olemas ja loomulikult on põhiline teema Pärnu-Tallinn.

Rapla inimeste jaoks on Märjamaa küll oluline, nad käivad kinos.

Kristal: Ujumas muide ka. Käiakse ujumas, söömas ja kinos. Seda ka mujalt maakonnast.

Karu: Kindlasti väärib ka Märjamaa keskus tähelepanu ja arendamist. Kui siia lisanduvad avaramad sportimisvõimalused spordihoonetega, ka ürituste korraldamiseks, siis on see üks vahend, kuidas Märjamaa olulisust ja nähtavust tõsta.

Välis: Minu jaoks on Märjamaa kogu aeg tähtis, pean raudselt korra nädalas siit läbi käima, sest mul võib olla vaja sularaha, tahaksin kauplustest midagi rohkem saada, ujuma või kinno minna, kultuuri-üritustele. See elementaarne on Märjamaalt kättesaadav ja Märjamaa on meile ju lähedal, Vana-Vigalast 20 km. Teiseks ei ole liikumissuunad niimoodi paika pandud, et Raplasse väga saame. Kui saame, siis oleme kas terve päeva siin või peame kohe tagasi minema. Pärnusse on bussiliiklus hoopis paremini

sätitud. Samas, kui ma võtan Rapla maakonna laulupidu, siis olen seal uhke raplakas oma Vigala mütsiga.

Karu: Seal on teised, emotsionaalsed sidemed.

Välis: Aga maakond otsest... eriti kui maavalitsused ka ära kaovad, siis neile, kes elavad Rapla ümbruses, on ta keskusena väga tähtis. Neile, kes on kaugemas nurgas, pole nii tähtis. Aga ma usun, et ikkagi on kujunenud see identiteet, et oled raplamaalane.

Karu: Esmane identiteet seostub ikka koduümbrusega. See maakondlik on võrreldav juba sellega, et oled eestlane.

Kuusik: Olen sündinud Tidu-veres, vanasti oli see Läänemaa. Ma ei ole kõne poolest ka Keskeestist. Minu ema jaoks ei olnud Rapla midagi, tema jaoks oli Märjamaa rajoon ja Pärnu-Jaagupi rajoon.

Välis: Vigala oli tõesti mingi aeg Pärnu-Jaagupi rajoonis.

See on õige märkus, et Rapla pole ühendust. Märjamaalt ei saa nädalavahetusel isegi bussiga Raplasse. Saan aru, et Vigalas mingit hirmu ühinemise ees ei ole.

Välis: Vigala ja Märjamaa on orgaaniliselt nii läbi põimunud oma teenuste, kultuuri ja spordi poolest. Inimestele on Vigala vald tähtis ja kui osavald ka vähemalt neli aastat olemas on, siis see on ikkagi oma Vigala. Ja see suur Märjamaa saab ka omaseks.

Kristal: Seoses ühinemisega on väga olulised isikud. Kui inimesed mõistavad üksteist, on väga hea asju ajada, ja Vigala meestega oli väga hea koostööd teha.

Karu: Minu kogemus oli ka selline, et oli väga asjalik ja hea koostööd teha, suuri vaidlusi ja konflikte ei olnud.

Kristal: Osavald võib-olla oligi kõige suurem asi, sest me ei suutnud seda lahti seletada.

Siin laua taga peaksite konkurendid olema, aga kui ma panen ennast valija rolli, on väga raske otsustada, keda teist valida. Mingisugused erinevused võiksid olla.

Kristal: Ei saa olla, kui me oleme kõik ühte kasvanud.

Välis: Kui kolmekesi oleme ühinemislepingut teinud, siis oleks kummaline nüüd konkureerima hakata.

Karu: Eks me oleme eelnevalt omavahel arutanud edasi valitsemise teemal. Oleme püüdnud isegi ühist valimisliitu moodustada. Taktikalistel vms kaalutlustel peeti vajalikuks eraldi nimekirjadega minna, aga antagonistlikke vastuolusid ei paista kusagilt. Ütleme nii, et enne valimisi pole kombeks kedagi välistada. Peame arvestama tõsiasjaga, mida valija ütleb. Pärast häälte kokkulugemist tuleb otsustada, kuidas üks või teine koalitsioon moodustatakse. Vähemalt meie puhul, kus pole selliseid nimekirju kandideerimas, kes küsimusi tekitaks, on selline üksmeel põhimõtetes päris mõistetav.

Kes moodustavad tulevase Märjamaa koalitsiooni?

Kristal: Eks meil kõigil on paberil asjad paika pandud.

Välis: Meie oleme kindlad, et me kahjuks ei võida valimisi Märjamaa vallas, aga tahame saada vastavalt proportsioonile. Vigala inimesi on kuskil 1200, Märjamaal 7800 ehk meile võiks tulla 3-4 kohta.

Ei saa ju välistada, et kõik Vigala inimesed hääletavad VL Vigala poolt, kuna Märjamaa inimestel on valikuvõimalusi rohkem, siis juhtubki, et Vigala on võitnud.

Kristal: See ei ole matemaatiliselt reaalne, Vigalas ei ole lihtsalt nii palju hääleõiguslikke inimesi.

Karu: See iseärasus mängib võib-olla rolli, sest Vigala nimekiri koosneb puhtalt Vigala inimestest ja meie nimekirjad väga suures osas Märjamaa inimestest. See võib rolli mängida, et Märjamaa inimesed valivad suure tõenäosusega Märjamaa inimese ja Vigala inimesed Vigala inimese, aga kuna hääletajate vahe on ligemale viiekordne, siis on sellesse raske uskuda. Selleks peab Märjamaa hääletajate protsent jääma alla 20 või midagi sel-

list. Seda on väga raske uskuda.

Aga EKRE tuleb ja võtab hääled?

Karu: Ega me ei tea, kas ta võtab. Kui vaadata, kes seal nimekirjas on, siis need on enne kandideerinud sotsiaal-demokraatide nimekirjas. On muidugi ka uusi. Pigem arvan, et kui EKRE palju hääli kogub ja meile tõesti ära teeb, siis on see üldine kuvand mänginud, ajakirjanduses pidev pildilolek. Ma ei tea, kui palju on inimesi, kes selle ideoloogiaga kaasa lähevad ja seda pooldavad. Ma ei usu ka sellesse, et nimekirjas olevad inimesed väga palju seda ideoloogiat usuvad. See nimekiri võib olla ka taktikaline käik. Püütakse ära kasutada üldist üleriigilist kuvandit.

Kristal: Juhul kui EKRE saabki kõige rohkem hääli, siis ükski tee ta nagunii midagi. Ta peab nii ehk naa kellegagi meist koostööd tegema.

Kuusik: Mina võtan asja väga rahulikult. Kui üks inimene meilt sisse saab, on see väga kõva sõna.

Kristal: Võin öelda, et eelmine kord jäi Keskerakond väga napilt välja.

Välis: Koalitsioon peab niikui-nii sündima. Ma ei usu, et üks nimekiri võtab 11 kohta.

Teen siit järelduse, et tulebki üks suur koalitsioon, opositsiooni teil ei sünni.

Kristal: Muide, Märjamaal ei olegi opositsiooni, on terve mõistus.

Karu: Rapla on seda varem kultiveerinud, et opositsioonis oli vahepeal 1-2 liiget, oligi üks suur koalitsioon. Märjamaal on koalitsioon ja opositsioon ikkagi olnud. Pärast 2005. aasta valimisi oli lausa pooleks, koalitsioonil oli ainult üks enamhääli. Eks näeb, mis saab pärast neid valimisi. Aga kas opositsioon päris ära kaob, ma ka ei julgeks öelda.

Kristal: Probleem on Märjamaal tunduvalt väiksem, sest me ei ole erakonnapõhised. Erakonnast hakkavad tulema igasugused korraldused, aga valimisliidus on siiski sellised inimesed, kes ongi oma valla eest väljas. Ei jälgita seda, mis mõni suur poliitik ütleb.

Kuusik: See on nii ja naa. Hea oleks, kui volikogus on suure erakonna esindaja, kellel on erakonnas tutvusi. Midagi teha ei ole, see on kasulik. Aga kui keegi hakkab liiga võimust võtma, siis on halvasti.

Oleme nüüd tund aega räakitud...

Jaan Kuusik.

Fotod: SIIM SOLMAN

Kristal: Kas sa tahtsid meid kurjaks ajada ja see ei õnnestunud?

Ma tahtsin konflikti sisse tuua, et lugejal oleks huvitavam.

Karu: Konflikt äratav valijates suurema huvi valimiste vastu üldisemalt, aga meil on selles mõttes küllaltki vaikne. Teinekord küsitakse, et kas ikka toimub midagi. Ei ole selleski midagi halba, kui põhimõttelistes küsimustes ollakse ühte meelt, et asju edasi viia.

Välis: Ma arvan ka, et suuri lahknevusi ei ole. Maakohas ollakse pigem selle vastu, et valimispalaganiga liiga pealetükkiv ollakse. Pigem tuleb võtta rahulikult. Igalühel on peas settinud, keda ta valida tahab. Teepaki või moosipurgi pakkumine maainimesele ei toimi.

Kristal: Mina olen ka selle poolt, et konflikti ei oleks. Olen kodanikelt küsinud, kas nad teavad, et valimised on tulemas – mõni teab juba -, aga see, mida siin laua taga räägime, tema otsust ei muuda.

Kuusik: Loodan, et enne valimisi on rahulik. Kui esimene volikogu kokku tuleb, siis me näeme. Üks moment võib siis ju midagi tekkida, aga kui kõik mehed on pukis, siis hakkab töö peale.

Keskerakonna ja EKRE kommentaarid

Tõnu Lõhmus, Eesti Keskerakond: Nimekirjas on 5 erakonna liiget ja 4 toetajat vanuses 18-75 aastat. Elukoha järgi on Vigalast 2, Sipast 1, Valgust 1, Paekülast 1, Orgitalt 1 ja alevist 3 kandidaati. Nii lühikese nimekirjaga erilisi illusioone ei maksa luua. Erakonna nimekirjana toetame Eesti Keskerakonna eesmarke ja seisukohti. Tähelepanu all võiks olla, et valla tegevus oleks läbipaistev, säästlik ja toimiks vallaharva huvides.

Kahjuks ei ole veel ilmunud konkurentide valimismõtted. Arvestades seda, kes kandideerivad, võib oletada, et eriti suuri lahkuminekuid pole. Aastate jooksul on valla juhtimine jõudnud tasemele, mille lõhkumiseks puudub eriline vajadus. Tundub, et valimisvõitlus toimub rohkem selle nimel, kes pääseb võimu juurde. 15 aasta tagune kogemus kolme valla liitumisest on paljudel praegustel vallajuhtidel olemas.

Vigala valla liitumisel peab kindlasti arvestama seda, et neid ei tohi valla juhtimisest kõrvale tõrjuda. Kindlasti on vaja Vigala esindajad kaasata volikogu ja ka teiste komisjonide töösse. Vigala esindaja peaks olema ka vallavalitsuses. Jälgima peab ühinemislepingus kirjapandut ja selle täitmist. Neli aastat on ühinemislepingu kestus. See aeg tuleb kasutada ühinemisega kaasnevate seadusandlike dokumentide, registrite, plaanide ja kavade korrastamiseks, uue üldplaneeringu kehtestamiseks. Kui need asjad on tehtud, saab uuenenud Märjamaa vald oma arengus edasi minna.

Lühike nimekiri ei anna meile põhjust olla eriti optimistlik ja üks koht volikogus oleks meie jaoks hea tulemus. Keskerakonda on aastaid riigi juhtimisest kõrvale surutud. Ajad on nüüd muutunud. Aastaid kestnud erakonna madalseis Raplamaal annab valimisnimekirja koostajale valusalt tunda. Kui erakond teeb riigi juhtimisel õigeid otsuseid, siis erakonna maine maarahva hulgas paraneb ja järgnevatele valimistele võime minna rõõmsamas seisus.

Vabariigi valitsus on alates 1993. aastast alates teinud maakonna mõjuvõimu vähendamiseks mitmeid otsuseid ja ilmselt läheb maakonna likvideerimine neil lõpuks korda. Vallad peavad edasi elama ja omavahel piirkonna huvides üht-teist selgeks rääkima. Selleks sobivad väga hästi omavalitsusliidud. Rapla kui maakonnakeskus on meie jaoks huvitav nii kaua, kuni riik säilitab seal oma kontoreid. Mida vähem on vaheastmeid tavainimese ja presidendi vahel, seda lihtsam on riiki juhtida.

Ülo Olm, EKRE: Kandideerivate nimekirjade ühisosa võiks olla vallaharva teenindamine nii, et inimesed seda ka tunnetaksid.

Arendamise poolelt oleme valmis tegema koostööd nende nimekirjadega, kes on nõus uue gümnaasiumi spordihoone ja perearstikeskuse ehitamisega.

Vigala valla kõige kiiremaks integreerimiseks oleks vaja korraldada palju ühisüritusi ja vallaametnikud peaksid käima tihti Vigalas, kus elanikud saaksid oma muredest rääkida ja samuti tutvuskid ametnikega.

Arvan, et nelja aasta pärast on Märjamaa gümnaasiumi spordihoone ja perearstikeskus valmis ja muusika- ja kunstikool on kolinud suurematesse ruumidesse gümnaasiumihoones. Praegune Vigala valla rahvas tunneb ennast kindlalt Märjamaa valla kodanikena.

Täna valla säilimist kindlasti oluliseks ei pea - arvan, et kõik vallad suudavad omavahel suhelda ka ilma maakonnata. Arvan, et Märjamaa ja Rapla vahelised suhted jäävad samaks nagu praegu, sest Raplamaa Omavalitsuste Liidu kontor hakkab ikka paiknema Raplas. Hea näitena võiks tuua Rapla Ettevõtjate Ühingu, kus liikmeid on nii Raplast, Märjamaalt, Kohilast, Kehtnast, Raikkülast kui ka Juurust.

Oma valimisnimekirja väljavaateid hindan üle keskmise headeks.

Liis Läll on Kehtna kutsehariduskeskuse tootlustusvaldkonna kutseõpetaja, kes on valitud aasta õpetaja galal „Eestimaa õpib ja tänab“ kutseõppeasutuste õpetaja nominendiks. Liisi peetakse omal alal uuenduslikuks ja isikupäraseks, kes on valmis vastu võtma uusi väljakutseid.

Helerin Väronen

Tema oli üks neist, kes seisis õpperestorani Neljapäev loomise taga. Liis tunneb oma eriala põhjalikult ja tema entusiasm toidu vastu on lausa nakatav.

Istume Liisiga tema töökabinetis, kus ta ees laual on korv veinidega. Need on seal põhjusega. Nimelt käis Liis hiljuti sommeljee kursusel ja ega siis head restorani veinita ju ei tee. Kui küsin, kust ta pärit on, näitab ta käega akna suunas ja ütleb, et ta vanematekodu on aknast näha. Pärast Kehtna põhikooli ja Rapla Vesiroosi gümnaasiumi ei soovinud Liis maale jääda ja tahtis minna kunstiopetajaks õppima, kuid jäi täpselt joone alla. Selleks aga, et aega järgmise aasta uute katseteni kuidagi sisukalt täita, valis Liis esimese ettejuhtuva kooli ja selleks oli Tallinna teeninduskool.

Parim õpe Kehtnas

„Astusin sisse mõttega, et õpin siis tootlustusteenindajaks. Kui ma seal teist aastat õppisin ja oli võimalik minna kunstikooli uuesti katsetele, mõtlesin, et pooleli ma küll ei jäta, kuna tegemist oli väga hea kooliga.“ Kunstikooli katsetele Liis rohkem ei jõudnudki, nii väga oli talle tootlustuse eriala meeldima hakanud.

Pärast kooli Tai restoranis aasta aega voki taga tööd rügas tabas aga Liis end mõttelt, et kas see siis ongi tema elu. Kuna sel ajal õppis Liisi elukaaslane Tallinna Pedagoogikaülikoolis, läks ka Liis sinna sooviga kokandusõpetajaks õppida. Liisi soov oli jääda linna elama, kuid elul olid temaga muud plaanid.

Teeninduskooli õpetaja oli Liisile öelnud, et kui sa ei ole Kehtnas õpetajaks õppinud, siis ei ole sa õiget õpetajapraktikat näinud. Kehtna oli väga kuulus oma õppe poolest ja Anne Kersna ning Sirje Rekkor olid tollel ajal tootlustusvaldkonna pooljumalad.

„Ma mäletan, et isegi sisseastumisel küsiti, et kust sa pärit oled, ja kui ma ütlesin Kehtnast, olid nad väga imestunud, et miks ma Tallinna kooli tulen, miks ma Kehtnasse ei jää? Anne juurde praktikale tulles sain aru, et on jah teistsugune meetodika. On muljetavaldav, kui suur vahe ühel või teisel õppel on. Kui elukaaslane kooli lõpetas, ütles ta, et tema ei taha linna jääda. Ostsime siis korteri Kaareperre.

Liis valmistab koos õpilastega söömiseks ette põdrasammalt.

Liisi maailm, mida määrab toit

Sirje Rekkor läks EHTE kooli juhtima ja Anne jäi heast paarilisest ilma, nii pakkus mulle õpetaja kohta.“

Kuidas sündis Neljapäev?

Aastal 2011 avati kutsekooli juures õpperestoran Neljapäev. Selle saamisloost rääkis Liis, et kõik sai alguse ühest lausest. Muidu olid õppekavas konkreet- sed teemad, mida tuli õpetada, aga ühel hetkel lisandus õppekavasse lause, mis ütles, et õpilane peaks oskama valmistada toitu tellimuse peale. Sellist asja aga ei õpetatud. „Kogu õpe oli kas õpelaborite vormis või valmistati toitu buffee-vormis. Me siis An- nega mõtlesime, et meil on söökla kaugemas otsas lükandseintega eraldatav ruum ja prooviks, avaks seal restorani.“

Selline õpperestoran andis ka võimaluse kasutada kallimat toorainet. „Ei saa tagada head õpet, kui õpilane ei näe kvaliteet- set toorainet, ta läheb väga kehva pagasiga meilt välja.“

Liis küsis õpilastelt, mida nemad arvavad ja nad olid sel- lega muidugi nõus. Keegi küll ei osanud sel ajal ette näha, mis sellest saama hakkab. „Panime õpilastega eesmärgi ka, et tore oleks, kui igal lõunal neli inimest sööma tuleks. Mõtlesin ka, et ega mina jõua üksi neid menüüsid välja mõelda, las igaüks ise mõtleb, tellib tooraine, mängib

peakokka. Neile tegelikult väga meeldis see, et õpilasele võimu antakse.“

Järgnevas ei olnud aga ei õpi- lased ega Liis valmis. Esimesel korral tuli kaheksa klienti, mis tekitas korraliku paanika. Sisse viidi süsteem, et iga kord pärast restoranipäeva arutletakse ja analüüsitakse, mis läks valesti ja kuidas saaks paremini. Teisel aastal läks asi paremaks, nõu käisid andmas peakokad Janno Lepik ja Peeter Pihel. „Sealt saigi asi suure hoo sisse. Õpilaste tagasiside on olnud selline, et see on kõige ägedam asi, mis teha on saanud.“

Pärast esimese lennu lõpetamist ei tahtnud aga hoog raugeda, iga järgmine kursus tahtis olla veel tublim ja ägedam. See aga tähendas, et ühel hetkel jäi ruum kitsaks. Euroopa Liidu rahadega leidis kool võimaluse ja tegi õpperestoranile omaette köögi ja saaliga ruumi. „Tänaseks on meil täiesti uus restoran olemas, kus on kliendile näha, mis seal köögis toimub. Õpilastel lastakse näha ka seda, kuidas tööandjad asja näevad ja korraldatakse õhtu- sööke koos erinevate kokkadega. Samuti tehakse restoranitööd täiskasvanud õppijatega, kes tsüklioppes õpivad.“

Muna keerleb nüüd ise, ei pea enam lükkama. Minu roll on tutvustada, kui palju erinevaid võimalusi on õpilastel neid asju teha ja püüan nende soovidele

mitte ette jääda.“

Restoranil on olemas ka kogemus kahe presidendi vö- rustamisel. Toomas H. Ilves käis küll siis, kui see veel amet- likult avatud ei olnud. Kersti Kaljulaidi käigu kohta sõnas Liis, et president on väga terava silmaga ja oskab ootamatuid küsimusi küsida. Kui kohati tundub, et mis see presidendi külastus siis ära pole, on see tegelikult õpilaste jaoks siiski oluline, ja kuigi kõik kliendid on olulised, tahaks just siis ikka eriti head muljet jätta.

Tunnustuse vajalikkus

Kui jutt läheb aasta õpetaja tiitli peale, on tunda, et tunnustuse teema sütitab Liisi. „Õpetajatel on praeguses ühiskonnas hästi keeruline endaga toime tulla. Sa näed nii palju negatiivset kriitikat oma töö kohta. Toit- lustaja, õpetaja ja arsti töö on selline, mille kohta kõik teised teavad, kuidas seda peab tegema. Milline on ideaalne õpetaja, milline on ideaalne söök - kõik on selle koha pealt eksperdid. Sa oled igapäevases elus kogu aeg teiste vaadata. Kui ma õpetajaks hakkasin, ei arvestanud ma üldse, et see nii suur stress on. Tänapäeva õpilased kritiseerivad avalikult. Ja siis on väga tore, kui aeg-ajalt tuleb tunnustus ja saad aru, et tegelikult on kõik hästi ja sind

on nähtud ja märgatud. Eks vilistlaste tagasiside annab ka väga palju, igale ametile on see tegelikult tore ja vajalik.“

Sellist stressi, nagu algusajal oli, enam Liisil pole. Stressi võib tekitada pigem see, kas kõigega õigel ajal valmis saab, suhete pinnal stressi väga ei teki. Sellele on Liisi sõnul suu- resti kaasa aidanud Neljapäeva restoran.

„Õpilane on õpetaja rolli too- dud ja ta saab tunda seda, mida mina tunnen. Ja pärast seda, kui ta on seda tunda saanud, on suhted paremad, kuna ta saab aru, et vastutamine on väga ras- ke. Tegelikult on kõige parem rohi ebaõigluse vastu panna teine samasse olukorda.“

Selle üle, et ta kunsti õppima ei läinud, Liis ei kurvasta. Tegelikult on tootlustuses kunst- timeelt vägagi vaja. Ainetenä on olemas värvusõpetus ja kom- positsioon, maalima küll neis tundides ei hakata. Liis leiab, et ehk see on isegi hea, et ei pea natüürmorti tegema.

„Olen ostanud ka pintsleid ja pabereid, et nii, nüüd ma maal- lin. Ja siis see tühi paber seisab mu ees ja ma ei oska midagi teha. Võib-olla olen ma liiga pragmaatiliseks ja praktiliseks selle erialaga läinud. Ma näen loovust toidus, kuid paberile ei suuda oma käega midagi teha.“

Kuhu edasi, Eesti toit?

Olles toidumaailmas niivõrd sees, on Liis õige inimene, kellelt küsida, kas ja kuidas toit- lustusmaailm areneb. Liis leiab, et arenemist on veel palju ja het- kel käib areng kiiresti. Näiteks on arengukohaks ära visatavate toitude kogused, mis on suured ja ei ole keskkonnasäätlilikud.

„Eestil ei ole veel päris välja kujunenud toidukultuuri, turist ei tule siia toidu pärast. Kuigi need, kes siin toitu proovivad, ütlevad, et see on väga-väga hea. Väga head on piimatoo- ted, õunad on asendamatud, über-seened ja millised kapsad! Täiesti tipp-klass. Aga ainult väga head restoranid rõhuta- vad hooajalisust ja eestipärast. Raplamaal arendab seda teemat ainult Ants (Uustalu, Ööbiku Gastronoomiatalu peakokk - HV), teised pigem mitte. Nad peavad ettevõtet, nad ei tegele just selle toorainepunktiga. Meil on ka väga vähe omanö- lisust. Kõik söövad ühtemoodi ja naabriga sarnaselt.“

Seda on ka meil näha. Osa inimesi kadus ära pärast seda, kui me hakkasime pakkuma toite, mida me ise ei olnud varem proovinud. Nimed läksid keeruliseks ja väga paljud klien- did jäid tulemata, ütlesid, et nad ei saa menüüst aru. Osa kliente tuli aga just juurde.“

Liis on oma õpilastega käinud ka noorkoka võistlustel. Need on tema sõnul väga pingelised. Vanasti võistles ta palju, võttis kõigest võistlustest osa. Liis tunnistas, et paar aastat tagasi tundis ta end nagu tühjakspigis- tatud sidrun, tehnilist suutis ta õpetada, kuid ideeliselt mitte. „Nüüd ma olen teinud nii, et

üks võistlus aastas ja järgmise aasta jätan vahele. Võistlustel käimine on paljuski tehniline töö, sa võid iga õpilase suhteliselt heale tasemele treenida, kui sa tead, mis seal täpsemalt tegema peab. Kõike võib aga juhtuda.

Viimane kord juhtus, et soola- ja suhkrutops olid täpselt ühesugused ja graanulid olid identse suurusega, magustoidu sisse läks suhkrul asemel soola. Maitsete eest saab rohkem kui välimuse eest, nii et sinna läks ka kõrgem koht. Muidugi peab valima õpilast, kellel on närvi ja ambitsiooni, mitte iga inimese jaoks ei ole võistlused loodud.“

Toit määrab paljutki

Pärast lugu soola ja suhkrul vahetuse minemisest on paslik küsida, kui palju üldse äpardusi toiduga juhtub. Liis sõnab, et neil on ikka väga palju naljakaid asju juhtunud. Eriti kipub seda juhtuma kauba tellimisega. Liis meenutab üht seika esimesest Neljapäeva aastast, kui ta enda päeva tegi.

„Sa ei tohi õpilast piinata, kui sa ise letis ei käi. Mõtlesin, et võtan ka toiduaine, mida ma ei ole kunagi varem proovinud ja ma ei olnud kunagi varem seakooti pakkunud tervena. Tellisin kaupa, mõtlesin, et kas telliks esikooti või tagakooti, tellisin tagakoodid ära ja mõtlesin, et tellin väiksemaid, esikoote ka. Ja kui need koodid hakkasid kohale tulema, siis meile sõitis sisuliselt rekka sisehoovi, terve köök täitus kootidega.

Ühel hetkel julgesime piiksuda, et kas need juba otsa ei saa, vastati, et esikoodid said maha, nüüd tulevad tagakoodid. Selline tunne oli, et terve sigalatäis sigu on jätnud elu. See oli nii kohutav, et me naerame vahel seniajani, et kas seakooti ei taha tellida.“

See toidu tellimine on üldse probleemkoht. Liis räägib, et Raplamaa oli kaua aega nagu Siber, tellitud toorained ei tulnud kohale. „Tellisid wasabit ja kohale tuleb Santa Maria wasabi maitseline sool.

Väga paljudel vahendajatel on komme, et nad saadavad koolidele kõige kehvema, iga aasta tuleb sellega vaeva näha. Peakokad on meid aidanud, helistavad ja ütlevad, et palun ärge saatke sellesse kooli jama, seal on meie õpilased, kes tulevad meie tööturule. Võimaluse korral hangivad õpilased toorained ise, käiakse seenel, korjatakse pihlakaid, paradiisiõunu ja taimeteed kuivatatakse ise.“

Kui küsin hobide kohta, hakkab Liis naerma ja ütleb, et see on hea küsimus. „Mulle meeldib reisida väga, aga vaatan reisil toiduga seonduvat. Mulle meeldib spaades käia seal, kus on head toidud. Šoppamas käin, kuid toidupoes ja toidutarvete poes. Kokaraamatuid ostan. Kui ma filme vaatan, siis toidufilme. Ajaloohuvi on ka, aga toidualane. Ma ei saa sellest kuidagi lahti, ma olen nagu tunnelnägemisega.“

Liis tunnistab, et pikka aega on ta kõvaketas salvestanud vaid toiduteemalist infot, nüüd üritab ta vaatevälja natukenegi laiendada ja õpib veine tundma.

Liis Läll on Kehtna kutsehariduskeskuse toitlustusvaldkonna kutseõpetaja, kes on valitud aasta õpetaja galal „Eestimaa õpib ja tänab“ kutseõppeasutuste õpetaja nominendiks.

Fotod: SIIM SOLMAN

Raplamaa

Ettevõtlusnädal

2.-6. oktoobrini 2017

Sündmused Raplamaa ettevõtlusnädalal:

Esmaspäev, 2.10.2017

Raplamaa ekspordiseminar

Kuupäev: 2.10.2017

Kell: 12.30-16

Koht: Rapla Kultuurikeskus, Kammersaal
(Tallinna mnt 17a, Rapla)

Korraldaja: Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus

Sihtgrupp: Kõik ekspordi- ja ettevõtlushuvilised

Registreerimine: <http://ettevotlusnadal.ee/rapla/>

Osalemine: **TASUTA**, vajalik on eelregistreerimine

Lisainfo: Koolitajana **Henton Figueroa**, Ha Serv OÜ müügidirektor (100% eksport), EAS-i väliskaubanduse valdkonna juht **Elar Ollik**. Ekspordialaseid kogemusi jagavad: **Argo Pakkas**, OÜ Contractor müügijuht peamiselt Skandinaavia turul ja **Allan Helde**, Montonissa OÜ, müügijuht Soome suunal.

Kontaktisik: Triin Jakk, triin@raek.ee

Noorte ettevõtluspäevad koolis

Kuupäev: 2.10.2017

Kell: Tundide ajal, kogu nädala vältel

Koht: Rapla Vesiroosi Gümnaasium
(Viljandi mnt 69, Rapla)

Korraldaja: Rapla Vesiroosi Gümnaasium

Sihtgrupp: Rapla Vesiroosi Gümnaasiumi õpilased

Registreerimine: koolis

Osalemine: **TASUTA**

Kontaktisik: Marike Uusjärv,
marike.uusjarv@rvg.edu.ee

Lisainfo: Rapla Vesiroosi Gümnaasiumis toimuvad terve nädala, 2-6. oktoober, erinevate ainetundide raames külalisesinejate (vilistlased ja ettevõtjad) loengud, töötoad ja esinemised. Ettevõtlusnädala tegemistesse kaasatakse terve koolipere.

- Ettevõtlusnädalal 4.klasside õpilased joonistavad tuleviku ametitest pilte ja toimub näitus, lõpus kohtumine ettevõtjaga;
- Teisipäeval jagab 11. klassi karjääriõpetuse tunnis kogemusi külaline Grete Peek teemal "Ettevõtlus ja meditsiin";
- Reelika Kuusemäe firmast "Reelika Kook ja Kook" räägib 7.-9. väikeklassidele, kuidas ja miks temast ettevõtja sai. Lisaks praktiline koogivalmistamise töötuba;
- Neljapäeval 10. klasside keemia-bioloogia praktikumi õpilastele väljasõit ettevõttesse AS Ingle.

Teisipäev, 3.10.2017

Swedbank'i ärihommikusöök

Kuupäev: 3.10.2017

Kell: 9.30-11.30

Koht: Raplamaa

Korraldaja: Swedbank AS

Sihtgrupp: Ärijuhid, raamatupidajad, spetsialistid, finantsistid

Registreerimine: 29. septembrini e-posti aadressil katrin.sutt@swedbank.ee

Osalemine: **TASUTA**, vajalik on eelregistreerimine

Lisainfo: Hommikukohvi kõrval arutletakse päevakajalistel teemadel ja ammutatakse inspiratsiooni uute sihtide seadmiseks. **Jarno Edur**, Swedbank'i pensioni ja investeringute valdkonnajuht räägib säästmisest ja investeerimisest ja teeb ülevaate finantsturgudest. Swedbank'i ärikliendihaldur **Margus Nerman** tutvustab Smart-ID lahendust ja selle kasutuselevõtmist.

Ärihommik kestab orienteerivalt 2 tundi

Kontaktisik: Margus Nerman,
Margus.Nerman@swedbank.ee

Ärikülastused Ettevõtlike Naiste tootmisettevõtetesse Raplast Valtuni

Kuupäev: 3.10.2017

Kell: 12-16

Koht: Raplamaa

Korraldaja: Ettevõtlikud Naised Raplamaal

Sihtgrupp: Kõik ettevõtlushuvilised

Registreerimine: <http://ettevotlusnadal.ee/rapla/>

Osalemine: **TASUTA**, vajalik on eelregistreerimine

Päevakava: 12-13 Uniplast OÜ (uniplast.ee), 13.30-14.30 Anrein OÜ (kirst.ee), 15-16 Minna Sahver OÜ (minnasahver.ee)

Kontaktisik: Siret Elmi, info@minnasahver.ee

Kolmapäev, 4.10.2017

Noorte ettevõtluspäev „Ettevõtlikkusest ettevõtluseni“

Kuupäev: 4.10.2017

Kell: 10.05-12.15

Koht: Märjamaa Gümnaasium (Tamme tee 1, Märjamaa)

Korraldaja: Märjamaa Gümnaasium

Sihtgrupp: Märjamaa Gümnaasiumi õpilased

Registreerimine: koolis

Osalemine: **TASUTA**

Kontaktisik: Marju Retsja, marjure@gmail.com

Kehtna ettevõtluspäev „Ettevõtlikkus kui väärt iseloomuomadus ja kuidas seda endas kasvatada“

Kuupäev: 4.10.2017

Kell: 12-16

Koht: Kehtna Kutsehariduskeskus (Kooli 1, Kehtna)

Korraldajad: Kehtna Kutsehariduskeskus ja Kehtna Põhikool

Sihtgrupp: Kehtna ja kogu Raplamaa põhikoolide õpilased ja nende vanemad

Lisainfo: "Läbipõlemisest uue alguseni" - Oma kogemusi jagab **Siim Türrpuu**. Siimul on värvikas taust, ettevõtlik inimene räägib oma mõtetest ja kogemusest ning ettevõtlik olemisest. Töökogemus Elisa Eesti AS-is, Siim on ka mentor, lisaks bändi Hilbert's Problems üks liikmetest, ettevõtja, rahvatantsija, pulmaisa, õhtujuht - üdini positiivne ja tegus noor inimene, kelle elus on kogemus läbipõlemisest, uuest algusest ning väärtuste ümberhindamisest. Töötoad noortele.

Lisaks osalevad **Eli Sukles**, Eesti Töötukassa Raplamaa osakond ja kohalikud ettevõtjad.

Registreerimine: koolis

Osalemine: **TASUTA**

Kontaktisik: Kaidi Kauffeldt,
kaidi.kauffeldt@kehtna.edu.ee

Raplamaa ettevõtluspäev

Kuupäev: 4.10.2017

Kell: 9.30-16.30

Koht: Loomeruum Raplas (Tallinna mnt 5, II korrus, Rapla)

Korraldaja: Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus

Sihtgrupp: Kõik ettevõtlushuvilised

Registreerimine: <http://ettevotlusnadal.ee/rapla/>

Osalemine: **TASUTA**, vajalik on eelregistreerimine

Lisainfo: Päeva juhib ja koolitaja on **Harald Lepisk** (Victory Trainings OÜ) - „Kuidas märgata võimalusi ja arendada enda ideid?“.

Muuhulgas käsitletakse küsimusi:

Milline ettevõtja tahan olla?

Mis on minu idee - mida ma tahan teha?

Kas minu ideest võiks asja saada?

Millistest sammudest alustada?

Maria Mettas (TaevaniMaani OÜ) ning **Maris Kaer** (Profee OÜ) jagavad oma kogemusi, kuidas neist said ettevõtjad, millised on olnud takistused ja mis on olnud õnnestumised.

Töörühmad:

1. „Facebooki turundus kui konkurentsieelis“, juhendaja

Keijo Kumpas

2. „Paindlik töökorraldus - tööandja edu või häving?“, juhendaja **Kaidi Mikkus**

3. „Kas ma pean kõike ise tegema ja kuidas planeerida aega?“, juhendaja **Andrus Tamm**

Tule kohale ja kuuled, mis on **PESA** programm ja kuidas ettevõtja sellest kasu saab!

Kontaktisik: Triin Jakk, triin@raek.ee

Oled ettevõtja või alles unistad oma ettevõtte loomisest, ettevõtluspäev on just sulle – inspireeriv ja julgustav. Tule kuula teiste ettevõtjate edulugusid, põnevaid ettekandeid ja sisukaid diskussioone. Ettevõtluspäeva töötoast leiad äriidee või saad juba olemasolevat edasi arendada.

Märjamaa ettevõtlusõhtu „Ettevõtlikkusest ettevõtluseni“

Kuupäev: 4.10.2017

Kell: 18-21

Koht: Märjamaa raamatukogu
(Pärnu mnt 56, Märjamaa)

Korraldaja: Märjamaa Piirkondlik Ettevõtjate Ühendus

Sihtgrupp: Kõik ettevõtlushuvilised

Registreerimine: <http://ettevotlusnadal.ee/rapla/>

Lisainfo: Ettevõtlusõhtul motiveerivad ja inspireerivad Cleveron AS-i juhid ning Aasta Ettevõtja 2017 tiitli võitjad **Arno Kütt** ja **Peep Kuld**.

Osalemine: **TASUTA**, vajalik on eelregistreerimine

Kontaktisik: Janika Liländer, sekretar@mepey.ee

Neljapäev, 5.10.2017

Töötuba „Ettevõtjaks või mitte?“

Kuupäev: 5.10.2017

Kell: 9-12

Koht: Rapla haldushoone Tallinna mnt 14, ruum 209
(Rapla linn)

Korraldaja: Eesti Töötukassa

Sihtgrupp: Kõik ettevõtlushuvilised ja potentsiaalsed ettevõtjad

Registreerimine: elliko.konno@tootukassa.ee

Osalemine: **TASUTA**, vajalik on eelregistreerimine

Päevakava: Töötoas

- analüüsimine ettevõtjale vajalikke isikuomadusi ja oskusi
- toome esile väärtuspakkumise ja konkurentsieelised
- saad hinnata oma ettevõtjaks hakkamise motivatsiooni ja valmisolekut
- koostad eesmärgini jõudmiseks tegevuskava.

Kontaktisik: Elliko Konno,

elliko.konno@tootukassa.ee

Raplamaa Majandusfoorum „Investeeri Raplamaale! Investeeri Innovatsiooni!“

Kuupäev: 5.10.2017

Kell: 11-17

Koht: Märjamaa rahvamaja

Korraldaja: Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus SA

Sihtgrupp: Aktiivsed tegutsevad juhid Raplamaalt (nii avalik kui ka erasektor)

Osalemine: KUTSETEGA!

Kontaktisik: Reelika Vaabel, reelika@raek.ee

Motivatsiooniõhtu „NOOR AUS NAINE“

Kuupäev: 5.10.2017

Kell: 18-21

Koht: TaevaniMaani Meistrikoda (Tallinna mnt 15a, II korrus, Rapla linn)

Korraldaja: Ettevõtlikud Naised Raplamaal

Sihtgrupp: Kõik ettevõtlushuvilised

Registreerimine: <http://ettevotlusnadal.ee/rapla/>

Osalemine: 10 eurot, ühingu liikmele 7 eurot

Lisainfo: Vestlust juhivad ja motiveerivad rahvusvaheline moekunstnik **REET AUS** ja muusikaline duo: **Piia Pöder** ja **Morten Langi**

Kontaktisik: Katrin Klaebo, katrin.klaebo@gmail.com

Reede, 6.10.2017

Ettevõtlusalane infopäev

Kuupäev: 6.10.2017

Kell: 9.30-14

Koht: Rapla Kultuurikeskus, Kammersaal
(Tallinna mnt 17a, Rapla)

Korraldaja: Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskus

Sihtgrupp: Kõik ettevõtlushuvilised

Registreerimine: <http://ettevotlusnadal.ee/rapla/>

Osalemine: **TASUTA**, vajalik on eelregistreerimine

Peaesinejad: **Valdur Laid** (EMTA peadirektor), **Jane Leis** (EMTA teabeosakonna juhataja), **Kerli Kaljuvee**, Eesti Töötukassa (ettevõtlustoetuse osakonna peaspetsialist), **Liia Ründal** ja **Andrei Mitt**, (Eesti Töötukassa Raplamaa osakond), **Egon Eiche** (Raplamaa Partnerluskogu), **Krista Silbaum** (RA Koolitus OÜ), Eesti Kaubandus-Tööstuskoda.

Kontaktisik: Triin Jakk, triin@raek.ee

RAPLAMA
ARENDAUS- JA ETTEVÕTLUSKESKUS

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti
tuleviku heaks

Inimesed on väikesi endataolisi esemeid meisterdanud juba väga ammu ajast peale. Arvatakse, et just nukk oli kõige esimene mänguasi.

Stina Andok

Miks nukke meisterdama hakati, selle üle võib pikalt arutleda. Võime mõelda, miks nukud on olulised meile praegu ja kujutleda, kas see võis kehtida ka tuhandeid aastaid tagasi. Nukk kui selline on kuju, mis meenutab inimest. Sellel on käed, jalad, keha, pea ja nägu. Algelised, puidust ja savist nukud veel inimeste emotsioone oma näos ei väljendanud, kuid ajapikku, oskuste ja materjalide valiku laienedes ilmusid ka inimestele omased ilmed. Jäsemed pandi liikuma ja omaette kunstivormiks said nukkude riided ja muud kaunistused.

Läbi aegade on peetud nukke ühiskonna väärtuste ja iluideaalide kandjaks. Nukkude abil talletatakse ka möödunud, mängitakse läbi ajalugu ning jutustatakse oma kultuuriruumis oma erilist kultuurilugu. Nukud aitavad lastel elu imiteerida ning seeläbi elu kogeda ning õppida. Nukkudega tehakse ka lastele hõlpsamini jälgitavas vormis teatrit. Tänapäeval on üldteada, et mäng on väikese inimese jaoks teraapiavorm, mis aitab tal toime tulla muutuste või muude raskustega. Teatud olukordade läbimängimine aitab vabastada negatiivsetest emotsioonidest.

Võib-olla just seetõttu on paljud täiskasvanudki tänapäeval nukkudest haaratud lausa niivõrd, et soovivad neid omada, koguda ja imetleda.

Ka nukkude meisterdamine on muutunud omaette kunstivormiks. Enam ei ole iga nukk mängimiseks ning ühiskonna väärtuste ja iluideaalide kandmise ülesanne on süvenenud. Vaatame aga põgusalt läbi ajaloo, milline on olnud nukkude teekond algusaegadest tänapäeva.

Varajane ajalugu: mäng ja vaimsus

Egiptuse hauakambritest on leitud puust nukke ning nende valmimisajaks arvatakse kuskil 2000 aastat eKr. Need nukud kujutasid inimfiguure, millel olid eriliselt rõhutatud rinnad, puusad ja häbemepiir-

Puidust nukk.

Foto: wikimedia.org

Portselanist nukk.

Foto: gildshire.com

Barbie-nukk.

Foto: Pinterest

Reborn-nukk.

Foto: Pinterest

Nukud, ühiskonna väärtuste ja iluideaalide kandjad

kond, mis viitab arheoloogide hinnangul viljakusele, aidates surnutel seeläbi pärast surma uuesti sündida.

Algupärased nukud olid meisterdatud sageli puust, savist või mõnest muust parasjagu kättesaadavast ja vormitavast materjalist. Ajas pisut edasi hüpates teame, et Vana-Roomas näiteks meisterdati tekstiilijääkidest kaltsunukke, mis võivad pärineda ajajärgust umbes 300 aastat eKr.

Aafrika mandril meisterdati nukke mitte üksnes õpetamise ja meelelahutuse eesmärgil, vaid nukud olid üleloomulike jõudude vahendajad. Näiteks Lääne-Aafrikas Ghanas on meisterdatud viljakusenukke nimetusega *akna-ba*. Neid kannavad kaasas naised, kes ihkavad lapseootle jääda. Nukk sümboliseerib nende jaoks tulevast last.

Jaapani nukuajalugu on rikas ja ulatub kaugele. Vahemikus 8000-200 a eKr valmistati seal *Dogu* nukke, mida nimetatakse ka figuurideks. Neid ümbritseb veel praegugi suur salapära. Nimelt usutakse, et *Dogu* figuurid kujutavad mitte inimesi, vaid tulnukaid, kuna kujudel on seljas allvee- ja kosmoseülikonnad ning silmad on neil ebaproportsionaalselt suured. *Dogu*'sid valmistasid *Jomoni* perioodi inimesed.

Vahemikus 300-600 a pKr meisterdati Jaapanis aga *Haniwa* nukke, mis kujutasid inimesi ajastule kohastes rõivastes ning relvastatult. Need nukud olid seotud matuserituaaliga ja paigutati haua lähedusse. Usuti, et nukud on hinge hoiustajad.

Nukud on tähtsal kohal Jaapani kultuuris ka praegusel ajal. Igal aastal korraldatakse nukufestivali *Hinamatsuri*. Traditsioonilised *hina*-nukud on valmistatud ölekõrtest ja puidust ning need on värvitud ja riietatud. Usutakse, et need nukud suudavad eemale peletada halbu vaimu. Iidses Jaapanis pandi nukud paadiga vette ning saadeti mööda jõge merre, kuna usuti, et nii viivad nukud murelikud mõtted ja halvad vaimud endaga kaasa.

Ka Euroopa ja Ameerika mandril on nukke seostatud vaimsuse ja vaimudega. Euroopa *poppet*-nukk, mida meisterdati juurvilja-, teravilja- või maisivartest, puuviljadest, paberist, vahast, kartulist, okstest või savist, sümboliseerib isikut, keda soovitakse maagia ja loitsude abil mõjutada. Ameerika pärismaalaste *corn husk* nukk oli valmistatud kuivanud maisikoortest (maisikoor – *corn husk*). Neil nukkudel ei olnud nägu. Ühe legendi järgi võeti

nukult nägu ära seetõttu, et see hakkas laste lõbustamise asemel veetma liiga palju aega ennast imetledes.

Venemaa rahvuslikuks sümboliks kujunenud *matrjoška* ehk „tähtis daam“ on erksates toonides maalitud puust nukk, mille sees on samasugused väiksemad nukud. Teadaolevalt esimesed tähtsad daamid meisterdati 1890. aastal ning see nukkude kogumik koosnes suisa kaheksast nukust. Kõige välimine, suurem nukk oli traditsioonilises kleidis tüdruk, kes hoidis käes nukke. Sisemised nukud olid tüdruk ja poiss ning kõige pisem kujutas imikut.

Esimesed väga detailselt viimistletud ning moekalt riietatud nukud valmisid 16. sajandil Prantsusmaal.

Portselanist plastini

19. sajandil tõusis materjalide seast esile portselan ning algas kaunite ja viimistletud portselanist nukkude ajastu. Sageli olid nukud kaunistatud nahast, riidest, puidust, komposiitmaterjalist ja papjeemašee tehnikas detailidega. Prantsusmaal ja Saksamaal valminud portselanist nukud olid eriti suursugused ning nukkudel olid mohäärst või inimjuustest parukad.

Portselanist nukkudega

algas uuem suund nukku-de ilmestamisel. Senini olid nukud inimfiguuriga ning mõne näoilmega, kuid mitte vanust järgides, aga 19. sajandi protselanist nukud kujutasid endast täiskasvanud naisi. See tähendas, et nukud olid kaunites ja moodsates rõivastes tütarlapsed, sätitud soengute ja kaunite aksessuaaridega, mida võisid kanda täiskasvanud naised. Samal ajal võisid nukud aga endiselt kehakuult meenutada pigem lapsi või isegi imikuid.

20. sajandil avanes võimalus luua nukke plastmaterjalidest ning algas nukkude masstootmine, kuna plast on odav ja vastupidav. Leiutati ka kumm ja tselluloid ning 20. sajandi keskpaigast sai domineerivaks materjaliks pehme vinüül. Alates paberi leiutamisest on ka paberist lõigatud välja inimeste figuure ning riietatud neid eraldi paberrõivastega.

1959. aasta 9. märtsil tuli müügile uus sensatsioon – *Barbie*-nukk. Nuku loojaks peetakse Ameerika ärinaist Ruth Handlerit (1916-2002). *Barbie*-nukk sai inspiratsiooni Saksamaal 1955.-1964. a toodetud *Bild Lilli* nukust ning samanimelisest koomiksiseeriast. Oma nime sai kuulus *Barbie* aga hoopis Handleri tütre Barbara järgi.

Barbie-nukud on tohutult populaarsed üle kogu maailma. Suisa sedavõrd, et väidetavalt müüakse maailmas iga sekund kolm nukku.

1990-ndate alguses võttis nukutööstus aga taas uue suuna. Väikeste inimfiguuride kõrval hakati meisterdama päris inimlapse suuruseid mängunukke ning Ameerikas sündis sellest omapärane kunstiharu – uuestisündinud nukkude ehk *reborn*-nukkude meisterdamine. Uuestisündinud nukuks nimetatakse vinüülist valmistatud nukku, mis on modelleeritud selliselt, et see sarnaneks võimalikult palju inimlapsega. Sellist nuku loomise protsessi nimetatakse *reborning*'uks ning nukkude meistreid *reborners* ehk uuesti sündijad.

Kuigi eesti nukkude valmistamise ajaloo kohta ei ole info nii kättesaadav, et sellest siin eraldi peatükki teha, võib julgelt oletada, et ei saanud ka meie ilma nukkudeta. Kui mõelda käsitöölembusele, mis on meid saatnud sajandeid, alguses vajadusest, hiljem juba huvist ja võimalustest tingituna, võime kindlad olla, et ka eestimaalased on nukke meisterdanud kõigist eespool nimetatud materjalidest, kujutanud neid rahvarõivais ja jutustanud nende kaudu oma lugusid.

Rita Luugima meisterdab nukke sisetundest lähtuvalt

Eelmise aasta suve hakul avastas Rita Luugima käsitöönukkude põneva maailma ja üsna pea pärast seda pani ta aluse oma ettevõttele MeLii OÜ, et käsitöönukud ka teiste inimesteni tuua.

Stina Andok

„Ma mõtlesin, et mina ei hakka kunagi ettevõtlusega tegema,“ ütleb rõõmsameelne Rita naerdes, kui ma küsin, kuidas ta nukukude meisterdamisega algust tegi. Elul on kombeks meid õpetada, et mitte kunagi ei tasu mitte millegi kohta öelda „ei iial“, sest alati leiavad just need asjad ringiga tee sinu ellu. Nii juhtus ka Ritaga. Nimelt hakkas möödunud aasta suve hakul Rita ema talle rääkima, et võiks minna Waldorf-nukkude meisterdamise koolitusele. „Alguses ma mõtlesin, et mis nukud, mis koolitus. Hakkasin siis guugeldama ja mul tekkis nii palju erinevaid mõtteid,“ kirjeldab Rita.

Waldorf-nukud on väga spetsiifilised ning nende meisterdamisel tuleb silmas pida konkreetseid juhiseid ja reegleid. Näiteks ühel õigel Waldorf-nukul peavad olema loomulikud lapsesarnased kehaproportsioonid, et toetada lapse terve ja loomuliku kehapildi arengut, ning nuku nägu peaks olema pigem tagasihoidlik, et jätta ruumi lapse kujutlusvõimele. Samuti on oluline, et Waldorf-nukud on täidetud villaga, mis annab neile oma suuruse kohta loomuliku raskuse ja võime salvestada lapse kehasoojust.

Sellest hetkest, kui Rita avastas käsitöönukkude maailma, muutus kõik. Waldorf-nukkude koolitusele ema ja tütar küll ei jõudnud, aga Rita ammutas nendest inspiratsiooni, et luua midagi pisut omanäolisemat ja loomine sai alguse kohe. „Mu ema on lasteaiaõpetaja, neil on kõik kohad asju täis,“ muigab Rita ja räägib: „Poole ööni tegin esimest nukku, siis juba ühele sõbrannale ja siis teisele, siis tuli juba esimene laat ja nii see läks.“

Inspiratsioon tütardest

Päris Waldorf-nukke Rita siiski tegema ei hakanud. Üks Waldorf-nukkude eripärasid on ka see, et need on meisterdatud üksnes looduslikest materjalidest. Kuigi Rita väldib oma nukukude loomisel sünteetilisi materjale, ei ole nad päris sajaprotsendiliselt looduslikud, kuna sellisel juhul tuleks nende müügihind keskmisele nukuostjale liiga krõbe. Samuti eelistab Rita

oma nukulastele pisut ilmekamaid nägusid kujundada, kui Waldorf-nuku reeglid ette näevad. Rita kasutab oma nukukude tegemisel peamiselt puuvillast materjali ning täidab pehme mänguasja rullvatiiniga. Nukkude juuste tegemisel kasutab ta samuti puuvilla, on selles osas väga valiv ning ei avalda, kust ta parasjagu seda eriti head materjali endale soetab.

Rita meisterdab erinevas suuruses nukkusid, kellest igauks on oma nägu. Nukkude välimus varieerub, vahel on neile sõrmed ja varbad õmmeldud, vahel ei ole. Rita sõnul tegutseb ta enamasti vastavalt sellele, mida keegi parasjagu on tellinud, kuid vahel loob inspiratsioonituhinas ka ise midagi täiesti uut. Tema suurimateks inspiratsiooniallikeks on kaks tütar, kelle nimed peituvad ka ettevõtte nimes. Päris esimene nukk sai samuti tütrele ning kõik edaspidi valminud nukud on tütar läbi proovinud, et testida, kui mõnus seda ikkagi kaisutada on.

Mõni Rita loodud riidest nukk on väliselt pigem tüdrukuealine, mõni on aga päris beebi. Rita sõnul hakkas ta beebinukke tegema tänu oma tütrele, kes selleks soovi avaldas. Hiljem tuli soovivaldusi teisigi ja nii on tootevalikus nüüdsest püsivalt ka beebinukud, kes meenutavad kehaehituselt päris beebit. Mõni selline on tehtud ka täitsa õige inimbeebi suurusena ja mõningatel on suisa lutid kaasas, mida on võimalik ära võtta ja tagasi panna nagu päris beebil. Lisaks meisterdab Rita rätinukke, mis sobivad juba päris pisikestele kaisutamiseks, ning loob nukukudele riideid. Firma tootevalik laieneb iga päevaga veelgi. Nii näiteks saab ilusti küsides Ritalt ka kleidikesi tellida.

Vestluse käigus selgub, et kuigi nukkusid ei olnud Rita enne suurt avastust otsast lõpuni ise meisterdanud, on ta õmblemisega tegelenud küll. Nimelt lõpetas Rita Tallinna Tehnikakõrgkooli rõivadisani eriala. Töötada ta küll sel erialal tol hetkel ei soovinudki ning nii jäid niit ja nõel ootama just seda õiget hetke. Täna on Rita kodus tööstuslikud õmblusmasinad ja palju erinevat kangast. Kangavalik on see, mis teeb Rita käsitöönukud

Rita Luugima räägib, et nuku algusest lõpuni meisterdamine võtab vilunud tegijal aega umbes ühe tööpäeva.

ka pisut eriliseks. Nimelt on Ritale eriti meelt mööda nõukogudeaegsed kangad, mis on meistri hinnangul hea kvaliteediga ning alati ilusad ja värvilised.

Tellimusi jagub

Areng nullpunktist, kus ei olnud veel nuku tegemise mõtetki, oma ettevõtte loomiseni on olnud väga kiire ja ka edukas. Lühikese ajaga ei ole mitte üksnes palju nukke valminud ja omale uue kodu leidnud, vaid ettevõtte on saanud oma Facebooki lehe, kodulehe koos veebipoega ning Rita otsib aktiivselt ka päris oma pesa, et ta saaks kodused ja töised tegevused lõpuks eraldada.

Tööd Ritale jagub. „Ei saaks öelda, et huvi vähe on,“ ütleb ta. Kui parasjagu ei ole tellimusi, siis meisterdab ta nukke ette, sest alati tuleb keegi, kes vajab üht nukku kohe ja praegu. Enamasti püüab Rita tellimuse vormistada ühe nädalaga. Ühe nuku algusest lõpuni meisterdamine võtab vilunud tegijal aega umbes ühe tööpäeva. „Kui lapsed ei ole haiged,“ ütleb Rita muiates.

Rita nukud on tuntud ka juba rahvusvaheliselt. Tema nukud on jõudnud Soome, Rootsi, Norra ja ka Tšiilisse. Praegu käib ost ja müük peamiselt interneti kaudu, kuid vahel võib Ritat koos nukukudega ka laadal kohata. „Laatade mentaliteet on muutunud. Enam ei ole, et oo, saan mingi ägeda asja, vaid pigem veedetakse lihtsalt aega,“ räägib Rita. Samas on tegus naine seda meelt, et laadal olles saab end paremini nähtavaks teha. Paljusküsi sõltub inimeste huvi nukumeistri hinnangul sellest, kui palju ise end reklaamida ja tutvustada.

„Minusarnast kindlasti teist ei ole,“ ütleb Rita enesekindlalt ja lisab: „Kahte ühesugust tegijat lihtsalt ei olegi.“ Oma nukukude loomisel lähtub Rita peamiselt sisetundest ega taha end sildistada mingite kindlate tunnustega. „Ma jätan endale vabad käed ja teen seda, mida sisetunne ütleb. Tellida võib nii palju, kui omal fantaasial jagub.“ Ta usub, et kui inimene näeb, et tegijal silmad säravad, saab ta aru, et need nukud ei ole niisama tehtud, vaid neisse on pisut hingesoojust ka lisatud.

Rita õmmeldud nukud. Naine kasutab oma nukukude tegemisel peamiselt puuvillast materjali ning täidab pehme mänguasja rullvatiiniga.

Fotod: SIIM SOLMAN

Näitejuht Juta Blande on suurest armastusest nukkude vastu kinkinud vanadele seisma jäänud mänguasjadele uue elu, luues neile lugusid ja kujundades nende ümber põnevat maailma.

Stina Andok

Ajas süvenenud huvi nuku maailma vastu sai alguse paarkümmend aastat tagasi, kui Juta hakkas juhendama lastele mõeldud nukuteatri ringi või nagu ta ise seda nimetab – nukuringi. „Hakkasin koguma nukkusid, sest neid oli alalõpmata vaja,“ räägib Juta. Ajapikku kujunes tuttavates teadmises, et kui on nukke üle, tuleb need kõik Jutale viia, sest tema oskab ja tahab nendega edasi tegeleda.

Korra oli Jutal vaja rahvariides nukku. „Tegin siis nukule rahvariided selga. See oli huvitav. Algul ei osanud materjali kuskilt otsida,“ selgitab Juta. Tänu nukkudele rahvariide teinud on Juta enda sõnul erinevate rahvaste riietest väga palju uut teada saanud. Mingi aeg, kui veel kroonid käibel olid, käis Juta oma rahvariides nukkusid laatadel ka müümas.

Üks seik Kohila laadalt on naisel eredalt meeles veel praegugi. „Naine tuli ja ütles: „Olen Kohilast pärit, aga elame Saksamaal. Mul on Saksamaal kaks poissi, tahan, et neil oleks seal midagi Eestist.“ Ta ostis kaks poissnukku ja viis oma poistele,“ meenutab Juta naeratusega.

Praegu Juta enam aktiivselt nukkude müümisega ei tegele ning tänaseks on nukke rohkem ikka juurde kogunenud, kui uude koju läinud. Vaatamata sellele, et Juta kõneleb nukkudest vahelduvalt rõõmustades ja seejärel jälle ohatas, et neid on palju saanud, ei ole nukkudega tegelemise tuhin sugugi raugenud. Aegajalt käib Juta kaltsukates või ka näiteks Balti jaama turul odavaid nukke või puuduolevaid aksessuaare otsimas. Praegu ootab tal näiteks üks pillimehest poissnukk oma väikest lõõtspilli.

Erinevad teemad

Vahelduva eduga viib Juta erinevaid nukuseltskondi eri paikadesse näitusele, kuid osa seisab aastaid puutumatu kastides, sest kodus sellist ruumi ei ole, et kõik saaksid väljas seista. Praegu on valik Juta nukke näitusel Alu raamatukogus, aga varem on nukud reisinud näiteks Lelle, Valtusse, Raplasse, Vigalasse, Märjamaale ja Hagerisse. Mõõdunud suvel olid nukud aga hoopis Palamulla küünis. Jutale on meelde jäänud ühe tema nukunäitust külastanud

Juta ja nukud. Aasta tagasi luges tütar huvi pärast ära, palju tal nukke on, ja sai 101.

Juta Blande kingib vanale nukule uue elu

inimese sõnad: „Soe näitus. Ruum läks kohe teistsuguseks.“

Juta ei oska öelda, kas see on talle kuidagi nõukogude ajast külge jäänud või miks see täpselt nii on, aga teda inspireerivad erinevad teemad. Näiteks sattus talle kätte kord üks nukk, mis meenutas preestrit. Seejärel tekkis juurde pruut ning sealt edasi otsis Juta juba ise pruudile peigmehe ja ka pulmaseltskonna. Ta on loonud nukuseltskondi väga erinevate lugude jutustamiseks. Alu raamatukogus näitusel olevad nukud pajatavad Juta sõnul lastele eesti rahva talutöödest ja laulupeost. Kõrvuti paigutatuna on nad heaks näiteks lastele, et vanasti ei kantud pidurüüd pidevalt ning

milline oli vanasti eestlaste igapäevane riietus.

Me kohtume Jutaga Kodila endise koolimaja ruumides, kuhu ta on lauale paigutanud umbkaudu kuuskümmend nukku. Ka seal võib näha erinevaid jutustusi läbi kumamas. Nii näiteks räägib Juta põrandal pikutava nuku kohta, et see on linnast maale vanaema juurde heina tegema tulnud lapselaps, kes aga hoopis tukkuma jäänud. Või näiteks baarikakluse stseen, kust ei puudu habemikust kõrtsmik, sinise silmaga pikutav kannatanu ega proua, kes manitseb oma meest mitte kakluses osalema. Silma alt ära on pandud veel põnevad mõisateemat edasi andvad nukud koos hobuste ja kaari-

kuga, kuna need ei mahtunud sellesse ruumi välja panna.

Lisaks on Jutal näitamiseks väga mitmeid rahvariides nukke ning erinevaid rahvaid tutvustavaid nukke. Rahvariides nukud on enamasti Juta ise meisterdanud, aga eri riikidest pärit nukke on Jutale suures osas teised kinkinud. Pere ja tuttavad teavad, mida Jutale reisilt suveniiriks tuua.

Kui ma küsin Juta lemmiknukkude kohta, ei oska ta üht üksikut teiste seast välja tuua. On näha, et need on kõik talle armsad. Iga nukk on sätitud ja paigutatud näitusele alati täpselt ja läbimõeldult, talle parasjagu ruumi andes. Kuigi nimesid Juta oma väga paljudele nukkudele pannud ei ole,

Nukud kõrtsi teemast, kus eit hoiab vanameest tagasi kõrtsi minemast.

Barbie on riietatud vene rahvarõiva ainetel.

Fotod: SIIM SOLMAN

teab ta igaühe kohta loo juurde rääkida. Kohati tundub, et Juta justkui vaatab nukule peale ja loeb tema silmadest loo ning aitab nukul seda teistele jutustada.

Mõni nukk on Jutal päris enda tehtud, mõni on oma lastest alles jäänud, mõni lapselastest, päris palju on neid talle kingitud, mõningad on ise ostetud, kuid igaüks neist on Juta juures leidnud endale uue kodu. Kindel on see, et iga nukk on Juta käe all hästi hoolitsetud ja hoitud.

Kui nukul pole jalga, pole hullu, Juta parandab ja lapib või leiab hea viisi, kuidas jala puudumine nuku edasi elamist ei segaks. Kui nukul pole riideid, pole viga, Juta õmbleb uued selga. Kui lapsed on

juuksed peast ära kamminud, ei pea nukk kiilaks jääma, Juta leiutab uued juuksed pähe. Need nukud, kelle vastu muidu keegi võib-olla enam huvi poleks tundnud, elavad ja rõõmustavad teisi tänu Jutale edasi.

„Igaüks tuleb isemoodi. Kõik nukud eri nägu,“ ütleb Juta. Nukkude maailmast haaratud naise sõnul on nukkudele lugude mõtlemine ja nende riietamine hea ajaviide näiteks siis, kui õues parasjagu paha ilm on. Kui kaua Juta veel uusi lugusid välja mõelda jõuab, seda ta aga öelda ei oska. „Hing teeks seda, teist ja kolmandat, aga vaim vist väsis ära.“ Neid, kes juba aga olemas on, näitab Juta meeleldi.

Eesti Nukukunsti Maja on koduks sadadele autorinukkudele

1230. aastast pärinevas Katariina käigus asub Eesti Nukukunsti Maja, kus on nii muuseumis vaatamiseks kui ka kaupluses müügiks lai valik rahvusvahelise päritoluga autorinukke. Julgemad saavad ka ise sealsetes meistriklässides nuku loomisel kätt proovida.

Stina Andok

Kohtume nukukunsti maja direktori Tatjana Zabaštaga. Ta räägib, et Tallinna nukumaja tegutseb alates 2010. aastast, kui Svetlana Ptšelnikova ja partner Tarvi Pink ostsid maja esialgu ideega seal elama hakata. Tatjana sõnul tekkis Svetlanal aga mõte, et nii suurepärane maja võiks olla inimestele avatud. Svetlana ise elab nii Eestis kui ka Moskvas, on nukkude kollektsionäär ja autor.

Majas märkas Svetlana silti „Albertus Magnus 1255“ ja küsis, mida see tähendab. Selgus, et väarikas majas elas preester, kelle õpetaja oli pühak Albertus Magnus, kes käis oma õpilasel seal ka külas. Pühaku elulugu uurides selgus, et Albertus Magnus tegi omale nuku, kes oskas liigutada. Tatjana sõnul oli pärast selle loo kuulmist Svetlana jaoks selge, et see maja on seotud nukkudega, ning võttis seda kui märki, et midagi on vaja sinna teha.

Selle maja ja nukkudega tundubki olevat nii, et see tõmbab ligi õigeid inimesi õigel ajahetkel. Kui ma küsin, milline on Tatjana seos nukumajaga, hakkab ta naerma. „Eelmises elus olin ma normaalne inimene,“ ütleb ta lõbusalt. „Olin telekanali reporter. Tulin nukumaja avamisele ja tegin sellest reportaaži. Sellest päevast minu elu muutus ja rohkem ma ei saa elada ilma nukkudeta.“ Tatjana osales meistriklässis ning hakkas omanikke ürituste korraldamisel aitama.

Ühel hetkel otsustas Tatjana, et ei soovi enam televisioonis töötada ning tuli ära. „Järgmisel päeval helistati mulle nukumajast. „Tatjana, ma kuulsin, sa oled vaba, tule meile!“ Ja nii saigi Tatjanast nukumaja direktor. See oli tänaseks juba kuus aastat tagasi. Nukumajas töötamine ei ole mitte kunagi igav, räägib Tatjana. Üks päev on inimesed ja müük, teine päev ekskursioonid, kolmas päev tulevad lapsed, siis toimuvad veel meistriklässid ja näitused.

Nukumaja on kujundatud selliselt, et esimesel korrusel on pood, seal toimuvad ka meistriklässid, ning teisel ja kolmandal korrusel on muuseum. „Kunstnikud ja õpetajad armastavad tulla siia, esitleda oma loomingut ja anda edasi käsitööoskusi,“ räägib Tatjana. Naise sõnul on iga aastaga huvi aina kasvanud.

Väga sageli käivad inimesed mitu korda enne vaatamas ja uurimas, kui tulevad ja proovivad ka ise kätt nuku meisterdamisel.

Igapäevased läbiastujad ja poodlejad on enamasti turistikud. „Ma kuulen iga päev seda juttu, et ma olen elanud terve elu Tallinnas, aga ei teadnud, et siin selline koht on.“ Kohalikud satuvad nukumajja harvem. Küll aga on tehtud nukumaja tutvustav saade televisiooni jaoks ja kui jälle hakkab palju lapsevanemaid koos lastega käima, teab Tatjana, et kordussaade on eetrisse lastud.

Kunstiteosed, mitte mänguasjad

Nukumajas müügil ja näitusel olevad nukud ei ole tavalised mänguasjad, vaid liigituvad pigem kunstiteoste hulka. Kui Tatjana räägib neist nukkudest, kasutab ta alati sõna autorinukk. Autorinukk ei ole üksnes käed, nägu ja juuksed, vaid iga nukk jutustab mingit lugu. Iga nukk räägib sellest, mis toimub kunstniku sees või maailmas tema ümber. „See on väga emotsionaalne kunst. Nukk annab võimaluse jutustada midagi, mida see nukk võib mõelda ja tunda. Sa lood, aga samal ajal ka mängid,“ selgitab Tatjana.

Tatjana teab rääkida, et esimese autorinuku lõi prantsuse kunstnik, kes meisterdas väikese tantsija. „See oli skandaal. See nukk ei olnud ainult ilus tantsija, vaid see taies rääkis raskest balletitantsijate elust, kes elasid internaadis, kuid kui said täiskasvanuks, muutusid ühiskonna jaoks ebavajalikeks, elasid tänavatel ja töötasid prostituutidena,“ jutustab Tatjana. Miks nimetati seda väikest tantsijat nukuks, mitte skulptuuriks, tuleneb sellest, et vahast figuurile oli kunstnik riided selga teinud.

Nukumaja direktori sõnul areneb see kunstivaldkond väga kiiresti. Kasutatakse palju segatehnikat ja erinevaid materjale. Meistriklässides luuakse nukke, kasutades mohääri, savi, papjeemašee tehnikat ja muud. Tatjana kinnitab, et meistriklässis osalemiseks ei pea eelnevalt olemas käsitööd harrastanud. Kui aga mõni ala peaks armas olema, näiteks, kui keegi oskab ja tahab joonistada, ömmelda või tikkida, saab ka seda nukkude peal proovida.

Nukumajas korraldatakse

väga erinevaid meistriklasse. Väikeste kaisukarude meistriklässid kestavad näiteks enamasti hommikust õhtuni ühe päeva, kuid suuremate nukkude loomiseks veedetakse ühiselt 3-5 pikka päeva. „Pärast oleme kõik nagu zombid, aga väga õnnelikud,“ ütleb

Tatjana naerdes.

Õpetajaid tuleb nukumajja kogu maailmast. Kunstnikke on ka Eestis, kuid tuleb liiksaks Venemaalt, Hollandist ja Ukrainast. Lähitulevikus on tulemas ka üks Leedu autor.

Praegu võib nukumajas imetleda Eesti, Prantsusmaa,

Saksamaa, Venemaa, Hollandi, Läti, Ameerika ja veel teistegi riikide autorite töid. Kuivõrd tegemist on autorinukkudega, on väga erinevaid nukke. Mõni meenutab rohkem inimest, mõni vähem, mõned on väiksemad, teised jälle väga suured ja abstraktsed, üksikud on suisa šokeerivad. Suurim üllatusmoment nukumaja külastades tekib arusaamisest, kui palju erinevaid nukke on võimalik luua.

„Kunstnikud leiavad pidevalt uut inspiratsiooni,“ kinnitab Tatjana, kes on ka ise nukke meisterdanud. Vahel aidatakse kunstnikele inspiratsiooni saamisel kaasa. Näiteks tähistati mõned aastad tagasi ühiselt raamatu „Alice Imedemaal“ esmaväljaande 150 aasta juublit nii, et autorid kujutasid nukkudel seda kõigile tuttavat imedemaa lugu. Iga aasta maikuus kutsutakse autorid üle kogu maailma Tallinna lauluväljakule suurele näitusele.

Kuigi kõik autorinukud on tänapäevased, on nukumaja muuseumis ka mõned väga vanad nukud. Kui maja ostmise järel korstnapühkija katusel korstnat puhastas, kukkus kaminasse kott, mille sees oli 250 valget nukukest. Pisikesed, umbes sõrmesuurused nukud viidi Moskvasse ekspertiisi, kus selgus, et need on loodud 16.-17. sajandil Saksamaal.

Tatjana teab, et need nukud on tegelikult väga levinud ning neid kasutatakse jää asemel tassi sees joogi jahedana hoidmiseks. Vaatamata sellele on selline leid nukumaja kontekstis siiski üsna tähenduslik.

Nukumajas müügil ja näitusel olevad nukud ei ole tavalised mänguasjad, vaid liigituvad pigem kunstiteoste hulka. Fotod: Eesti Nukukunsti Maja

Дождёвое облачко 2015

ŠKODA SUPERB PLUS ERIMUDEL

Hind alates **19 490 €**

ŠKODA
SIMPLY CLEVER

Superb Plus erimudel sisaldab lisaks Active varustusastmele: parkimisandurid, vihmaseensor, kliimaseade, Xenon tuled, valuveljed. Saadaval ka Ambition, Elegance ja L&K varustusastmetele.

ŠKODA SUPERB PLUS COMBI

Hind alates **20 550 €**

300 ŠKODAT
EESTI LAOS
KAMPAANIA.SKODA.EE

www.skoda.ee

Ametlikult volitatud ŠKODA edasimüüjad Eestis on:

ŠKODA Tallinn · Auto 100 Tallinn AS
Tallinn, Paldiski mnt 73 / Pirni 1, 10621
Telefon: 6808 222 • info@skoda.ee, auto@skoda.ee
www.skodatallinn.ee

ŠKODA Laagri · SKO Motors OÜ
Pärnu mnt. 543, Laagri 76404
Telefon: 6837 070 • auto.laagri@skoda.ee
www.skodalaagri.ee

ŠKODA Tartu · Aasta Auto AS
Tartu, Sepa 24 A, 51013
Telefon: 7308 000 • info@aastauto.ee
www.aastauto.ee

ŠKODA Kuressaare · Warma Auto OÜ
Kuressaare, Tallinna 82a, 93815
Telefon: 4530 120
info@warmauto.ee • www.warmauto.ee

Moller Auto Pärnu OÜ · Pärnu, Välja tn. 3, 80010
Telefon: 4476 140 • parnu@moller.ee

Moller Auto Viru OÜ · Jõhvi, Narva mnt 143, 41536
Telefon: 6808 200 • viru@moller.ee

ŠKODA Viljandi · Folk Auto OÜ
Viljandi, Tallinna 45, 71018
Telefon: 4355 340 • viljandi@moller.ee

Ma kingin Sulle Ruhnu, selle tillukese saare keset suurt ja sügavat merd

Seekord läks see uskumatu kingitus - õppereis - Raplamaa muuseumi sõpradele, abilistele ja töötajatele. Kuulda oli, et selline unistus oli neil idanenud aastaid.

Eha Metsallik

Sattusin Aljona Suržikova (Käru muuseum) asemel Ruhnu reisile. Näete, kuidas ühe õnnetus võib olla teise õnn. Kinkimise taga oli Käru vallavanem, kes arvas, et ka mina vaatan vahel üle öla seljataha ja väärtustan seda, mis väärikalt möödas.

Ma ei olnudki v-alge vares seltskonnas, olen nimelt ligi 10 aastat koos legendaarse Arnold Rehtsaluga tegelenud Eesti Mesindusmuuseumi (mesinduskeskuse) rajamisega siia, Rapla maakonda, Rabivere külla, Eesti ühe tuntuma mesiniku Herman Taltsi (kirjutanud 12 mesinduse raamatut, mesindusõpetaja) kodumõisa. Meil olid vinged plaanid ja mõistlikud mõtted, otsisime mitu aastat head paika muuseumile ja kogusime hulga eksponaate, rääkimata paljudest kohalikest ning Eesti inimestest, kes meid toetasid. Lühidalt võib öelda, et paljude asjaolude kokkulangemise tõttu ei olnud see pikk, nutikas ja vajalik algatus sellisel kujul jätkusuutlik.

Seda enam võib imetleda kõiki Ruhnu reisil osalenud muuseumide inimesi, kes suudavad, oskavad ja tahavad väärtustada meie rahva varasalve, püsiväärtusi minevikust, meie rahva juuri. Muuseumide fännid on mõistnud

mineviku oskuste-tarkuste ja paikkonna ajaloo olulisusest ning juuri-sidemeid aegade algusest peale, mis meie rahvast selle põnevamate põnevama maa, mere ja metsade külge kinnitavad.

Läksin Ruhnu eelkõige looduse pärast, kuid kõige sügavama elamuse sain siiski imelistest inimestest - kolme päeva jooksul tekkinud uskumatust kogukonnast. Nii omadest kui ka laevukese Runö reisijatest, lisaks kogu Ruhnu rahvast. Minu jaoks sai kogu see rahvas üheks muistseks kogukonnaks ajast, kui mängis lõõtspill, kui ei olnud veel kõikjal lageraieid ega helendavaid nutiseadmeid. Kohtasin vana head tuttavat Dimitri Riisenbergi, kes elas 16 aastat Kaereperes, aga keda polnud ju 35 aastat näinud. Ta läks tagasi Ruhnu oma koju, oma juurte juurde ja temast on nüüd saanud heatahtlik Ruhnu filosoof, kes soovib Ruhnust ikka head kaasa võtta, et kurjusega pidavat nad ise hakkama saama.

Kohe ei oskagi kaasa mõelda tema tarkustele - et mis kurjus, kus see veel on? Kuid elukogenud inimene teab, et elus on tasakaal! Ja ega muidu seda helgust tunne, kui tumedama poolega kokku pole puutunud.

Teine tuttav, nooruke Kaereperest pärit Kadri Tukk

Ruhnui ruunisaar - igal perel oli muiste oma ruunisarnane peremärk, lisaks tuhandeid aastaid vanad ruunikirjad.
Foto: HELERIN VÄRONEN

oli meile giidiks - ta on nüüd Ruhnu muuseumi juhataja ja giidi Andre Nõu abikaasa ja pojakese emme. Kuna Ruhnus on rahvast sedavõrd vähe, talvel umbes 50 inimest, jagub igale täiskasvanule (28) mitu juhtivat ametit. Vald ja kool ja raamatukogu ja jõujaam ja sadam ja tuletorn ja poed ja majutus jne, jne vaja pidada. Näiteks Ruhnu kooli 12 lapsel on 8 tunniandjat.

Ruhnui kolmes peres peetakse isegi mesilasi, olgugi et saare pindala järgi (umbes 12 ruutkilomeetrit) mahuks sinna 8 kuni 10 mesilasperet ja kõik öied oleksid kontrollitud. Kuid loodus on väga lopsakas

ja liigirikas ning kõrge kasvuga, nii et Ruhnu mesi peaks olema kuldaväärt, maailma parim ja puhtaim.

Tänavune suvi jäi väga lühikeseks ning mu "merenälg" jäi kustutamata, seetõttu lausa igatsesin laineloksu ja jäin kohe Ruhnu sõiduga nõusse. Ja sain, mis tahtsin mitmesajakordselt kätte, sest ligi 4 tundi kestnud sõidust hoidsin ma pool aega oksekotti suu juures. Läbi poolune kuulsin oma head kaaslast, kes mulle tunde ja minuteid teatas - palju veel seda piina jäänud on, kui selgus, et kõrge laine tõttu kestis ikka see karussell edasi. Merehaigus on põrgupiin!

Samas oli Runö peal kaunis kunstnik Tartust oma perega ja tillukeste lastega, kes vastu pidasid. Kuid pooled reisijad olid siiski n-ö audis. Too Tartu kunstnik avas Ruhnu rahvamajas kohaliku lõikuspeo alguses oma tööde näituse, millest ka meil oli võimalus osa saada lisaks toredale peole.

Muide, tagasisõit Ruhnust oli nagu trammiga - 3 tunnikest ja Pärnu paistiski! Nii et elamusrikast tormi oli meile väga vaja, muidu poleks võrdlusemomenti tekkinud ja ega poleks osanud nii kõrgelt väärtustada meretagust teenindust.

Suurimad elamused:

* Katkuaegse kalmistu värvas krussis-vussis-sassis paisete ja kasvajatega veel elus künnapuu. Too puu oleks nagu oma sisse kogunud kõik inimeste kannatused.

* Lahtise autoga mööda saare vaatamisväärsusi ja loodust sõitmine. Ka jalgrattasõit kaunis looduses oli elamus.

* Kütüruskatusega pikkamaja, korstnaga pikkmajade eelkäija. Katuse kütüru alla kogunes suits, kust see siis luugi kaudu välja lasti.

* Ruhnu vana puukirik ja uus valgusküllane kivikirik. Katusristidega künklik ja ilma radadeta kalmistu.

* 780 m sügavuse kaevu mineraalvesi, kust N Liidu ajal naftat loodeti leida.

* Liivarannad ja pankranik, kust põlispuud merre vajuivad. Jämedad kooreta põlispuud, keerdus kui rabamaännid. Julged rebased.

* Suurepäraseid giidid ja muuseumid, tuletorn.

* Filmiprogramm Ruhnust ja Ruhnu kadunud karust.

* Saun mererannal ja suplus suures meres, mis Neptuniga lepitab.

* Ruhnu kui ruunisaar - igal perel oli muiste oma ruunisarnane peremärk, lisaks tuhandeid aastaid vanad ruunikirjad - põhjamaade hireoglüüfid, tähestike eelkäijad. Kuid liivi keeles tähendab Ruhnu hüljest ning loogiliselt on, et see ikka hülgesaar on.

* Omapärane Rootsi kultuuriga ajalugu.

Raplamaa haridusjuhtide karjääriseminaril oli rohke osavõtt

Kerli Valgma,
karjääriinfo spetsialist

20. septembril toimus Rapla riigimajas Raplamaa Rajaleidja keskuse korraldatud maakonna haridusjuhtide karjääriseminar „Karjääri kujundamise oskuste mudel - *spinner* muutunud õpikäsituse ellu viimisel“. Osalejaid oli rohkelt - Raplamaa 17 põhikoolist ja gümnaasiumist olid seminaril kohal 14 kooli esindajad ja Kohila valla haridusnõunik.

Teemat olid tutvustama tulnud SA Innove karjääriõppe peaspetsialistid Virve Kinkar ja Mare Lehtsalu ning seminari ettekanded ja tegevused on koolidele edaspidi toeks

karjääritegevuste praktilisel kavandamisel.

SA Innove karjääriõppe peaspetsialist Virve Kinkar leiab, et Rajaleidja karjäärispetsialistid saavad õpilasi teadlikeks otsustajateks kujunemisel kõige paremini toetada, kui nende tegevus täiendab koolides igapäevase õppetöö käigus toimuvat.

„Karjääri kujundamise oskuste mudelit saab koolis mitmel moel rakendada, näiteks võib see olla heaks abiliseks koolijuhile oma õpilaste vajadustest lähtuva sisulise koostöö kavandamisel Rajaleidja keskusega,“ selgitab Kinkar.

Karjäärikoordinaatori töö korraldamisest väiksemas koolis rääkis Kabala laste-

aia-põhikooli karjäärikoordinaator Salle Nurmata. Raplamaa Rajaleidja keskuse karjäärispetsialistid Lili Sak-sing ja Kerli Valgma jagasid aga infot oktoobris algava maakonna karjäärikoordinaatorite seminaride tsükli kohta, kus vähemate kogemustega koordinaatoritele jagavad teadmisi ja kogemusi Innove karjäärikeskuse spetsialistid ja oma maakonna kogenud koordinaatorid.

Kõigil kohapeal viibinutel oli rõõm kohtuda maakonna uute koolijuhtidega, Liivi Siimuga Kehtna põhikoolist ja Kalle Kõivuga Juuru Eduard Vilde koolist.

Karjääriseminar Rapla riigimajas.
Foto: erakoju

Tähistaeva ees esines kammerkoor Head Ööd, Vend Pärt Uusbergi juhatusel.

Foto: LIISA TÕNS

Särin kui valgusenergia

Teist korda peetud festival oli vapustavam kui eelmine. Seekord oma mastaapsusega ajas ja ruumis.

Kersti Saadlo

2016. aastal toimunud Särin kandis animetust Rapla Uus Teatri- ja Muusikafestival ja oli kodune, sõbralikult särisev ja soojaandev, meenutades kohati Tallinna Uue Maailma festivali kunagise kapsaia melu. Selle aasta festivali animetus oli juba auväärne ja professionaalne Kultuuri-festival. Alaprogrammideks muusika, kirjandus, teater, kunst ja film. Ka festivaliala oli laienenud. Lisandunud Raplamaa kaasagse kunsti keskus koos näitusega „Elu maal“ tõi festivalile täiesti uue energia.

Avar ja kolme helendava ekraaniga osalejaid ümbritsev ruum, kus esinejate taustaks helendav tähistaevas, laiendas festivali igavikulist mõõdet. See mõõde tekkis tasapisi ja õrnalt, sest esimesel sisenemisel näituseruumi mõjus mõni installatsioon pigem agressiivsena. Alles kunstnikpoolne eksponaatide tutvustamine muutis selle ruumi kodusemaks, sest ruumi tekkis vaikus, aga eelkõige hakkas hiljem, erinevate esinejate taustaks olev helendav tähistaevas võimendama midagi, mida on raske sõnul seletada.

Esimene tähistaeva ees esineja oli kammerkoor Head Ööd, Vend Pärt Uusbergi juhatusel. Kenasti ette kantud Eesti kooriklassika teosed kontserdi esimeses pooles jäid selle ruumi suhtes kuidagi neutraalseteks, side noorte

Särina eestvedaja Maili Metssalu isa Jaaniga.

Foto: Merli Antsmäa

kunstnike loodud tähistaeva kujutisega tekkis minu jaoks alles siis, kui koor esitas dirigendi rahvalaulutöötlu-si. Selline õrn igavikuline helendus nagu taustal oleval tähistaeval hakkas helendama ka nendes lauludes. Selliseid hetki oli selles ruumis kogu Särina jooksul korduvalt.

Lisaks eelmainitud alaprogrammidele tõusis festivali üheks baaselemendiks arutelu. Või ehk võiks neid publiku ees toimunud jutuaajamisi nimetada ka väikseks filosoofiliseks kaemuseks Rapla kultuurimaastikule. See, mis eelmisel aastal toimus väikeses sõprade gruppides ümber kohviku- või õuelaudade, tuli nüüd lavale publiku ette. Festivali avas Margus Mikomägi ja Loore Martma mõttevahetus, kus Martma küsis ja Mikomägi vastas. Teema - mis teeb Rapla kultuuriruumi nii eriliseks, et siit on tulnud Eesti kultuurieliiti erakordselt suur hulk andekaid noori? Ja kuigi Mikomägi luges ette mitmeid Eesti tuntud näitlejaid, kes tulid avalikkuse ette juba 60-ndatel, meenutas ta ise, et

kui ta läks lavakunstikooli õppima (aasta oli siis 1974), oli tal kuidagi piinlik tunnistada, et ta tuleb Raplast. Et tuleb sellisest igavast alevist, kus midagi ei toimu.

Ise tulin Raplasse Tallinnast 1981. aastal ja esimene tunne oli, et siin, Tallinnast kõigest 54 km, on aeg aeglasem, peaaegu isegi seisma jäänud. Tallinnas olid viimase kolme aasta sees toimunud üha kiirenevas ajas Arvo Pärdi tintinnabuli stiili maailmaesiettekanded, pärast seda oli Pärt võimude surveel lahkunud Nõukogude Eestist vabasse maailma.

Oli toimunud koolinoorte protestiaktisioon venekeelse hariduse pealesurumise vastu, noorte jõhkrad ülekuulamised julgeolekuametnike poolt, 40 kiri jne. Tallinna õhk särises, hoolimata võimu stagneerumisest, uuest värskest puhangust, aga Rapla keskkoolis loeti aktustel ikka ilmekalt luuletusi Leninist ja tehti muidki tegevusi, mis pärit 1950-ndatest.

Kuidas, mille toel ja miks on Raplast nüüd, sellel sajandil kujunemas üks Eesti oma-

näolisemaid ja aktiivsemaid kultuuripiirkondi, sellele Mikomägi käest ühest vastust ei tulnud. Et Raplas on erilised õpetajaisiksused, kelle hulgast tõusetus eriti Valter Uusbergi nimi. Samuti tõi Mikomägi välja, kui tähtis on perekonna roll noore looja kujunemisel: perekond Eplik, Võigemast, Metssalu, Tammar... ja veel midagi, mille sõnastamiseni ei jõutud.

Särinat siin ära kirjeldada ei jaksa. Aga Särin on selline koht, kuhu mõnikord igavast Tallinnast võib julgelt kohale tulla, kui otsid midagi erilist. Muusikat, mis pole kommerts, aga ka mitte liiga elitaarne, kunsti, head seltskonda, ergastavat mõtet

Särinal ei ole liiga palju masse nagu laulupeol. Särina valgusspekter on lai. Kõigile on midagi. Lastele, noortele, vanadele.

Särin ei olnud seekord ainult sõpradevaheline loov energia. Seekordne Särin oli tugevam, see suutis luua valgust. Seda igavikulist, vaimse maailma kiirgust, mille järele me tegelikult kõik igatseme, aga alati ei tunne seda ära, sest töö tahab tegemist, asjad ajamist, raha tuleb teenida, peret ülal pidada ja väsimus murrab su pimeduse saabudes lõpuks maha.

Särin ei tekkinud tühjale kohale ja tal on veel palju arenguruumi. Noorte Rapla loojaisiksuste tulek on jätkuvalt muljetavaldav. Ja selle suurenev kooskõla ja avatus maailmale. Aga kõige tähtsam tähelepanek Särinalt ja seda juba teist aastat järjest: inimesed selles aegruumis on õnnelikud. Sellisel sisemiselt moel, rahunenult, selginenult, valmis ka ise tegema ja looma midagi ilusat.

Lugemissoovitus

„Viljandi pärimusmuusika festivali lood

Kaja Tammar,
Rapla KRK teenindusjuht

Nimetatud festival ehk Viljandi folk, nagu seda kutsutakse, on publiku südameid rõõmustanud juba veerand sajandit. Olen ise folki pealtvaatajana külastanud selle ea teise poole ehk viimased 12-13 juuli viimast nädalavahetust. Tähtpäeva puhuks koostas Kairi Leivo raamatu, mis sisaldab 30 lugu inimestelt, kes folgi korraldamise ja/või sellel esinemistega olnud pikalt tegevad.

Kogumik, nagu festivalgi, on kirev igas mõttes – julge värvivalik kujunduses, huvitav pildivalik, festivali eri tahke kirjeldavad asjalikud jutustused-mälestused, ilmselt ammen-dav esinejate loetelu. Käisin folgi ajal selle raamatu esitlusel, soetasin teose ja uskusin, et see kõnetab mind kõitva teema ja isikliku puute tõttu. Ja kõnetaski, sest äratundmist oli palju.

„Võõrustaja au on see, et kõik peavad olema täiesti õnnelikud neli päeva jutti. Muid variante ei ole,“ arwab Liina Härm oma loos. Tuuli Reinsoo imetleb rahva liikumist festivali ajal: „Inimsalkade voolamise rütm Kirsilt Kaevule, Kaevult Telki, Telgist Rohelisele Vabalavale, Vabalavalt Kultrahoovi, Kultrahoovist Kaevule... Eks seegi ole ju tants.“ – „Tormise käsitlused olid folgi protsessi sisulised alustalad ja tema kohalolek nii mõnelgi festivalil oli väga innustav,“ teab Ants Johanson.

Meeldiv oli raamatust leida ka tuttavate Margit Kuhi ja Sille Kapperi palad. Neist esimene pajatab oma kogemustest folgiga kaasnevate ETNO laagrite korraldamisel ja teine pärimustantsust. Tema juhendatud pärimuslike paaristantsude õpitoad osalesime koos tütreaga ühel festivalihommikul tänavu.

Ilmunud raamatu lugudes räägitakse korduvalt festivali fenomenist ja selle tegijate karismast. „Ta oli selline hulljulge, pea ees vette mineja. Tänu tema karismaatilisele ja hulljulgete riskide võtmisele ongi festival kahekümne viie aastaseks saanud ja hästi-hästi suureks kasvanud ning kvaliteetselt korraldatud,“ jutustab Ülle Ots oma ea- ja kursusekaaslasest Ando Kivibergist, festivali peakorraldajast aegade algusest peale.

„Festival loob sidet põlvkondade vahel ja pärimusmuusika kõnetab kõiki tigest taadini,“ kordab koostaja teost sisse juhatades üldteada tõde. Tööpooles – folgile tullakse nii nädalase beebi kui ka raugaeas vanaisaga. Läinudsuvisel festivali ühel kontserdil istus mu abikaasa kõrvuti 98-aastase vanahärraga.

Esitlusel jutustas Kairi Leivo, kuidas raamatu piiratud mahu tõttu töö käigus lugusid jutustavate isikute arv kahanes paarisajast sajani ja seejärel veel kaks kolmandikku. Raamatut lugenuna on mulje, et valikusse võinuks kriitilisemalt suhtuda. Esimeste festivalide teenekad korraldajad dubleerivad üksteise mõtteid. Korduste asemel tahtnuks lugeda ka uuemate tegijate ehedaid elamusi.

Veel tundsin puudust statistikast. Raamatust saan teada, et esimesel festivalil oli paarsada kuulajat ja loetletakse ka esimesest ETNO-st osavõtjad, aga kuidas aastate jooksul kasvas publiku huvi ja külastajate arv, ei tule kusagilt välja. Millal seeajakordistus, sest müstiline 20 000 külastajat kordub viimastel folkidel sageli.

Raamatu kokkupanemine on tömahukas ettevõtmine. Tänu tegijatele! Esitlusel kõneldi ka võimalikest järgmistest köidetest. Kirjutajaid ja muljete jagajaid oleks kindlasti, sest festivali kandepind on avar. „Iga teadlik folgikäija ostab passi ära detsembris (ja broneerib ööbimise juba eelmisel folgil (K.T)), teadmata, kes on artistid. Folgi vastu on tekkinud niisugune usaldus,“ kirjutab Piret Aus.

Kohtumiseni folgil, sest tegelikult on festival ise palju ägedam kui raamat, mis on pigem fänniraamat kõigile neile, kellel on festivaliga side, olgu siis osaleja või külastajana.

Juristi nõuanne

Summeeritud tööaja arvestus

Lugeja küsib: Läksin uude töökohta tööle ning sain töögraafiku. Graafikus olen töö korrapäratult ning tööpäevad langevad ka nädalavahe- tustele. Töötunde tundub samuti palju olevat. Kas nii võib?

Vastab Anni Raigna, Tööinspektsiooni nõustamislituse juhataja: Kirjeldusest lähtuvalt eeldan, et asusite tööle summeeritud tööajaga. Summeeritud tööaja arvestust kasutatakse eelkõige töötamisel tööajakava ehk graafiku alusel.

Töölepingu sõlmimisel lepidavad pooled kokku neile olulistest töötingimustes. Üheks selliseks tingimuseks, milles tuleb saavutada kokkulepe, on tööaeg, mis peab sisalduma töölepingu kirjalikus dokumendis. Töölepinguseadus eeldab, et töötaja töötab 40 tundi seitsmepäevase ajavahemiku jooksul (täistööaeg), kui tööandja ja töötaja ei ole kokku leppinud lühemas tööajas (osaline tööaeg). Tööandja ja töötaja on vabad kokku leppima neile sobivas tööaja pikkuses ja korralduses. Töölepingu seadus lubab pooltel kokku leppida, et tööaeg jaguneb arvestusperioodi jooksul ebavõrdseks (summeeritud tööaeg).

Summeeritud tööaja puhul ei ole töötaja tööaja jaotus arvestusperioodis ühtlane ehk töötaja võib töötada ühes nädalas rohkem tunde ja/või päevi kui teises. Tööaja summeerimisel võivad graafikujärgsed tööpäevad langeda ka riigipühadele või

nädalavahetusele. Riigipühadel töötamine tasustatakse kahekordselt, nädalavahetusel töötamist aga täiendavalt ei hüvitata.

Summeeritud tööajas kokkuleppimisel peab tööandja andma töötajale teada tööajakava teatavaks tegemise tingimused. Näiteks peab töötaja teadma, mis perioodi kohta on tööajakava koostatud, millal ta järgmise tööajakava teada saab ja kui pikk on tööaja arvestusperiood. Summeeritud tööaja arvestuse korral arvestatakse tööaega arvestusperioodi lõpul (st 1, 2, 3 või 4 kuu lõpus selgub, kas töötajal tekkisid ületunnid või tekkisid alatunnid). Oluline on, et töötaja tööaeg kokku lepitud arvestusperioodi lõpuks keskmiselt ei ületaks 48 tundi 7-päevase ajavahemiku kohta. Lisaks peab tööandja jälgima, et töötajale oleks tagatud igapäevane puhkeaeg (vähemalt 11 tundi järjestikust puhke- aega 24-tunnises vahemikus) ning iganädalane puhkeaeg (tööaja summeerimisel 36 tundi järjestikust puhke- aega 7-päevases vahemikus).

Seega, summeeritud tööaja arvestus tähendab seda, et tegelik tööaeg võib päevade, nädalate ja kuude lõikes kõikuda nii üle kui ka alla kokkulepitud tööaja, sest kokkulepitud töötundide arv peab kokku tulema alles arvestusperioodi lõpuks. Nii võib tööaeg olla ühes kuus väiksem või suurem kokkulepitud tööajast ning töötajale olema tagatud töölepingus kokkulepitud tööaeg ja sellele vastav töötasu.

Isemoodi kaktusepott

Stina Andok

New Yorgis asuva Waldorf-Astoria hotelli järgi nime saanud salat, mis loodi 1893. aastal, sisaldas algul üksnes õunu, sellerit ja majoneesi ning seda serveeriti lehtsalatil. Tänapäevaks on retsepti mitmeti kohandatud ning enamasti lisatakse salatile praegusel ajal ka viinamarju ja kreeka pähkleid. Waldorfi salat sobib nii lisandina kui ka omaette kerge einena serveerimiseks.

Vaja läheb: 4 sellerivart, 300 g (seemneteta) viinamarju, 50 g kreeka pähkleid, 2 suurt õuna, u 2 sl majoneesi, soola ja pipart, lehtsalatit.

Tee nii: puhasta sellerivarred ja lõika need diagonaalselt õhukesteks viilu-

Ulvi Blande

Kätte on jõudnud sügis ja suvelilled näitavad närbumise märke. Aeg on soojalembesed taimed tuppa tuua. Kellel aga midagi tuppa tuua pole või lihtsalt pole taimeinimene, siis neile on väike nipp, kuidas luua koju väheke lõbusust ja istutada taim, mis hoolt ei vaja. Pealegi saab ära kasutada suvel mere äärest kaasa korjatud kivid.

Vaja läheb: lillepotti koos ümbrisega, liiva, õhukesed lapi- kuid ja väikseid ümaraid kive, rohelist ja valget värvi.

Tee nii: Värvige kivid, joonista neile meelepärane muster. Pane lillepott liiva täis ja asetage ümbrispotti sisse. Nüüd istuta liiva sisse värvitud kivid. Säti „kaktuste“ ümber väiksemaid kive nii, nagu pildil näha.

Kui tahad, et kaktus õitseks, kleebi külge kunstlille õis.

Hinnavõrdlus

Ajatu klassika – Waldorfi salat

	Varsseller, 1 kg	Viinamari, hele, 1 kg	Õun Golden, 1 kg	Majonees Felix, 420 g
Konsum	1,19	1,99	1,29	1,45
Selver	1,69	2,49	1,59	1,49
Maxima	1,59	1,49*/1,89	1,39	1,39
Mini-Rimi	0,89	1,79	1,49	1,39
Meie Toidukaubad	-	2,19	1,79	-
*Soodushind/ tavahind				
Hinnad on seisuga 26.09.17				

deks. Poolita viinamarjad ja eemalda vajadusel seemned. Lõika õunad kuubikuteks. Kui soovite kreeka pähkleid lisada, haki need jämedalt. Seejärel

sega kõik ained majoneesiga läbi, maitsesta soola ja pipra- ga ning lase salatil umbes pool tundi jahedas seista.

Retsept: www.nami-nami.ee

Rapla Talupoest leiab Valgamaa õunu „Krista“ hinnaga 2,80 eurot kg ja lahtist majoneesi hinnaga 2,75 eurot kg.

VABAD TÖÖKOHAD

TÖÖPAKKUMISE NIMETUS

TÖÖKOHT

ASUKOHT

automaatik	1	Salutaaguse küla
logistik-planeerija	1	Salutaaguse küla
klienditeenindaja	1	Rapla linn
raietöölaine	2	Rapla maakond
ümbrikute tootmisliini juht- seadistaja	2	Kohila alev
tapamaja tööline, tapamees	1	Kehtna-Nurme küla
müügikonsultant	1	Rapla maakond
kokk	1	Järlepa küla
farmitöölaine	2	Sikeldi küla
tootmismasina operaator	1	Kohila alev
hooldaja-koristaja	1	Tolli küla
müügijuht	1	Nõmmeotsa küla
klienditeenindaja	2	Loone küla
kokk	2	Loone küla
koristaja	1	Märjamaa alev
klienditeenindaja	3	Märjamaa alev
hooldajate asendaja	1	Kalbu küla
seadistaja	1	Järvakandi alev

klaasivormimis- masina	1	Järvakandi alev
operaator	3	Järvakandi alev
automaatik	3	Purila küla
tootmistöölaine	2	Purila küla
operaator	1	Kohila alev
sorteerimis- ja pesemis- sead- mete operaator	4	Kohila alev
lihttöölaine	1	Varbola küla
lõikaja-freesija	1	Kohila alev
laohoidja	2	Kohila alev
puidupingi operaator	1	Kohila alev
tõstukijuht	1	Kohila alev
CNC liini operaator	1	Kohila alev
vahetuse meister	1	Kohila alev
santehnik	1	Alu alevik
automaatik	1	Alu alevik
kokk	1	Rapla linn
müüja-klienditeenindaja	1	Rapla linn
kokk - juhataja	1	Rapla linn

transporditöölaine	1	Kohila alev
müüja	1	Kohila alev
müüja	1	Rapla linn
müüja (puhkuseasendaja)	1	Rapla linn
müüja	1	Järvakandi alev
koristaja	1	Järvakandi alev
talutöölaine	1	Raka küla
õde	1	Rapla linn
katuste ehitaja	1	Rapla maakond
viimistleja	1	Prillimäe alevik
klienditeenindaja	1	Rapla linn
alumiiniumi keevitaja	1	Orgita küla
puusepp	2	Juuru alevik
majaelementide valmistaja	1	Hageri alevik

Raplamaal seisuga 26.09. 2017

Eesti Töötukassa

www.tootukassa.ee Töötukassa Raplamaa osakond Tallinna mnt 14, 79513 Rapla. Tel: 483 0140, rapla@tootukassa.ee

KUU HOROSKOOP

OKTOOBER

JÄÄR

Rehekuu võib olla keeruline, pead tavalisest rohkem pingutama. Tööd ja erinevaid kohustusi võib olla äärmiselt palju, mis võib sind täiesti võhmale võtta. Kuid positiivsel juhul oled väga efektiivne, suudad end üles töötada ning õigustada

sulle pandud lootusi-ootusi.

Oktoobri esimesel poolel võib fookusesse tõusta tervis-haigus. Aeg sobib tervise parandamiseks ja uute kasulike harjumuste juurutamiseks või halbade harjumustest loobumiseks (treeningud, suitsetamise mahajätmine jne).

Umbes 10. oktoobril (+/- 5-6 päeva) võid kogeda survet ja mõjutamist. Konkurent või rivaal võib kasutada jõuvõtteid.

Alates umbes 10. oktoobrist peaksid hoidma oma mainet ja mitte kaasa minema kahtlaste ettevõtmistega.

Oktoobri teine pool lükkab seltsielule suuremad tuurid sisse. Rohkem on erinevaid kohtumisi, uusi tutvusi. Võimatu pole ka romantiline suhe.

SÕNN

Viinakuu võib juhtuda, et pead suutma leida tasakaalu tööasjade ja vaba aja vahel. Üks neist võib olla teise arvelt. Kui tööga üle pingutad, võib kannatada tervis. Kui aga lõbudega liialdama kukud, siis jäävad tööasjad unarusse.

Kõige parem, mida sa teha saaksid, on oma igapäevatöösse ja ka muudesse kohustustesse suhtuda loominguliselt ja mänglevalt, kuid mitte kergekäeliselt.

Samas peaksid oktoobris leidma parema tasakaalu teljel „kodu-töö”. Sul õnnestub isiklikke ja ühiskondlikke asju paremini kokku sobitada.

4.-16. oktoobrini hoiat tervist, väldi ületöötamist, puhka piisavalt. Igaks juhuks tasuks olla ettevaatlik loomadega. Uusi isiklikke suhteid ei tasu luua, kuna need tooksid edaspidi kaasa kohustusi ja piiranguid.

Oktoobri teisel poolel, eriti aga kuu viimasel dekaadil muutuvad olulisemaks üks ühele suhted. Keegi mõjukas või tähtis isik võib sulle kasulikuks osutuda.

KAKSIKUJ

Rehekuul peaksid kodustele kohustustele ja pere- või lähisuhetele suuremat tähelepanu pöörama. Pead ehk rohkem pingutama või on need lihtsalt rohkem fookuses.

Oktoobris (eriti 6.-12. oktoobrini) võib juhtuda, et peaksid oma soovide ja tahtmist rahuldamisega ettevaatlik olema. Võid nimelt kergesti provotseerida kedagi enda vastu tegutsema. Sa kipud endale liiga palju lubama, kuna ei suuda vähesega leppida. Võid ebamõistlikult riskida või minna kaasa mõne kahtlase afääriga. Ka romantilises plaanis võid luua kahtlase väärtusega suhte (eriti oktoobri viimasel 8-9 päeval).

Samas on kuu teine pool igati soodne tööasjadeks. Sul võib avaneda võimalus igapäevast töörutini loomingulisemaks muuta või teeb keegi sulle kasuliku pakkumise. Või suudad ise märgata rohkem võimalusi.

Eriti just kuu viimased kümme päeva võivad selles mõttes olla eriti soodsad.

VÄHK

Viinakuu võib mööduda nostalgiliste meenutuste tähe all – vanasti oli rohi rohelisem ja taevast sinisem. Samuti pead oktoobris ehk rohkem tegelema sügavalt isiklike probleemidega – kodu, perekond,

majapidamine.

Kuu esimesel poolel peaksid lähisuhetes püüdma võimalikke pingeid maha võtta. Tõises plaanis võib oktoobri esimene pool olla tüütult detailiderohke, ka võtavad paljud asjad tavapärasest kauem aega. Varu rohkem aega ja tee kõike rahulikult järjekorras, väldi kiirustamist.

Hingekuul teisel poolel muutub Fortuuna sinu jaoks armulisemaks ja näitab sulle rohkem naeratavat palet. Eriti soodne on oktoobri viimane dekaad, mil peaksid ringi käima avatud silmadega, et mitte maha magada mõnda soodsat võimalust.

Samas võib 24. oktoobrist 1. novembrini sind kummitada kadeduse ja armukadeduse tont. Paljud suhted võivad sel ajal pingestuda. Kuid positiivsel juhul võib aeg olla romantilises plaanis äärmiselt kirklik.

LÖVI

Oktoobris võivad rohkem esile kerkida elu praktilised küljed – raha, äri, teenimisvõimalused, millegi omamine, omandamine või kasutamine. Seega on su mõtted maiste asjade juures.

4.-15. oktoobrini on võimalikud pinged ja vaidlused seoses mõtete ja ideedega – olgu need siis sinu enda või kellegi teise omad. Kui sinuni jõuab mingi info, siis tasuks selle tõele vastavust kontrollida. Keegi võib kasutada sõnu või informatsiooni relvana sinu vastu. Samas võid ka ise oma mõtteid teistele peale suruda või siis teiste arvamusid lihtsalt maha teha.

14.-25. kuupäevani tasuks olla eriti ettevaatlik liikluses ja üldse seoses liikumisega, ka jala käies. Tähtsaid ja lõplikke otsuseid ei maksa sel ajal vastu võtta. Aga need on head päevad millegi uue õppimiseks, eriti just ekstravagantsete teemadega tutvumiseks.

Viinakuu viimane kümmepäevak soosib perekondlikke asju ja ettevõtmisi. Hea aeg kolimiseks või uue korteri ostuks.

NEITSI

Oktoobri esimesed 4-5 päeva on äärmiselt soodsad uueks alguseks, uute suhete loomiseks, jõu ja energia kogumiseks.

Oktoobri esimesel poolel liiguvad Neitsi märgis paarirakendina koos Veenus ja Marss. Seega on sel ajal päevakorras kirg, soovide rahuldamine, aga ka võimalik armukadedus. Samuti kriitilisus ja teistes vigade otsimine. Samas moodustab see ühendus pingeseisu piirava ja kitsendava Saturniga. Selline kombinatsioon võib tekitada suure frustratsiooni – sul oleks justkui soov kihutada, aga pidur on peal ja hoiab sind tagasi. Seega on su soovid ja tahtmised suured, aga võimalused nende rahuldamiseks pole mitte kõige paremad.

5.-15. oktoobrini tuleks võimaluse korral vältida suuremate ja kallimate asjade ostu-müüki ja hoiduda ka muudest rahalistest tehingutest.

Rehekuul viimane kümmepäevak võib olla seotud hea vaimse vormiga, väärt mõtete või kasuliku informatsiooniga.

KAALUD

Kaalude valitseja Veenus on hingekuul esimesel poolel ühenduses energilise ja jõulise Marsiga. Samas on Veenus 4.-13. oktoobrini pingeseisus reeglite ja piirangute sümboli Saturniga. Seega võid kogeda tugevat

pinget – ühelt poolt suur soov tegutseda, samas võid kokku puutuda paljude piirangute ja takistustega. Pead kindlasti keskenduma kõige olulisemale ja end mitte killustama. Kasulik oleks lõpetada poolikud tööd ja uute ettevõtmistega mitte veel alustada.

14. oktoobril siseneb Veenus Kaaludesse – algab sinu jaoks aktiivne suhtlemise periood, mil on rohkem meeldivamat sorti kohtumisi. Võimalik on kasulik või lausa romantiline tutvus.

19. oktoobri paiku (+/- 5-6 päeva) on võimalik ootamatud või ebaharilikud sündmused või pead kiiresti oma plaanid ümber tegema.

22. oktoobril jõuab Kaaludesse ka Marss, mis võib tähendada sinu jaoks olulise uue tsükli algust. Selleks ajaks on kindlasti vaja kõik lahtised otsad kokku tõmmata.

SKORPION

Aeg teha pikemaajade tulevikuplaane! Sul peaks olema hea silm märkamaks teemasid ja valdkondi, millest võib edaspidi kasu tõusta.

Kooljakuu soosib karjääriga seonduvat ja võib anda sulle võimaluse laiendada oma sotsiaalset haaret. Või siis suudad end rohkem maksta panna ja teisi oma tegemistesse kaasa tõmmata.

Jätakuvalt võib peavalu valmistada aga meeskonnatöö ja erinevad grupisuhted.

4.-15. oktoobrini tuleks olla ettevaatlik kõikjal, kus võib õnnetus juhtuda. Asjade kaotamise ja varguste tõenäosus on suurem. Vältima peaks ületöötamist, samuti tuleks korralikult välja puhata.

10. oktoobril siseneb Skorpioni märki küllsesarve sümbol Jupiter ja liigub seal kuni 8. novembrini 2018. Jupiteri avardav ja laiendav mõju võib avalduda väga laial rindel.

Viinakuu viimasel dekaadil on mõjud iseäranis soodsad, kuna Jupiteriga liitub ka Päike. Kasuta ära kõik võimalused!

AMBUR

Oktoober tervikuna annab sulle võimaluse midagi juurde õppida, tutvuda uue valdkonnaga, laiendada silmaringi. Samas peaksid kuu esimesel poolel hoiduma kaasa minemast kahtlaste afääridega. Riskide võtmist

peaks vältima.

10. oktoobri (+/- 5-6 päeva) paiku võib sinu ja mingi grupi või kollektiivi vahel tugev pingeväli tekkida. Sinu ego võib pörkuda kellegi teise ega ja tulemuseks võib olla üliäge konkurents või lausa konflikt.

Oktoobri esimesel poolel on olukord taevakaardil üsna sarnane septembrile. Tähelepanu all on sinu sotsiaalne roll, tõine või muu ühiskondlik tegevus. Pead olema võimeline vastutama ning oma sõnu mitte sõõma. Kui aga oled tasemel, saad tunnustuse osaliseks, samuti võidakse sulle teha mõni eriti soodne pakkumine. Ole avatud uutele väljakutsetele!

Oktoobri viimane dekaad võib tuua mõne eriti soodsa võimaluse, kuid võib olla seotud ka sinu poolse võimete ülehindamise ja liialdustega.

KALJUKITS

Viinakuu algul peaksid püüdma säilitada vajalikku intellektuaalset paindlikkust. Seda eriti siis, kui keegi räägib asjadest, millest sa pole varem kokku puutunud. Püüa olla mõistvam sulle võõraste teemade

ja maailmavaate suhtes.

Kuu esimesel poolel (eriti 9.-10. oktoobri paiku) võib konkurents olla äärmiselt tugev või ilmub välja keegi, kes üritab sulle kaikkodaratessse loopida. Aga su kodarad on tugevad, sa pead vastu! Ära sattu kiusatusse võimalusest minna kaitsest rünnakule – see mõjuks sulle kurnavalt.

Rehekuul tervikuna soosib muutusi, vanade vigade parandust, samuti ümberhäälestumist mõnele uuele teemale. Samas on võimalikud pinged ja vaidlused ideoloogilistel põhjustel või tuleb ette probleeme seoses õpingute või reisidega. Kõik välismaaga seonduv võib olla pingeline.

Oktoobri viimane kümmepäevak võib kujuneda edukaks ja sündmusterohkeks tänu mingitele uuendustele ja muudatustele.

VEEVALAJA

Oktoober võib kõikides ühele suhetes anda sulle hea võimaluse suhteid kindlustada ja tugevdada. Seega keskendu nendele inimestele, kes on sulle olulised ja kallid. Ka ametlikes suhetes võib toimuda oluline edasimineku.

Samas võib kuu esimesel poolel juhtuda, et pead pingutama mingi muutuse läbisurumiseks. Või vastupidi – sa ei soovi muutust ja püüad sellele vastu töötada. Nii või teisiti on muutused ja teisenemised oktoobrikuu teemaks.

Teine teema on seotud välismaaga, reisimisega, õpingute, maailmavaatega. Nende märksõnadega seoses võib pinget ja madistamist ette tulla. Soositud on õpingud ja uute valdkondadega tutvumine, kuid reisimine pole soovitatav (kui just pole soovi kogeda ekstreemseid elamusi). Ka juriidilisi toiminguid tasuks võimaluse korral vältida.

Oktoobri viimane kümmepäevak võib tuua olulise läbimurde töös ja karjääris või mingis muus ühiskondlikus projektis.

KALAD

Kasuta hingekuul taevaseise selleks, et võtta suurema tähelepanu alla oma tervis ja igapäevane rutiin – olgu selleks töö või mõni muu päevast päeva ehtetulev olukord. Kui alustad oktoobris

näiteks treeningutega, siis on lootust, et see harjumus saab olema püsiv.

Samas võib oktoober (eriti kuu esimene pool) olla keeruline suhete liinis. Inimesed, kellega kohtud, võivad sinult midagi nõuda või tingimusi esitada. Või pead muul viisil teiste inimeste probleemidesse rohkem kaasa elama. Empaatiavõime on tore asi, aga ära end liialt mõjutada lase, vastasel korral hakkad võõrast elu elama.

5.-15. oktoobrini tuleks muutustesse suhtuda ettevaatlikult. Kui sel ajal kiirustades midagi muudad või mõne otsuse vastu võtad, mille tagajärjel midagi muutub, siis võib see hiljem probleeme kaasa tuua.

Oktoobri viimane dekaad soosib eksootikat, reisimist, kõike välismaa ja uute tundmatute valdkondadega seonduvat.

Koolisport

Jooksuvõistlustel selgusid parimad

Laine Rökk,
koolispordi instruktor

Koolinoorte jooksuvõistlus on mõeldud algklasside õpilastele. Võistlusel olid koolid jaotatud nelja piirkonda. Iga võistleja võis osaleda kolmel jooksudistantsil. Kokku osales 257 koolinoort 17 maakonna koolist.

Võistluse sujuva ja hea korralduse eest kandsid piirkondades hoolt peakohtunikud Kaur Heinaru, Tiina Helliste, Jaak Liivandi ja Margus Sepp. Kuna piirkondades on võistlustingimused erinevad, ei ole tulemused võrreldavad. Kõik kolm jooksuala võitsid Kirke Kala Kohila mõisakoolist, Birgit Pool ja Henri Suislep Märjamaa gümnaasiumist, Karl Mattias Pedai Rapla ühisgümnaasiumist, Valter Kriibi, Hanna-Liisa Õispuu ja Nikita Mežov Kehtna põhikoolist. Piirkondade paremad:

Kohila (võistlus toimus 13. septembril, osales 81 koolinoort kõigist piirkonna viiest koolist)

Noorem grupp (2008-2009)	60 m	200 m	600 m
Ingrid Saar, Kaiu PK	10,0		2.10,3
Marie Kala, Kohila mõisakool		35,9	
Serge Rosenštok, Kohila G/Hageri/	9,6		2.15,9
Marten Trakmann, Kohila G		34,7	

Vanem grupp (2006-2007)

Kirke Kala, Kohila mõisakool	8,9	31,5	2.05,1
Janre Jõgi, Juuru E. Vilde kool	8,8	31,0	
	1000 m		
Matteus Aus, Kohila G	3.38,6		

Märjamaa (võistlus toimus 15. septembril, osales 32 koolinoort. Piirkonnas on kuus kooli, ei osalenud V-Vigala PK, Varbola LA-AK ja Gaia kool. K-Vigala osales Kehtna piirkonnas)

Noorem grupp (2008-2009)	60 m	200 m	600 m
Birgit Pool, Märjamaa G	10,2	38,8	2.34,3
Sebastian Schu, Märjamaa G	9,9		2.18,0
Marten Jässi, Märjamaa G		35,9	

Vanem grupp (2006-2007)

Luiselota Pernits, Märjamaa G	9,4	34,3	
Ave Kotka, Märjamaa G			2.31,1
	1000 m		
Henry Suislepp, Märjamaa G	9,2	32,7	4.03,2

Rapla (võistlus toimus 19. septembril, osales 69 koolinoort. Piirkonna viiest koolist ei osalenud Kodila LA-AK)

Noorem grupp (2008-2009)	60 m	200 m	600 m
Grete Korsen, Alu LA-AK	10,1	36,6	
Lisann Terras, Rapla VG			2.25,6
Karl Mattias Pedai, Rapla ÜG	9,7	34,9	2.20,2

Vanem grupp 2006-2007

Katriine Kiara Roosi, Valtu PK	9,5		
Lisandra Vetesina, Rapla ÜG		35,0	
Keit Liis Kõiv, Rapla ÜG			2.14,7
Jako Rutss, Valtu PK	9,3	33,3	
	1000 m		
Taaniel Palmisto, Valtu PK	4.29,9		

Järvakandi (võistlus toimus 20. septembril, osales 75 koolinoort piirkonna kõigist viiest koolist, lisaks K-Vigala põhikoolist)

Noorem grupp 2008-2009	60 m	200 m	600 m
Indra Jahevalu, Kärü PK	10,0	37,5	
Karolin Oole, Eidapere kool			2.24,7
Valter Kriibi, Kehtna PK	10,0	36,9	2.19,3

Vanem grupp 2006-2007

Hanna-Liisa Õispuu, Kehtna PK	8,8	34,0	2.12,6
			1000 m
Nikita Mežov, Kehtna PK	9,2	32,7	3.50,0

Olga Andrejeva (nr. 2) võitis Alu suurjooksu juba neljandat aastat järjest. Tema järel tuleb Priit Parts (nr. 3, Täppsportlased).

Foto: erakoju

Alu suurjooksul joosti rajarekordid

Viimased 28 aastat ei ole möödunud ühtegi sügist ilma Alu suurjooksuta. Tänavu toimus põhivõistlus reedel, 22. septembril ning sellele eelnenud tillujooks päev varem.

Siim Jõgis

Tegemist oli kolmiküritusega – esmalt tillujooks lasteaialastele (330 meetrit), seejärel minijooks kooliõpilastele (1,5 kilomeetrit) ja lõpuks suurvõistlus ehk põhidistants (5,1 kilomeetrit).

Võrreldes varasemate aastatega oli suurim muudatus raja trajektooris. Viimasel seitsmel aastal enne tänavust kulges rada nii, et Varbola maanteeni see välja ei ulatunud. Kuna nüüdseks on valmis Rapla – Alu kergliiklustee Alu-poolne osa, otsustasid korraldajad seda kasutada. Niisiis võetigi vastu otsus üle seitsme aasta rada pisut muuta. Stardipaik ja raja esimene osa jäid samaks. Muudatused puudutasid just jooksu teist poolt.

See tähendas ka seda, et võrreldes varasemate aastatega

oli jooksu põhidistants tänavu saja meetri võrra lühem. 5,2 kilomeetri pealt langes see 5,1 peale. Korraldajad võtsid vastu otsuse, et rajarekordeid hakatakse arvestama otsast peale. Seega said võitjad lisaks esikohale ka enda nimele uue rajarekordi.

Kui nii võib öelda, on võitjate poolest seisud samad mis eelmisel aastal. Meeste absoluutarvestuse esikoha pälvis teist aastat järjest Olavi Allase (Türi vald). Tema uut rajarekordit märkiv aeg oli 17 minutit ja 28 sekundit. Kõigest viis sekundit hiljem ületas finišijoone Taavi Tambur (Kohila/Sparta), kelle aeg oli 17.33. Absoluutarvestuse kolmanda koha napsas endale 2015. aasta võitja Risto Ütsmüts ajaga 17.44. Meesveteranide esimeses klassis andis see esikoha. Naiste konkurents näitas taas kord parimat aega

Olga Andrejeva (Sparta/Rapla-maa). Teise koha saanud Kerti Kesküla kaotas talle peaaegu kolme minutiga. Andrejeva aeg oli 18.33 ja Keskülal 21.31. Kolmandaks tuli Mirjam Piik (Täppsportlased) ajaga 22.04.

Tillujooks toimus Alu suurjooksu programmis 17. korda. Lapsed pidid läbima 330 meetrit ning kõik olid võitjad. See tähendab, et kõik finišisse jõudnud osalejad said medali ja maiustuse. Kokku oli jooksjaid 79. Minijooks toimus 23. korda ning seal läbisid koolilapsed 1,5-kilomeetrise distantsi. Osalejaid oli 61, poisse 33 ja tüdrukuid 28. Minijooksuga on igal aastal kaas käinud põnev traditsioon, mille käigus autasustatakse kõige nooremad tüdrukut ja kõige nooremad poissi.

Noorima poisi leidmisega läks seekord libedalt, aga tüdrukute puhul olid korraldajad dilemma ees. Nimelt olid kõige nooremad tüdrukud kaksikud. Kummale siis auhind anda? Lõpuks lepitati kokku, et tellitakse üks karikas juurde ja mõlemad õed saavad karika. Alu suurjooksu korraldaja

Madis Pärn avaldas heameelt selle üle, et tänavu ei jäänud noortejooksudes ükski vanuseklass tühjaks. Igas vanuserühmas oli vähemalt üks osaleja.

Hea meel oli korraldajatel ka selle üle, et ilmataat ei võtnud vaevaks jooksjaid vihmaga kosutada. Terve reedene päev oli ilus ja päiksepaisteline ning seega olid jooksmiseks ideaalsed tingimused. Kui vaadata Alu suurjooksu ajalukku, siis on ainult ühel aastal jäänud tõsise vihmasaju kätte. See oli aastal 2004. Madis Pärn meenutas, et toona kaalusid korraldajad võistluse ärajätmist. Vihma kallas nii palju, et jooksjad olid juba enne starti läbimärjad. Siiski otsustati korraldajate ja jooksjatega ühiselt, et start ikkagi antakse. 2017. aastal oli osalejaid kõikide distantside peale kokku 210. Põhidistantsi läbis 63 osalejat, kellest 39 olid mehed ja 24 naised.

Alu suurjooksu tänavune programm läheb tegelikult veel edasi. Reedel, 29. septembril toimub 330-meetrine jooks Kodila lasteaialastele.

Raplamaa JK sai hooaja kümnnenda kaotuse

Eesti jalgpalli meist-rivõistluste teise liiga hooaeg hakkab vaikselt lõpusirgele jõudma. Raplamaa JK on pidanud 22 kohtumist, millest on kirjas üheksa võitu, kolm viiki ja kümme kaotust. Hooaja lõpuni jääb veel neli vooru.

Siim Jõgis

Viimati läks seitsmendat kohta hoidev Raplamaa JK võõrsil vastamisi neljandal tabelireal oleva JK Tabasaluga ning vastu tuli võtta kaotus 2:6.

Esimese poolaja lõpuks oli Raplamaa JK 0:2 kaotusseisus ning ühe mehega vähemuses, sest väravavaht Kristjan Pallav teenis 32. minutil punase kaardi, kui mängis palli väljaspool karistusala käega. Kuna ta oli viimane kaitsemängija, oli kohtuniku poolt punase kaardi näitamine igati õigustatud. Väravasse asus Siim-Sten Palm, kellel tuli kohe ka pall võrgust välja võtta, sest punasele kaardile järgnenud karistuslöögi lõi täpselt väravasse

II liiga - lõuna/lääne piirkonna tabeliseis

	M	Võ	Vi	K	V/V	P
1. FC Nõmme United	21	18	2	1	122:18	56
2. Pärnu Jalgpalliklubi	22	17	2	3	88:20	53
3. Saue JK Laagri	22	11	4	7	54:35	37
4. JK Tabasalu	20	11	3	6	57:41	36
5. Türi Ganvix JK	22	11	3	8	42:31	36
6. Viljandi JK Tulevik U21	21	11	1	9	45:51	34
7. Raplamaa JK	22	9	3	10	40:52	30
8. FC Otepää	21	9	1	11	55:49	28
9. Tallinna FC Flora U19	21	7	6	8	34:40	27
10. FC Kuressaare II	22	8	1	13	29:82	25
11. Pärnu JK Vaprus II	21	6	3	12	34:53	21
12. Tõrva JK	22	6	3	13	33:63	21
13. SK Imavere	22	5	2	15	29:79	17
14. Viimsi JK II	21	3	2	16	20:68	11

Kersten Lõppe. See tegi seisuks 0:2. JK Tabasalu esimese värava oli 20. minutil löönud Edwin Stüf. Kaheväravalises kaotusseisus mindi ka poolajapausile. Teine poolaeg algas külaliskeskonna jaoks elavalt. Olgugi et ühe mehega vähemuses, suudeti ikka 60. mänguminutiks jalule seada 2:2 viik. Esimese värava lõi 55. minutil Kaupo Kantsik ning viis minutit hiljem oli täpne Kristjan Nõulik. Sel hetkel jäi mängida täpselt pool tundi. Raplamaa JK tegevjuht Taavi Tüvist tões, et treeneripingil kaaluti varianti,

et kindlustaks kaitseliini ja hakkaks viigiseisu hoidma. Sellele teele siiski ei mindud ning jahtima asuti võiduvärvat.

Tagantjäreletarkus ütleb siiski, et see ei õnnestunud. Vastased löid kiirränakutest kolm väravat ning kümme minutit enne lõpuvilet veel neljanda ka. Kaks neist läksid Ervin Stüfi, üks Edvin Stüfi ja üks Siim Sorokini arvele. Lõpuks näitasidki numbrid tablool Raplamaa JK 2:6 kaotust.

Raplamaa JK mängis koosseisus: Kristjan Pallav, Alo Bä-

rengrub (kapten), Priit Põldmaa, Ken Krister Maalinn, Tenno Samuel, Ravel Toome, Kaupo Kantsik, Siim-Sten Palm, Raigo Noode, Oliver Andres ja Kristjan Nõulik. Teisel poolajal sekkusid vahetusest Olavi Andres, Hendrik Väli ja Tanel Oesalg.

Eesti jalgpalli liidu protokolli kohaselt oli kohtumisel 39 pealtvaatajat. Mäng toimus pühapäeval, 24. septembril. Raplamaa JK järgmine kodumäng Rapla ühisgümnaasiumi staadionil toimub laupäeval, 7. oktoobril SK Imavere vastu.

Maailmameistrivõistlusteks valmistuv sportvibukoondis võistles Järvakandis

Laupäeval, 23. septembril toimus vibuvõistlus Ilves ABC / Kalevi MV, kus võistlesid ka noorte ja täiskasvanute maailmameistrivõistlusteks valmistuvad koondise liikmed.

Vibuklubi Ilves

Sportvibu meeste klassis saavutas juunioride klassi kuuluv Karl Kivilo kolmanda koha (Järvakandi vibuklubi Ilves). Esimese koha saavutas Antti Tekoniemi, kes lasi uue Soome rahvusrekordi 677 punkti distantsil 2x70 m. Järvakandi vibuklubi Ilves liige Taavi Ennemuist näitas samuti head laskmist ning oli meestest neljandal kohal. Sportvibu naiste klassis võitis Bessi Kasak klubikaaslase Reena Pärnati ees ning Anneli Preimann lõpetas võistluse viienda kohaga (kõik JVK Ilves).

Sportvibu kadettide klassis võitis Triinu Lilienthal hõbemedali ja sportvibu noorte neidude arvestuses oli parim Mirtel Pops ning teine Tessa Cathlen Tammik. Sportvibu tidettide klassis võitis Gita Staub Marko Rutšsi ees ning plokkvibu meeste hulgas lõpetas Priit Viher teise

Vibuvõistlus Ilves ABC meestearvestuse esikolmik. Päikesepillidega on kolmanda koha saanud vibuklubi Ilves liige Karl Kivilo.

Foto: erakogu

kohaga.

Kalevi MV arvestuses jagati auhindu parimatele ESS Kalev liikmetele. Sportvibu meeste klassis võitis kulla Karl Kivilo ja Taavi Ennemuist hõbeda. Naiste esikolmik oli Bessi Kasak, Reena Pärnat ja Anneli Preimann; kadettide klassis võitis Triinu

Lilienthal. Noorte klassis võitis kuldmedali Mirtel Pops, hõbeda Tessa Cathlen Tammik; tidettide klassis tulid võitjateks Marko Rutšs ja Gita Staub. Plokkvibu meeste klassis võitis kuldmedali Priit Viher (kõik JVK Ilves).

Järvakandi vibuklubist Ilves võistlevad järgmisel nädalal

(2.-8. oktoobril) noorte maailmameistrivõistlustel juunioride klassis Karl Kivilo ja kadettide klassis Triinu Lilienthal. 15.-22. oktoobrini toimuvatel maailmameistrivõistlustel kuulub Eesti naiskonda Reena Pärnat ja treenerina on võistlustel kaasas Raul Kivilo.

Peeter Pruus sai Hiina velotuuril kuuenda koha

Raplamaa Sõnumid

Raplast pärit jalgrattur Peeter Pruus (Rietumu Banka – Riga) osales Hiina 2. velotuuril ning sai seal kokkuvõttes kõrge kuuenda koha.

28-aastase Pruusi edule pani aluse üldine stabiilsus, sest ühelgi etapil ta kümne parema hulka ei mahtunud, kirjutas ERR Sport. Velotuuri võitis Costa Rica rattur Kevin Rivera (Androni - Sidermec - Bottecchia; 11:16.54), kellele järgnesid itaallane Mirko Trosino (Wilier Triestina - Selle Italia; +0.22) ja kolumblane Mauricio Ortega (RTS - Monton Racing; +0.29). Pruus kaotas võitjale 1.05.

Eestlane oli eesotsas ka mägede arvestuses, teenides üheksa punktiga viienda koha.

Koolisport

Teatejooksus olid võidukad Valtu, Eidapere ja Kohila

Laine Rökk,

koolisporti instruktor

Koolinoorte maastikuteatejooksu võistlus toimus Märjamaa gümnaasiumi staadioni ümbruses 21. septembril. Võistlejaid võttis vastu lipuehtes staadion ja rajameister Eino Väljaots oli tähistanud huvitavad rajad.

Osales 12 koolist 26 võistkonda kokku 221 koolinoorega. Kavas oli pendelteatejooks ja maastikuteatejooks kolmele klassigrupile. Võistkondlikus arvestuses kuulusid kolmele esimesele medalid, võitjakoolidele karikad.

Põhikoolid (üle 80 õpilasega, arvesse läksid nelja teatejooksu kohapunktid)

- 1. Valtu PK** (Katriine Liara Roosi, Katriina Läll, Annika Arro, Jako Rutšs, Samuel Hark, Artur Zink, Elise Kreuz, Egle Raudsep, Säde Agu, Virgo Juurik, Karl-Thomas Zink, Sander Illipe, Kevin Karivere, õp Reet Teets, Andres Saks), 79 p
- 2. Kaiu PK**, 72 p
- 3. Järvakandi kool**, 71 p

Põhikoolid (80 õpilast ja vähem, arvesse läksid

nelja teatejooksu kohapunktid)

- 1. Eidapere kool** (Rasmus Lind, Ege-Liis Sinijõe, Egon Sinijõe, Karolin Oole, Kevin-Anary Lossev, Eleri Sinijõe, Rico-Reandro Gruppman, Laura Ilves, Julja Vasilev, Liisa Aasaväli, Sandra Timofeev, Lisandra Tomson, Marko Tomson, Raina Kobb, õp Luule Sulg), 78 p
- 2. Kärü PK**, 74 p
- 3. Valgu PK**, 42 p

Gümnaasiumid

(arvesse läksid kuue teatejooksu kohapunktid)

- 1. Kohila G** (Melanie Narjanen, Elis Prunt, Ruth Hansar, Rebecca Pent, Klea Karola Schylts, Oscar Kukkur, Karl Marcus Männa, Marten Stopkin, Paul Mihkel Maasalu, Hugo Miljand, Sten-Markus Taasväli, Helena Kurjama, Elis Vahtmäe, Teili Ladoga, Brit Maripuu, Mari-Ly Talas, Alex Kurjama, Siim Kaarel Maasalu, Janno Kalmel, Kenneth Kadarik, Aiden Madisson, Markus Ladoga, Sigdi Mägi, Anet Maripuu, Anet Saarna, Annabel Jürgens, Kristin Kadarik, Kromel Kruusmann, Eero Välik, Kermo Kalda, Markus Reinumäe, Markus Pikkor, Andree Hein, võistkonna esindaja õp Kaur Heinaru), 120 p
- 2. Rapla VG**, 110 p
- 3. Rapla ÜG**, 108 p

Sügav kaastunne
Leili Kaidlale lastega
abikaasa ja isa

REIN KAIDLA

kaotuse puhul.

Leinas langetab pea
Saidafarmi pere

*Su tugev elutahe väsis,
ränk haigus
murdis Sinu elupuu...*

Mälestame

REIN KAIDLAT

ja avaldame omastele
kaastunnet.

Eve, Mati, Maimu, Tiia,
Einar, Maik ja Mattias

Südamlik kaastunne Estrile
poja

REIN KAIDLA

kaotuse puhul.

Adeele

Mälestame head
naabrimeest
REIN KAIDLAT.
Avaldame kaastunnet
omastele

OÜ Valtu Talu töötajad

Avaldame kaastunnet
Estrile lastega poja

REIN KAIDLA

kaotuse puhul.

Linda, Asta, Lea,
Leili, Malle, Taimi

LEA LOOMUS

Langetame leinas pea
klassiõe mälestuseks.

Avaldame kaastunnet
lähedastele.

Värska KK 27. lend ja
klassijuhataja

*Me ootame Sind ka siis,
kui Sa ei tule,
meil hinges salakamber
on Su jaoks.
Kõik mälestused Sinust
sinna jäävad
ja sealt nad enam
kuhugi ei kao...*

Südamlik kaastunne Margitile ja Rolandile peredega armsa
ema ja vanaema

SAIMA NÕMME

kaotuse puhul.

Raul, Rein, Raivo, Rait,
Riina, Reili, Reelika peredega

Südamlik kaastunne
lähedastele kalli

SAIMA NÕMME

surma puhul.

Mälestavad käsitööringi
kaaslased

Armsad Liina, Riina, Reili!
Avaldame kaastunnet

SAIMA NÕMME

kaotuse puhul.
Keava HKS liikmed

*Mälestuste kauneid jälgi
meile hinge sinust jäi...*

SAIMA NÕMM

Avaldame kaastunnet
tütre ja poja peredele.

Endised töökaaslased
Liidia, Ilme, Vassili

Südamlik kaastunne
Heinarile kalli venna
HEINO MARTINSONI
surma puhul.

Seli Tervisekeskuse
kollektiiv

*Meie südameis
Sa ikka elad...*

Unustamatut klassiõe
LIA KÜBARSEPPA
(sünd. Rajaste)
mälestavad
klassikaaslased Rapla
Keskkooli 7. lennust.
Südamlik kaastunne
omastele.

*Muld puhas, sügav süli,
Sind võtku unele...*

Avaldame südamlikku
kaastunnet perekond
Kuusemäele

SAIMA NÕMME
(sünd. Kuusemäe)

surma puhul.

Kaaslased Siberi päevilt

*Kõik tuled kustutas öö
ja täis sai eluring...*

Lahkus meie kaaslane

SAIMA NÕMM.

Mälestame teda!
Sügav kaastunne
lähedastele.

Rapla eakate klubi
Vikerkaar

Meie siiras kaastunne
Paulile perega kalli

ÕE

kaotuse puhul.
Velisemõisa rahvas

*Elus palju suutsid anda,
suutsid valu, muret kanda,
kuni viimaks rahuranda
lõppes Sinu rännutee...*

Avaldame sügavat
kaastunnet Koidu ja Pauli
peredele õe

SAIMA NÕMME

kaotuse puhul.

Raul, Rein, Raivo,
Rait, Riina, Reili,
Reelika peredega

TEENUS

OÜ KÜLMALINE

**Soojuspumpade remont,
müük ja paigaldus, kodu-
masinate ja sõiduki kliima-
seadmete remont. Tel 5330
1720 www.kulmaline.ee**

Bussiteenus 8 kuni 82 kohta.
Helista tel 5330 7447,
sivaauto2007@gmail.com

Raamatupidamine, aruanded.
Tel 505 9669, info@holopoint.ee

**KAARDID ENNUSTAVAD 24 H.
Tel 900 1727, h. 1,09 €/min**

Ohtlike puude langetamine. Tel
5663 2968 või 5340 2068

Rehvivahetus Rapla linnas Jür-
na tn 2. Hinnad väga soodsad.
Rehvivahetuse aja saab bronee-
rida tel 5818 8986

Katused, fassaadid ja viimist-
lustööd. Tel 5352 9476 e-mail:
mehitus@gmail.com

Eesti Elektrimootorid OÜ Raplas
remondib ja mähib elektrimoo-
toreid. Tel 5333 5313 www.
eestielektrimootorid.ee

Viljapuude lõikus ja kujundami-
ne. Tel 5688 5527

Kolimisteenused Rapla- ja
Harjumaal era- ja äriklientidele
(korterid, bürood jne), üritused
(messid, näitused jms), raskete
esemete vedu ja tõstetööd, uue
mööbli ja tehnika kojuvedu, vana
mööbli ja tehnika utiliseerimine.
Pakume ka kiiret ja paindlikku
veoteenust!
Tel 516 6157 Milistar Group OÜ
veod@milistar.ee

Biosensoorne massaaž ja ener-
giaravi Raplas 28.09.
Tel 5192 1173, tervistavhetk@
gmail.com (soovijate korral uus
kuupäev)

Alumiiniumkatuseredelite val-
mistamine. Tel 515 9155

OÜ Priimo Mets ostab:

- metsakinnistuid,
- kasvavat metsa,
- kasepakku, okaspuu palki,
- paberipuitu, küttepuid,
- võsa hakkeks.

Pakub:
• saematerjali,
• metsaveoteenust.
• kase küttepindu ja kase
kütteklotse bigbag kottides

Tel. 506 9966; 489 0696
E-post priimo.mets@priimo.ee

Sügav kaastunne
Roland Nõmmele kalli
EMA

kaotuse puhul.
Perekonnad Kivimets ja
Pavelts

Akzo Nobel Baltics AS
avaldab sügavat
kaastunnet Tarmo
Poomile elukaaslase
ERIKA ALLIKASE
surma puhul.

MÜÜAKSE

Kanarbiku talu müüb korralikku
toorest ja kuiva lepa-, kasepuud
ning sangleppa 30, 33, 38, 50,
60, 70 cm (ka võrgus). Vedu al 5
rm. Tel 5373 7294

Rapla Kütteäris puidu- ja tur-
babriketti, pelleteid, kaminapuid
kotis. Vedu tasuta. Tel 5563 6856

Toores lehtpuu, hind al 30 €, met-
sakuiv okaspuu al 35 €. Laotud
puude tarne 10 ja 15 rm autoga,
transport hinnas. Tel 502 4895

Lõhutud ja saetud lepa küttepuid
nii lahtiselt kui võrkkotis. Müüme
ka puitbriketti. Vedu.
Tel 516 6305

kuivi pakitud kütteklotse ja
kaminapuid, pelletteid ning pui-
dubriketti alusel. Vedu tasuta. Tel
433 3130, 523 8503

kuivi küttepuid lahtiselt ja võrgus.
Tel 503 6941

otse tootjalt pakitud puit- ja tur-
babrikett, 6- 8 mm pellet, kuivad
klotsid pakitult. Kivisüsi 25 kg
kotis. Vedu. Tel 506 8501

kuivi küttepuid pikkuses 30 cm. ja
50 cm. Tel 5196 3947

ehituslikku saematerjali, serva-
mata lauda, lepalauda, terrassi-,
voodri- ja põrandalauda. Pikku-
sed 3 - 6 m. Laudade värvimine.
Vedu tasuta. Tel 528 2268

saunaahjusid, kaminaid, pliite.
Soodsalt. Tel 505 4355

soodsa hinnaga talusealiha.
Vajadusel tükeldame. Info tel
505 9151, 5354 3002

suitsuvorsti ja maasinki väike-
hulgi, kohaletoomisega. Info tel
5196 2628 või 5351 7414

Tapamaja müüb emise lihakeha-
sid kohaletoomisega.
Info tel 5351 7414

kõdusõnnikut ja istutusmulda
kilekottides, kohaletoomine.
Tel 5330 5174

hobusesõnnikut, 30-liitrine kott
2,5 €. Tel 5656 5725

konservikarbid, kaaned, auto-
klaavid, kaanetajad. Tel 506 8501

1-toal keskküttega 27,6 m² krt
Raplas, Lepiku 15, IV korrus. Va-
jab remonti. Tel 522 8882 Taivo

ridaelamu Purilas, 126 m², heas
korras, 63000 €. Tel 506 2909

3-toaline korter Rapla linnast
3 km kaugusel lira külas OTSE
OMANIKULT ! Hind 29 500 €. Tel
5196 2822

OSTETAKSE

Vanametalli kokkuost Raplas
Jürna 2. E-R 9-17, L 10-14.
Tel 5818 8986
www.rauaspets.ee

Vanametalli kokkuost Agrovu
territooriumil E-R 9-17, L 9-14.
Tel 505 8637, www.feralmet.ee

metsakinnistuid ja kasvavat
metsa. Tel 502 4895;
info@pajakapuit.ee

**OÜ ESTEM PR ostab põllu-
ja metsamaad. Tel 504 5215,
514 5215, info@est-land.ee**

**vanu jalg- ja mootorrattaid,
võrre ning nende varuosi. Või-
vad olla ka mittekomplektsed.
Samuti pakuvad huvi erine-
vad vanaaegsed esemed.
Tel 508 6947**

Tellida saab:
 • tel 489 2130
 • e-post: kuulutused@sonumid.ee
 • www.sonumid.ee
 • Raplamaa Sõnumite toimetusest:
 Viljandi mnt 6, Rapla (teisel korrusel)

Hommikukohv ja Raplamaa uudised! IDEAALNE!

3 kuud 23.65 €
6 kuud 46.85 €
12 kuud 86.80 €
Otsekorraldus 7.50

Hinnad alates 1. oktoobrist

RAPLAMAASõnumid

TÖÖPAKKUMISED

Pakume tööd **EKSKAATORIJUHILE**
(võsalõikus).

Tööülesanded: ekskavaatoriga (kompl. giljotiiniga) võsa lõikus, masina rem.-hooldus. Tööpiirkond Rapla-, Harju-, Lääne- ja Järvamaa. Vajalik eelnev töökogemus (ekskavaatoril-harvesteril-forvarderil või metsaveoautol), hea tehniline taiplikkus, oskus masinaid hooldada-remontida, kohusetunne ja ausus. Kindel ja stabiilne töö, konkurentsivõimeline palk.
 CV saata allan@energywood.ee, tel 508 2501, Brushwood OÜ

KS IVEST OÜ otsib oma meeskonda **VENTILATSIOONI PAIGALDAJAJAID.**

Kui oled hakkaja, on võimalik väljaõpe ka kohapeal.
 Tel 5569 4837 või 5306 5116

MTÜ Elupuu Kehtna Hooldekodu pakub tööd **HOOLDAJATE ASENDAJALE.**

Töö graafiku alusel. Töö algus: okt. 2017
 Lisainfo tel 5301 5141, 489 2141

Navator OÜ otsib **VAHESEINTEPAIGALDAJAT.**

Tel 514 2161 või janno.navator@gmail.com

OÜ TK Katused pakub tööd **EHITAJALE.**
 Info telefonil 5649 7492 või info@tkkatused.ee

OSTAB

- metsakinnistuid
- hüpoteegiga ja läbiraaiatud kinnistuid

Tel 511 0415, 517 9866, 489 4055. www.landeker.ee

Anne Siitam

Ei keelata saa aastate lendu,
 ikka tervist ja jõudu
 ning nooruslikku inu!

Õnnitleme!

Raplamaa kehalise kasvatuse õpetajad

Inge!

Õnne ja päikest
 su päevadesse!

Raplamaa Sõnumid

Raplamaal Kohila vallas tegutsev rahvusvaheline ettevõtte
 Salutaguse Pärmitheas AS otsib oma meeskonda

LOGISTIK- PLANEERIJAT

Töö kirjeldus:

- tellimuste vastuvõtmine ja tootmisesse suunamine ning nende prioritseerimine;
- toodete väljastamise planeerimine;
- laoseisude jälgimine;
- transpordi tellimine;
- müügiarvete ja dokumentide koostamine;

Ootused kandidaadile:

- hea arvutikasutamise oskus;
- süsteemne mõtlemine ja analüüsivõime;
- inglise keel heal tasemel;
- valmidus meeskonnatöös.

Omalt poolt pakume:

- tööle vastavat palka ning motiveerivat boonussüsteemi;
- pikaajalist ja stabiilset töökohta;
- sportimist soodustingimustel (pärast katseaega)

Kandideerimise lõpptähtaeg 15.10.2017,
 CV saata aadressile: salutaguse@lallemand.com

Metsakinnistute ja raide ost
 (sobivad ka osaliselt raiutud ja hüpoteegiga koormatud metsakinnistud).
 Aitame metsakavade koostamisel ja paberite vormistamisel.

Tel 525 9788, harry@grundar.ee
 faks 443 0376, Tehnika 15, Paikuse

MITMESUGUST

Hispaania keel. Kutsume Teid hispaania keele kursustele esmaspäeviti Loomeruumis (Tallinna mnt 5, Rapla). Info ja registreerimine a.s.wesman@gmail.com

KINO

MÄRJAMAA HELK
„Minu näoga onu“ (Eesti)
27. september kl 19
28. september kl 17, 21
„Victoria ja Abdul“ (USA)
27. september kl 17, 21
28. september kl 19
„Nukatuka metsarahvas“ (Norra joonisfilm, eesti keeles)
29. september kl 16, 17.30
1. oktoober kl 15.30, 17
3. oktoober kl 15.30, 17
„Treenitud tapma“ (USA, alla 14aastastele keelatud)
29. september kl 19, 21.10
4. oktoober kl 17, 21.10
„Kingsman: Kuldne ring“ (USA, alla 14aastastele keelatud)
1. oktoober kl 18.30, 21.10
3. oktoober kl 18.30, 21.10
„Mässajad rukkis“ (USA)
4. oktoober kl 19.10

RAPLA KULTUURIKESKUS

„Veealune seiklus“ (Hispaania-USA joonisfilm, eesti keeles)
28. september kl 17
„Minu näoga onu“ (Eesti)
28. september kl 19

TEATER

„Kuidas endaga tülli minna“. Hannes Vörno
Raikküla valla vabaajakeskus (Lipa koolimaja),
28. september kl 19

„Parimad palad vol 2“. Indrek Taalmaa
Lokuta puhkekeskus, 29. september kl 18.30

„Kunksmoor ja Kapten Trumm“. Viljandi laste- ja noorteteater Reky
Rapla kultuurikeskus, 3. oktoober kl 11

„Homme on täna! 2.0“. Tõnis Niinemetsa power-up comedy
Rapla kultuurikeskus, 3. oktoober kl 19

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM
Näitus „Tarbeklaasi kunstniku Pilvi Ojamaa klaastooteid aastaist 1965-1992“
Püsiväljapanek „136 aastat Järvakandi klaasitööstust“

„Tindipotid ja -pudelid Järvakandi klaasimuuseumi kogudest“
Muuseum avatud K, N, R kl 11-18, L 11-15, tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM
Näitus „Pärandkultuur maastikus“
Püsinäitus „Eesti talupoja elu 19. sajandil ja Mahtra sõda“
Muuseum avatud T-L kl 11-16

SILLAOTSA TALUMUUSEUM
Näitus „Sammudes Eesti Vabariiki“
„Velise vallavalitsuse tegemised aastatel 1918-1944 Rahvusrhiivi materjalide põhjal“
Püsinäitus „Märjamaa ja Vigala kihelkonna inimeste ning aja lugu“
Avatud E-P kl 10-17

HAGERI MUUSEUM
Püsinäitused „Maa-apteek“, „Kihelkonnakeskus Hageri“ (fotonäitus)
Avatud T, K, N kl 11-16, tel 5648 3828 või e-post virve.õunapuu@kohila.ee

KONTSERT

Muusikapäev. Orelipooltunnid: Mai Mänd, Virge Kadarik, Ester Ilves
Hageri kirik, 1. oktoober kl 13.30

Muusikapäev. Vanalinna Hariduskolleeegiumi keelpilliorkester
Rapla Maarja-Magdaleena kirik,
1. oktoober kl 13.30

Muusikapäev. Kadri-Liis Kuk (sopran), Mihkel Järvi (klaver)
Rapla kultuurikeskus, 1. oktoober kl 16

NÄITUS

Näitus „Pärandkultuur maastikus“
Mahtra talurahvamuuseum

Jaak Kadariku fotogrammide näitus „Läbivaade“
Järvakandi kultuurihall

Eesti Instituudi rändnäitus „Eesti aabitsa lugu“ (kuni 29. september)
Eve Vetemaa nahkehistöö
Kehtna raamatukogu

„Lusikas“: rahvapärase puutöö konkursi tööde näitus (fuajees, kuni 30. september)

"Mustvalge". Jaak Kadariku fotogrammide näitus-müük (kuni 18. oktoober)
Kohila raamatukogu

Ly Vaikmets-Vaini maalinäitus „Mere jõulisus tema rahu ja tormis“
Maria Eliisa näitus (lastekogus)
Märjamaa valla raamatukogu

Meeli Maria Viikmaa isikunäitus „Nii algab minu kunstnikutee“
Märjamaa rahvamaja Ly galerii

Märjamaa muusika- ja kunstikooli lõputööde näitus (saalis)
Aabitsaid ja lugemikke Heldi Tageli kogust „Suveaknad“. Tarvo Aro Meti vitraažid (lugemissaalis)
Rapla keskraamatukogu

Monika Hale „Teine näitus“
Rapla, Pargi resto

Särina kunstiprogrammi interaktiivne näitus „Elu maal“
Raplamaa kaasaegse kunsti keskus (Tallinna mnt 3b), T-P kl 15-18 (kuni 1. oktoober)

KOOLITUS/LOENG

Praktiline digiturunduse ja Facebooki koolitus
Rapla riigimaja (ruum 209),
27. september kl 12.30

Lihasmetafoorid. Viigi Viili loeng
Elujõu keskus (Rapla, Viljandi mnt 72G),
27. september kl 18 ja 4. oktoober kl 18

SPORT

Rapla ühiskümnaasiumi 35. suurjooks
Rapla ühiskümnaasium, 28. september kl 15.30

Kabala Kablutamine
Kabala lasteaed-põhikool, 29. september kl 14.30

Maadlusvõistlus Vigala Lahtine Matt
Vana-Vigala, 30. september

PU16-klassi Eesti MV korvpallis
Rapla korvpallikool ja Rapla Sadolini spordihoone,
30. september algusega kl 12

IV liiga põhja/lääne piirkonna kohtumine jalgpallis: Kohila Püsisvus vs Tallinna FC Reaal
Kohila staadion, 30. september kl 17

U16 II liiga kohtumine jalgpallis: Raplamaa JK vs Tartu FC Helios
Rapla ühiskümnaasiumi staadion,
30. september kl 17

Lauatennise seeriavõistluse I etapp
Alu spordihoone, 1. oktoober kl 10

III liiga lääne piirkonna kohtumine jalgpallis: FC Lelle vs Pakri SK Alexela
Lelle staadion, 1. oktoober kl 14

U17 eliitliiga II liiga kohtumine jalgpallis: U-17 Raplamaa JK vs U-17 FCI Tallinn
Rapla ühiskümnaasiumi staadion,
3. oktoober kl 17

RMK EOP Raplamaa orienteerumispäevak
Rapla, 4. oktoober

MITMESUGUST

Ennetusüritus „Turvaline kodukant“
Kodila raamatukogu, 28. september kl 18

Mõisapärandi konverents
Raikküla mõis, 29. september kl 10.30

Mihklipäev
Sillaotsa talumuuseum, 29. september kl 12

Suvelõpupidu ansambliga Omad Poisid
Vahastu Trehvamise Tare, 29. september kl 20

KIRIKUTEATED

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KIRIK
Rapla kiriku 116. aastapäeva jumalateenistus. Jutlustab Puhja koguduse õpetaja Tiit Kuusemaa, laulab Puhja ja Rannu koguduse ansambel Dionysius
1. oktoober kl 12
Pastoraadis kirikukohv ja misjonialane teemaõhtu "Sambia sõbrad"

EELK JÄRVAKANDI PAULUSE KIRIK
Lõikustänapüha jumalateenistus. Toome lõikuseande altarile õnnistamiseks, laulab ansambel
1. oktoober kl 15

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee.
Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 4. oktoobri lehes.

Kuusiku Altveskil alustas tegevust NOORTESTUUDIO, kuhu oodatakse igas eas lapsi kolmapäeviti kell 17.15

Esimeste kuude õppekavas:

- tants ja lavaline liikumine Regina Evert-Tammistu
- kõne ja eneseväljendus Terje Luik
- laulmine ja hääleseade Heli Vahing
- maalimine ja lavakujundus Marje Berlokko
- butafooria ja praktiline folkloor Evald Piirisil

Osalustasu on paindlik ja inimlik.

Kati S.V. Murutar
510 7709

MINA OLEN
NOORTESTUUDIO

JAAN!
PALJU ÕNNE!
RAPLAMA SÕNUMID

Juulija!
Palju õnne!
RS

feilimine

<29: f`eilida, f`eilin>
ARGI ebaõnnestumine

Ebaõnnestumise kartuse tõttu unistustest loobumine.

Avasta ettevõtluse tähendus ja vii oma unistused ellu!

Tule Raplamaa ettevõtlusnädalale 2.–8. oktoober

Vaata kava ettevotlusnadal.ee

NELJAPÄEV 28.09	REEDE 29.09	LAUPÄEV 30.09	PÜHAPÄEV 1.10	ESMASPÄEV 2.10	TEISIPÄEV 3.10	KOLMAPÄEV 4.10
ETV 06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Kutsuge ämmaemand. Jõulud 09.50 Terevisioon* 11.50 Pealtnägija* 12.40 Valimisstuudio* 13.55 Kirjan-dusministeerium* 14.25 Töö-rööbikud 14.45 Kapist välja. Eesti disain lastele (2016)* 15.15 Dokfilm Eesti kotkad (Eesti 2005) 16.10 Draamasari Paks boss. Mäng tulega (Saksa 2009) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Draamasari Önne 13 (Eesti 2017) 17.35 Draamasari Kutsuge ämmaemand. Jõulud 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Arktikast Antarktikasse. Peruu, Boliivia (Eesti 2012) 20.30 Punane sekund. Riskikäitumine 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Uudishimu tippkeskus 22.10 Giuseppe Verdi Reekviem (ETV 2008) 23.40 Üks koorilaul. Ratsutaja laul* 23.45 Ringvaade* 00.49 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Kutsuge ämmaemand! 09.50 Terevisioon* 10.50 Digitaalvaldkonna tippkohtumine Tallinnas 12.30 Ilus maa. Paraplaanilend (ETV 2012) 12.40 Suud puhtaks* 14.10 Uudishimu tippkeskus 14.40 Eesti lood. Veel üks laul (Eesti 2013) 15.10 Üks koorilaul. Ratsutaja laul* 15.15 Nota bene! Teatriluulud (ETV 2000)* 16.10 Draamasari Paks boss. Suletud uste taga 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Draamasari Önne 13 (Eesti 2017) 17.35 Draamasari Kutsuge ämmaemand! 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Töörööbikud 20.30 Komöödiasari Jah, härra peaminister 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Teadlaste öö 2017 22.15 Komöödiasari Minu pere 22.45 Pealtnägija* 23.35 Kriminaalsari Langus 01.06 ERR.ee uudised	07.30 Setod 08.00 Ringvaade* 09.00 Üks koorilaul. Metsalaul 09.05 Töörööbikud 09.30 Uudishimu tippkeskus 10.00 Maahommik 10.45 Önne 13 (subtiitritega) 11.15 Pealtnägija (subtiitritega)* 12.00 Punane sekund. Riskikäitumine* 12.30 Osoon* 12.55 LIVEstonia 13.25 Armastus Berliinis. Üks meie seast 14.15 Loomaarst doktor Mertens. Mees pagagoiga 15.00 Suud puhtaks* 16.30 Hommik Anuga* 17.40 Doktor Martin. Päästa mind 18.30 Aktuaalne kaamera 18.40 Loodusdokk Elu õhus. Õhuvalla valitsejad 19.30 Eesti lipp ümber Islandi (Eesti 2014) 20.00 Muusikapeegel 20.30 Önne 13 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.20 Sport. Sport 21.35 Draamasari Koduigatus. Kummitavad varjud 22.30 Mängufilm Elavad pildid 00.40 ETV Live. Jäääär 00.59 ERR.ee uudised	07.30 Kooliõpetaja Mailis Teppo 07.50 Pehmed ja karvased 08.15 11 000 aastat hiljem 09.00 Reformatsioon 500 09.05 Prillitoos 10.00 Hommik Anuga 11.15 Eesti lipp ümber Islandi 11.45 Kapist välja 12.10 Elu õhus. Õhuvalla valitsejad 13.00 Mf Elavad pildid 15.15 Teadlaste öö 2017* 15.50 Rohke Debelaki Libaau-dised 2010 16.05 Draamasari Koduigatus. Kummitavad varjud 17.00 Meie Eestid. Tatjana* 17.30 Arktikast Antarktikasse 18.00 Muusikapeegel 18.30 AK 18.45 Rannapi esinemised 18.55 Rahvusvaheline muusikapäev 2017 20.25 Noor pensionär 20.50 Maarja kodune biogaas 21.00 AK. Ilm. Nädal 21.40 Sport. Sport 22.00 Artur Adsoni kannatused 22.05 Lõksus - tapja meie seas 22.55 Langus 23.55 Jah, härra peaminister 00.29 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Kutsuge ämmaemand! 09.50 Terevisioon* 11.50 Maahommik* 12.35 Eesti lipp ümber Islandi (Eesti 2014)* 13.05 Unustatud maitsed. Rapla-maa* 13.35 Punane sekund. Riskikäitumine* 14.05 Doksari Meie maailm. Koos, aga eraldi (ETV 2016) 14.55 11 000 aastat hiljem. Selge vaatega (ETV 2008)* 15.40 LIVEstonia 16.10 Draamasari Paks boss. Vale lipu all 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Draamasari Önne 13 (Eesti 2017) 17.35 Draamasari Kutsuge ämmaemand! 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Osoon 20.30 Meie Eestid. Sergei 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Välisilm 22.15 Välisilma dokk Kui relvad vaikivad 23.10 Kriminaalsari Lõksus - tapja meie seas 00.05 Ringvaade* 01.08 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Kutsuge ämmaemand! 09.50 Terevisioon* 11.55 Hommik Anuga* 13.05 Osoon (subtiitritega)* 13.35 Välisilm* 14.10 Dokfilm Andestuse vaevaline tee (Unforgiven. Rwan-da, Saksa 2014) 15.00 Hetk ajaloos. Artur Adsoni kannatused* 15.10 Ajavaod. Jäned paruness (ETV 2010) 15.40 Setod (ETV 2013)* 16.10 Draamasari Paks boss. Ainult jõuga 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Draamasari Önne 13 (Eesti 2017) 17.35 Draamasari Kutsuge ämmaemand! (Call the Midwife, Inglise 2014)* 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 19.45 Valimisstuudio 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 OP 22.10 Draamasari Armastus Berliinis. Ameeriklane (Weissensee, Saksa 2015) 23.00 Plektrumm* 23.45 Ringvaade* 00.32 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 08.55 Draamasari Kutsuge ämmaemand! 09.50 Terevisioon* 11.55 Prillitoos (subtiitritega)* 12.50 Tähendamisi. Reformatsioon 500* 12.55 Hetk ajaloos. Artur Adsoni kannatused* 13.00 Leiutades Eestit. Maarja kodune biogaas* 13.05 Põide, vaikiv tunnistaja (Eesti 2012) 14.00 Meie Eestid. Sergei* 14.30 Teadlaste öö 2017* 15.05 Televastus Odav spetsialist 15.55 3 hitti. Silvi Vrait 16.10 Paks boss 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Önne 13 (Eesti 2017) 17.35 Kutsuge ämmaemand! 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Pealtnägija 20.45 Suud puhtaks 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Suud puhtaks 23.00 Ajavaod. Jäned paruness (ETV 2010)* 23.25 Komöödiasari Minu pere 23.55 Ringvaade* 01.00 ERR.ee uudised

ETV 2

07.00 Lastesaated 08.30 Kati ja Mimmu 08.40 Pipi, Pupu ja Rosmary 08.50 Päev, kui Henri kohtas 08.55 Papist poisid 09.00 Ringvaade* 10.00 Paks boss 10.50 Teel Leninile 11.20 Eesti muusikavideod 11.52 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Kriksatrullid 16.00 Lastetuba 16.15 Kati ja Mimmu 16.25 Tuutu ja Potsu 16.35 Karusmarjad metsikus looduses 17.00 Väike prints 17.25 Beni ja Holly kuningriik 17.35 Susapusa Okidos 17.45 Džungliraamatu safari 18.00 Mina ja Miia 18.20 Wissper 18.30 Lastetuba 18.45 Röömutirts 18.50 Must ja valge koer 18.55 Uus Tase 19.20 AK (viipek) 19.30 Ohinapõhised Peruus 20.00 AegRuum 20.50 Vaba tahe 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Kaardimaja 22.25 Kolme katku vahel 23.55 dok Mina olen Kuba 00.55 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 07.55 Džungliraamatu safari 08.05 Kriksatrullid 08.15 Lastetuba 08.30 Kati ja Mimmu 08.40 Wissper 08.45 Tuutu ja Potsu 09.00 Ringvaade* 10.00 Paks boss 10.50 Kapist välja 11.20 Eesti TOP 7* 12.11 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Kriksatrullid 16.00 Lastetuba 16.10 Kati ja Mimmu 16.25 Tuutu ja Potsu 16.35 Karusmarjad metsikus looduses 17.00 Väike prints 17.20 Beni ja Holly kuningriik 17.35 Susapusa Okidos 17.45 Lastetuba 18.00 Mina ja Miia 18.20 Pipi, Pupu ja Rosmary 18.30 Digitaalvaldkonna tippkohtumine Tallinnas 19.25 Jalgpalli Premium liiga. Tartu JK Tammeka – Nõmme Kalju FC 20.20 AK (viipekeeles) 20.25 Jalgpall jätkub 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Teatriõhtu Ird, K 00.20 Plektrumm* 01.07 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 08.15 Jussikese seitse sõpra 08.30 Mina ja Miia 08.50 Pipi, Pupu ja Rosmary 09.00 Kosmo 09.25 Meistrimehed Pat ja Mat 09.35 Pipi Pikksukk 10.00 Väike prints 10.20 Uus liik 10.35 Mina ja Miia 11.00 Mussoonimaad 11.55 Kinoklassika Stalker 14.35 Soolo 15.00 Raamatupood 15.25 Vaesus? Niit 15.35 Ohinapõhised Peruus 16.05 Meie maailm 17.00 Pimmi ja Pammi suur seiklus 18.10 Džungliraamat 18.20 Entel-tentel-trika-trei 18.35 Eesel, heeringas ja nõialuud 18.55 Lammass Shaun 19.00 Georg Udukübara aaria 19.20 AK (viipek) 19.30 Elu allpool nulli. Hukule määratud 20.15 AegRuum 21.05 Teel Leninile 21.35 Lapsed suures spordis 22.05 Punane varietee 23.00 noorBIIT Mikroob ja Diisel 00.46 ERR.ee uudised	07.30 Lastesaated 10.10 Poiss ja liblikas 10.20 Zou 10.35 Mina ja Miia 11.00 Ohtlik lend 11.55 Kolme katku vahel 13.30 Täheleav. Voldemar Kuslap 14.45 Laulab Volde-mar Kuslap 15.10 Vaba tahe 15.40 Õpetaja Konn 17.00 Kosmo 17.25 Leiutades Eestit 17.30 Buratino tegutseb jälle 17.55 Põrsas Peppa 18.00 Ott kosmoses 18.30 Džungliraamat 18.40 Beni ja Holly väike kuningriik 18.55 Prüghunt ja Superjänes 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Teemaõhtu. Muusika muudab! Estonian Voices'i harmooniad 19.35 Kontrapunkt 19.50 Arvo Pärt Ingliite linnas 20.30 Siseköla 21.00 Kölab hästi! Resonabilise stiil 21.05 Muusikaalne aju 21.55 Terapeut 22.20 Impromptu 23.20 EBBA muusikaauhindad 2017 00.20 Kölab hästi! Vaikus 00.33 ERR.ee uudised	07.00 Animasarjad 08.15 Lastetuba 08.30 Pipi, Pupu ja Rosmary 08.35 Prüghunt ja Superjänes 09.00 Ringvaade 10.00 Paks boss 10.50 Punane varietee 11.50 Teadlaste öö 2017 12.23 ERR.ee uudised 15.30 Koolitants 2012 15.55 Papist poisid 16.00 Lastetuba 16.15 Loomaia tee 64 16.25 Rütlet Rooste 16.40 Milly murrab pead 16.50 Džungliraamat 17.00 Mina ja Miia 17.25 Beni ja Holly kuningriik 17.35 Bobby ja Bill 18.00 Peeter Paani seiklused 18.20 Wissper 18.30 Lastetuba 18.50 Lammass Shaun 18.55 Uus Tase 19.20 AK (viipekeeles) 19.30 Lapsed suures spordis 20.00 Mussoonimaad 20.50 Hetk ajaloos. Artur Adson 21.00 Meie Aja Kunst 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Teel Leninile 22.05 Inimõiguste kuu. Vabaduspäev Põhja-Koreas 23.45 Eesti TOP 7 00.35 Raamatupood 01.04 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 08.45 Oktonaudid 09.00 Ringvaade* 10.00 Paks boss 10.50 Plektrumm* 11.35 Eesti muusikavideod 12.06 ERR.ee uudised 15.30 Uus Tase 15.50 Papist poisid 16.00 Lastetuba 16.10 Kati ja Mimmu 16.25 Kiisud, edasil 16.30 Vembu ja Tembu seiklused 16.55 Lola Pikk-kõrv 17.00 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 17.25 Beni ja Holly kuningriik 17.35 Susapusa Okidos 17.45 Vahva Roosi 18.00 Džungliässad 18.10 Zou 18.20 Pipi, Pupu ja Rosmary 18.30 Lastetuba 18.45 Päev, kui Henri kohtas 18.50 Papist poisid 18.55 Uus Tase 19.20 AK (vk) 19.30 8 mm ELU 20.00 Meie maailm 20.55 Leiutades Eestit 21.00 Kapist välja 21.30 Kultuuriuudised 21.35 Veenus karusnahas 23.10 Ohtlik lend 00.10 Kaardimaja 01.02 ERR.ee uudised
--	---	--	--	---	---

KANAL 2

06.10 Armastuse maitse 06.55 Hubert ja Takako 07.20 Alvin ja koopaoravad 07.35 Hubert ja Takako 08.00 Reporter 09.00 Minu kodu on parim 10.00 Purunenud elud 11.00 Kodu ja võõrsil 11.30 Pilvede all. Riina tuleb Mari juurde Indreku peale kaebama. Gunnar püüab Albertit ära kasutada 12.30 Heeringas Veenuse õlal 13.00 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Armastuse maitse 16.00 Küladetektiivid. Võitlus krooni pärast 17.00 Minu kodu on parim 18.00 Purunenud elud 19.00 Reporter 20.00 Suur komöödiaõhtu 21.30 Kiired ja ilusad Gruusias 22.30 Mf Miljon moodust Läänes kärvata 00.45 Mf Seksikas kõneliin 02.20 Naistevangla 03.15 Vahelevõtja. Rängad kuriteod 04.00 Reporter 04.50 Pilvede all 05.40 Kogujad	06.10 Armastuse maitse 06.55 Hubert ja Takako 07.20 Alvin ja koopaoravad 07.35 Hubert ja Takako 08.00 Reporter 09.00 Minu kodu on parim 10.00 Purunenud elud 11.00 Kodu ja võõrsil 11.30 Suur komöödiaõhtu 13.00 Kiired ja ilusad Gruusias 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Armastuse maitse 16.00 Küladetektiivid. Allamäge sõit. Metsateelt leitakse mägiratturi laip, ratast uurides selgus, et seda on rikutud 17.00 Minu kodu on parim 18.00 Purunenud elud 19.00 Reporter 19.55 Kuldvillak 20.30 Roaldi nädal. Jaak Joala lummuses 21.30 Nädalalõpp Kanal 2ga 23.00 Köök 23.30 Mf Õigeks ajaks 01.30 Mf Miljon moodust Läänes kärvata 03.25 Pärapärgu perekond. Könd. Suel polle kellegagi lõpuballile minna 03.50 Reporter 04.55 Mf Seksikas kõneliin	06.15 Eveliniga Balil 07.05 Kiired ja ilusad Gruusias 08.00 Top Shop 08.15 Hubert ja Takako 08.40 Alvin ja koopaoravad 09.10 Aedniku aabits 09.40 Kodutunne 10.40 Hooaeg 11.30 Rooli võim 12.00 Roaldi nädal. Jaak Joala lummuses 13.00 Radar 14.00 Nukumaja 15.00 Rosamunde Pilcher - Elumere lainetel 17.00 Sajandi valitsejanna. Faria saab teada, et Kösem on lasknud ta toitu panna rohtu, mis takistab tal rasedaks jääda. Alike ei suuda Silahdari rahule jätta. Kösem tahab lasta arstidel Faria igaveseks viljatuks teha 19.00 Reporter+ 19.35 Galileo 21.00 Heeringas Veenuse õlal 21.35 Ameerika talent 23.30 Mf Shaakal 01.55 Mf Õigeks ajaks 03.30 Nädalalõpp Kanal 2ga 04.45 Eveliniga Bali 05.30 Saage tuttavaks. Indrek Ventmann 05.55 Reporter+	06.20 Meistervaraste saladused 07.05 Radar 08.00 Alvin ja koopaoravad* 08.30 Galileo 10.00 Pilvede all 11.00 Heeringas Veenuse õlal 11.30 Suur komöödiaõhtu 13.00 Nädalalõpp Kanal 2ga 14.25 Kuldvillak 15.00 Kiired ja ilusad Gruusias 16.00 Siberi võmm. Süüta süüdlased*. Viktor, Sander ja Rita on jahiga merel, kui leiavad hulpiva paadi, mille põhjas lebab surnukeha 17.00 Inga Lindström. Tantsi minuga. Eva on segaduses, kui saab teada, et peab koos tütre ja emaga korterist välja kolima 19.00 Reporter+ 19.35 KMD Klubi 21.10 Huumoriõhtu Hilton Park Hotellis 22.10 Mf Kuum pirukas. 00.15 Mf Shaakal 02.25 Ameerika talent 04.00 Huumoriõhtu Hilton Park Hotellis 04.50 Meistervaraste saladused 05.45 Reporter+	06.15 Armastuse maitse 07.05 Alvin ja koopaoravad 07.35 Looney Tunes 08.00 Reporter 09.00 Minu kodu on parim 10.05 Purunenud elud 11.00 Kodu ja võõrsil 11.30 KMD Klubi 13.00 Roaldi nädal. Jaak Joala lummuses 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Armastuse maitse 16.00 Küladetektiivid. Tappev koorem 17.00 Minu kodu on parim 18.00 Purunenud elud 19.00 Reporter 20.00 Köök 20.30 Kodutunne 21.30 Nukumaja 22.30 KMD Klubi 00.00 Mängufilm Kuum pirukas. Klassikokkutulek 01.55 Galileo 03.10 Reporter 04.00 Aasta hitid 2016 05.45 Tupiktänavad mehed. Kodumaine komöödiavastus. Pisisuli Raul ja tossike Artur on lootusetud päevavargad. Neid ühendab vankumatu usk, et kohe-kohe kargab neile pähe äriidee, mis teeb nad hoobiil miljonäriks	06.15 Armastuse maitse 07.05 Alvin ja koopaoravad 07.35 Looney Tunes 08.00 Reporter 09.00 Minu kodu on parim 10.05 Purunenud elud 11.00 Kodu ja võõrsil 11.30 Nukumaja 12.30 Kodutunne 13.30 Köök 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Armastuse maitse 16.00 Küladetektiivid. Rooside sõda 17.00 Minu kodu on parim 18.00 Purunenud elud 19.00 Reporter 20.00 Radar 21.00 Krimi 21.30 Siberi võmm. Eksinud. 22.30 Mängufilm Lucy. Põnevusmärl 00.30 Mängufilm Salsa-äss 02.20 Nuuskija. USA arvutispetsialist ja tema tõlk kaovad enne konverentsi. Nuuskija ja Viktor avastavad nende jälgi ajades paarikese põgenemise tegeliku põhjuse 03.15 Reporter 04.05 Kümnenendi suurimad muusikahitid 05.45 Tupiktänavad mehed	06.15 Armastuse maitse 07.05 Alvin ja koopaoravad 07.35 Looney Tunes 08.00 Reporter 09.00 Minu kodu on parim 10.05 Purunenud elud 11.00 Kodu ja võõrsil 11.30 Radar 13.30 Krimi 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Armastuse maitse 16.00 Küladetektiivid. Üllatus Hansenile 17.00 Minu kodu on parim 18.00 Purunenud elud 19.00 Reporter 20.00 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda 21.00 Oled jätnud jälje. Aitäh, et otsustasid elada. 21.30 Pilvede all 22.30 Naistevangla. Helena loodab röövitut tüdruku asukoha teada saada 23.30 Vahelevõtja 00.25 Pärapärgu perekond 00.50 Nukumaja 01.45 Mf Salsa-äss 03.20 Reporter 04.10 Saage tuttavaks 04.35 Hooaeg 05.15 Rooli võim 05.45 Tupiktänavad mehed
--	---	--	--	---	--	---

TV3

06.15 Winxid 06.40 Transformerid: Päästerobotid 07.05 Käсна-Kalle Kantpüks 07.30 Saatuslik valik 08.25 Minu köök on parim 09.25 Võimalik vaid Venemaal 09.55 Kirgedes torm 11.00 Vaprad ja ilusad 11.35 Top Shop 11.50 Me saime lapse 12.55 Võimalik vaid Venemaal 13.55 Sūdameasi: Kaamemast kaamem 15.00 Saatuslik valik 16.00 Vaprad ja ilusad 16.30 Kirgedes torm 17.40 Minu köök on parim: Kane ja Lee 18.45 Seitsmesed: Uudised 19.25 Seitsmesed 20.00 Ūllata Eestit 20.30 Kättemaksukontor: Kuldne liblikas 21.35 Kolmeraudne 23.05 CSI kriminalistid: Lõppmäng 00.05 Kõndid: Golfar võsas 01.05 Saatanlikud koduabilised 02.00 Ūllata Eestit 02.25 Kolmeraudne 03.30 Kättemaksukontor: Kuldne liblikas 04.20 Seitsmesed: Uudised 05.00 Seitsmesed 05.25 Sūdameasi	06.15 Winxid 06.40 Transformerid: Päästerobotid 07.05 Käсна-Kalle Kantpüks 07.30 Saatuslik valik 08.25 Minu köök on parim: Kane ja Lee* 09.25 Ūllata Eestit 09.55 Kirgedes torm 11.00 Vaprad ja ilusad 11.35 Top Shop 11.50 Kättemaksukontor: Kuldne liblikas 12.55 Papad Mammad 13.55 Sūdameasi: Rooside sõda 15.00 Saatuslik valik 16.00 Vaprad ja ilusad 16.30 Kirgedes torm 17.40 Minu köök on parim: Sammy ja Bella 18.45 Seitsmesed: Uudised 19.25 Seitsmesed 20.00 Papad Mammad 21.00 Mf Must alpinist 23.10 Mf Mängiks mente 01.15 Hawaii 5-0: Vist ei õnnestu 02.05 Ameerika õudukas: vārdjatsirkus: Eten-duse naelad 03.05 Võimalik vaid Venemaal* 03.50 Papad Mammad 04.35 Seitsmesed: Uudised 05.00 Seitsmesed 05.40 Sūdameasi: Rooside sõda*	06.30 Sūdameasi: Armastamind 07.25 Littlest Pet Shopi väikesed lemmikud 07.50 Kung fu panda 08.15 Printsess Sofia Esimene 08.35 Littlest Pet Shopi väikesed lemmikud 09.00 Simpsonid 10.00 Hommiku maitsed 10.30 Ūllata Eestit 11.00 Nurgakivi 11.30 Naistesaad 12.00 Merivälja: Puuduv lūli* 13.05 Kuuuurija* 14.10 Me saime lapse 15.10 Hūpnotisōōr 15.45 Midsomeri mõrvad: Kahe küla lugu 17.55 Kättemaksukontor: Kuldne liblikas 19.00 Seitsmesed: Uudised 19.30 Animafilm Ūles 21.30 Padjaklubi: Tōde ja ebaōiglus* 22.30 Mf Irratsionaalne mees 00.30 Mf Vanavanemlik järelevalve 02.30 Midsomeri mõrvad 04.15 Simpsonid: Viimane haardekangelane* 04.40 Nurgakivi* 05.10 Seitsmesed: Uudised 05.40 Sūdameasi: Madu rohus. Bellamy lūuakse kodust välja	06.30 Sūdameasi: Tūli 07.25
---	---	---	---

Neljapäeval, 28. septembril kl 9-16
Rapla Maxima juures puuvillase voodipesu

SOODUSMÜÜK!

Palju erinevaid mustreid ning mõõtusi.
Suur valik satiinist voodipesu.

PANE TÄHELE! Selle reklaamiga kogu täishinnaga voodipesu -15%!

VOTEX house

*Äratu luksus nüüd suudaval kaupluses
Väest Raplamaa Toode!*

Signe Seebid

amnestusku loobus

RAPLA KÜTTEKONTOR

MÜÜB LÖHUTUD LEPA KÜTTEPUID (25-60 cm, ka võrkkotis).
Müüme ka PUIDUBRIKETTI.

Hinnad soodsad!
Tel 516 6305

AllikaGrupp

TRERAADIO

Raplamaa Hommik!

Kohalikud uudised, ilm horoskoop, värsked ajalehed ja palju muud põnevat!

Igal tööpäeval
7:30 - 10:00

Raplamaal
91,3 MHz
www.treraadio.ee

**Lääne päästkeskuse
Raplamaa päästepiirkonna
Järvakandi päästekomando**
otsib oma meeskonda

PÄÄSTJAT

VAJALIK:

- vähemalt keskharidus
- vastavus päästjale kehtestatud füüsilise ettevalmistuse ja tervisenõuetele

KASUS TULEB:

- B- ja/või C-kat juhiluba

CV saata hiljemalt 11.10.2017 e-postil
anna-kaisa.tonissoo@rescue.ee
Lisainfo Marko Matson,
tel 528 9261,
e-mail marko.matson@rescue.ee

AS Gadox vastuvõtt.
Jalalaba diagnostika, tallatoed, ortopeedilised abivahendid

RAPLAMA AHAIGLA SA KABINET 18
28. SEPTEMBRIL kella 10-12

Eelneva registreerimisega
tel 650 1322

Kaasa võtta: abivahendikaart, arsti saatekiri, tavalapsel eriarsti (ortopeed või perearst-pediaater) saatekiri, pensionitunnistus, invaliidsustunnistus

AS Gadox, Türi 10c,
Tallinn, tel 650 1322 • info@gadox.ee • www.gadox.ee

- Ostame METSAKINNISTUID, ka raiutud ja hüpoteegiga
- Ostame PÖLLUMAAD

Küsi hinda! Teeme pakkumise!

Lai 10, 80010 Pärnu
Tel 447 7900, 528 5263
Faks 447 7903, metsagrupp@hot.ee

**Septembris
PVC aknad
PARIMA
hinnaga!**

Rapla Viljandi mnt.19

Amves

Tel 489 7306
www.amves.ee, info@amves.ee

LUMBAR
ENERGY WOOD

www.lumbar.ee
Reigo Madi, reigo@lumbar.ee
Tel 53 420 379

Ostame:

- kasvavat võsa
- vähemväärtusliku lehtpuu raieõigusi
- leht- ja okaspuu küttepuid
- lepa enamusega metsakinnistuid

**TEIE
LEPIKULE
PARIM
HIND!**

KESKKONNAAMET

Õhusaasteloa andmise teade

Keskkonnaamet teatab keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) § 47 lõike 2 alusel, et on valminud ASI TREV-2 Grupp (registrikood 10047362; aadress Pärnu mnt 463, 10916 Tallinn) õhusaasteluba nr L.ÖV/329715.

Käitise põhitegevusalaks on teede ja kiirteede ehitus (EMTAKi kood 42111), õhusaasteluba taotletakse killustiku tootmiseks (EMTAKi kood 08122). Käitise tootmisterritooriumi aadress on Reinu lubjakivikarjäär, Koigi küla, Rapla vald, Rapla maakond (katastritunnuste numberkoodid on 66903:001:0103; 66903:001:0105. Lähim kaitstav loodusobjekt Rabivere maastikukaitseala (KLO1000246) jääb ca 0,3 km kaugusele. Aastas toodetakse killustikku kuni 80 000 m³ lubjakivist ja kuni 10 000 m³ kruusast. Tootmises kasutatakse purustus- ja sorteerimissõlme tolmu mahasurumise süsteemi, mille püüdeefektiivsus on 97%, ja 12 filtriga tolmutkogumise süsteemi, mille püüdeefektiivsus on 99,5%.

Õhusaasteloaiga saab tutvuda Keskkonnaameti keskkonnateenuste portaalis (https://eteenus.keskkonnaamet.ee), Lääne regiooni Rapla kontoris (Tallinna mnt 14, 79513 Rapla, tel 484 1171) ja Keskkonnaameti avalikus dokumendiregistris http://dhs-adr-kea.envir.ee/.

Kinnistute ja kasvava metsa raieõiguse ostmine

Meelis Meigo
Tel: 534 31486
E-mail: meelis.meigo@karomets.ee

Karomets
Metsandust aastast 1994

Hea METSAOMANIK!

OSTAME: kasvavat metsa, metsamaad, palki ja paberipuitu, küttepuitu ja võsa-raiejäätmeid.

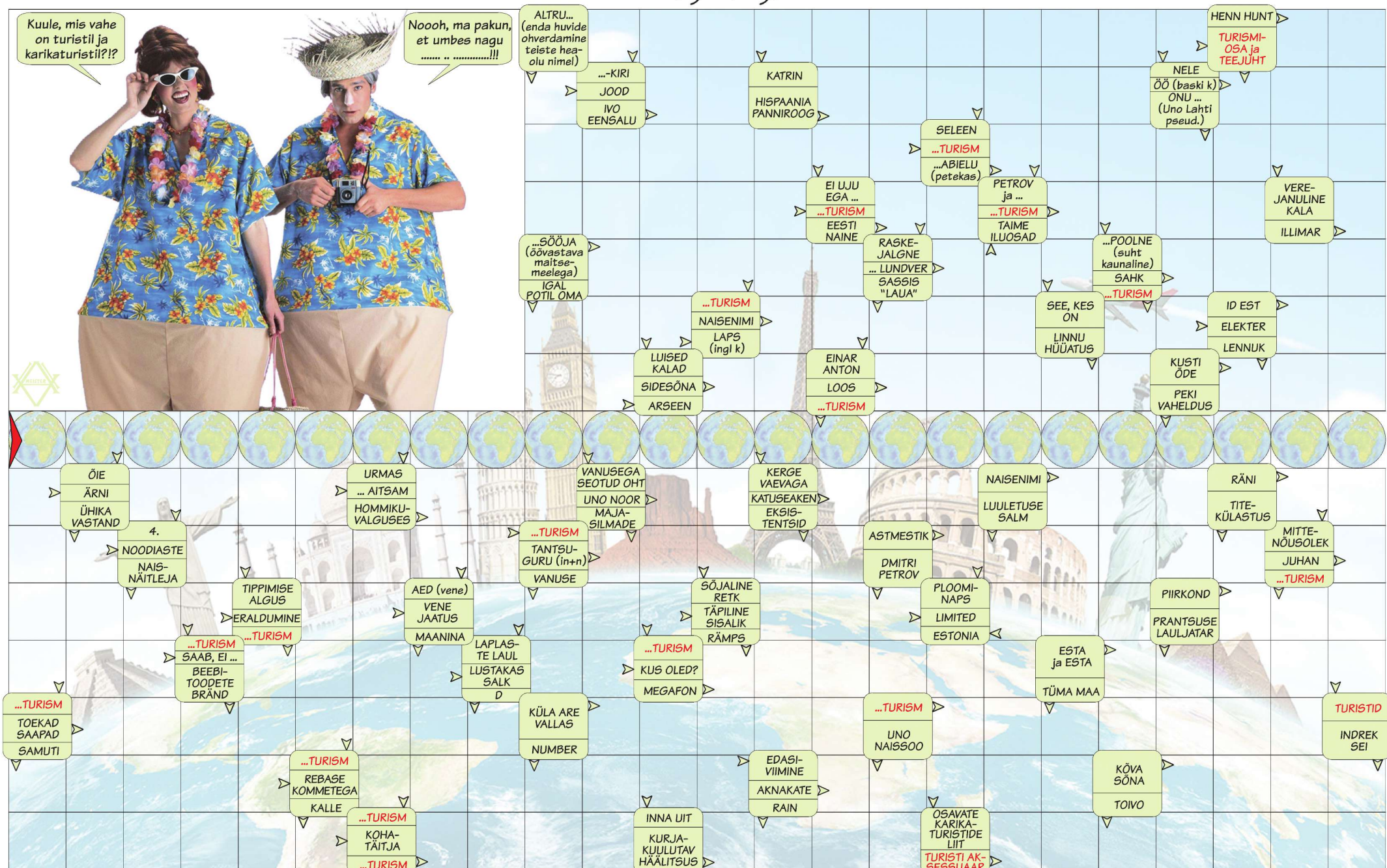

Metsä

Tel: 5148238, 5038777
e-mail: eesti@metsagroup.com

Metsä Forest Eesti AS

SILILEGI SELGE

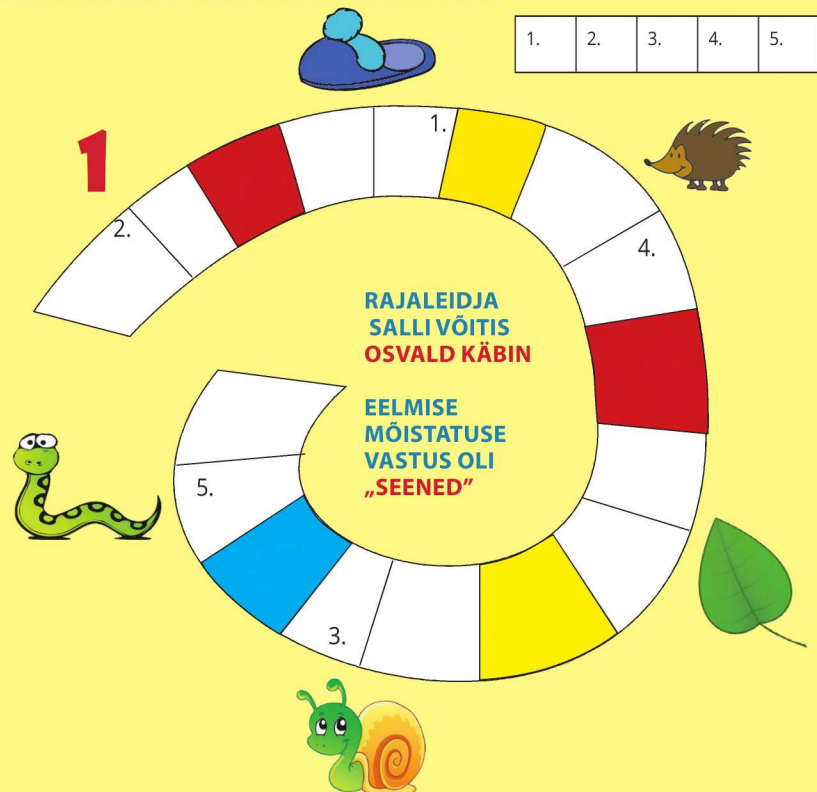
Koostas: Aivi Meister

*27. september on ülemaailmne turismipäev

AUHINNAKS

LASTELE

KIRJUTA SÕNA RUUTUDESSE NII, ET IGA VIIMANE TÄHT ON JÄRGMISE SÕNA ESIMENE. VÄRVILISED RUUDUD AITAVAD SIND. LAHENDUSSÕNA NUMMERDATUD RUUTUDES

ÕIGESTI VASTASID:

MAILIS RAIDMA
KERLI HIETAM
KÄROLIIS HIETAM
HELINA BAKAJEV
BERIT LIIMANN
ANDREAS LIIMANN
MARGO PULVER
HELINA BAKAJEV
OSKAR KÄBIN
OSVALD KÄBIN
KAROL KEELMANN
RENNO KEELMANN
TAAVI MIKKOLT
RAUL PATA
LIISA PATA
MIA MARIA MARUNESCU
BIRKE LEICHTNER
ERKI ÜTSMÜTS
SANDER SINISALU
TRIINE TOMINGAS
HEGERT AASA
HENDRIK AASA
HELIISA AASA
KASPAR VALTNA
ROLAND KLAAS
ARON TERRAS
LISANN TERRAS
MARILIIS OJAVEE
AGAATE HANSEN
MARIT PIIRIMEES
LISANNA ALLIKA
STEN ERIK EHALA
ROBIN KAIS

Kõikide õigesti vastanute vahel loosime välja Raplamaa Sõnumite 1 kuu tellimuse

Saada ristsõna vastus hiljemalt 2. oktoobriks e-postile: kuulutused@sonumid.ee (märksõnaga "täiskasvanute ristsõna" või "lasteristsõna") või Raplamaa Sõnumite toimetusse aadressil Viljandi mnt 6, Rapla 79511.

NB! Loosimises osalevad ainult märksõnaga vastused. Auhinnad saab kätte toimetusest kahe nädala jooksul.

20. septembril ilmunud suure ristsõna vastus on „OLEKSID TUHANDEST TÄNATUD“. Elis Aunaste raamatu „Allan Gary Oolo MINU TEEKOND“ võitis PILLE VIKBERG

TÄISKASVANUTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

Vastus

Nimi

LASTE RISTSÕNA VASTUSE KUPONG

VASTUS

NIMI

Tagurpidi maja paneb pea ringi käima

Esimesel kaheksal minutil pea ringi ei käinudki. Pärast seda hakkas vaikselt tunda andma. Isegi tagurpidi maja veebilehel ja kodukorras on kirjas, et majas viibimine võib hakata inimese tasakaalutunnetust mõjutama.

Siim Jõgis

“Tagurpidi Maja on 7-kraadise diagonaalkalde all ja sellest tulenevalt võib ärritus tasakaalusüsteemile kaasa tuua enesetunde halvenemise,” seisab hoiatusena kirjas. Tõsi ta on. Enne uudistama asumist tasub võtta aega harjumiseks.

Tartu on kõige kaunim just vananaistesuvel ja varasügisel. Seega võtsin aja, et teha üks jalutuskäik Toomemäe nõlvalt Raadile. Minu sihiks oli tagurpidi maja. Kõik, kes on külastanud Eesti Rahva Muuseumi, on tõenäoliselt paarisaja meetri kaugusel silmanud maja, mis seisab oma katuse peal. Esialgu on see ootamatu vaatepilt. Kas ma nägin ikka õigesti? Maja, mis seisab katusel? Astud paar sammu lähemale ja selgub, et pilk ei ole petnud. Tegemist on ühe Tartu värskeima atraktsiooni ehk tagurpidi majaga. Kui eemalt paistab asi kummaline olevat, astu ainult lähemale ja olukord muutub veelgi veidramaks.

Omanäoline maja avati Tartus tänavu 21. augustil. Esialgu oli küll kavas see juba varem avada, kuid ehitus ja sisustamine võttis aega kauem kui planeeritud. Seda on nimetatud ka elamusmajaks. Elamuse sealt tõepoolest saab, sest tegemist on esimese sellise ehitistega Eestis. Kuigi sellise hoone rajamise idee pärineb mujalt maailmast, on Tartu maja püütud sisustada võimalikult eestipäraselt. Eriti kõnekalt paistab see silma, piiludes külmkappi või jalutades ülemisele (tegelikult alumisele) korrusele, kus asub pesuruum ja kõige ehtsam eestipärane saun.

Ainuke asi, mis ei ole tagurpidi, ongi trepp. Sealt saab ikka ilusti üles jalutada, mitte ei pea üles turnima. Üks asi on pahupidi pööratud sisustus, aga märksa kehvemini võib mõjuda see, et põrandad (või siis laed) on seitsmekraadise

kalde all. See tähendab, et enda püsti hoidmine nõuab teatavat pingutust. Proovisin ka põrandale istuda, aga siis libisesin lihtsalt teise toa nurga. Küllap on see kombinatsioon tagurpidi sisustusest ja kalde all põrandast, mis paneb pea ringi käima. Teadsin küll enne uksest sisse astumist, et sellekohased hoiatused on külastajatele väljas. Ei tahtnud hästi uskuda, et see maja tegelikult ka paneb pea ringi käima. Aga näed, pani.

Esmamulje üle läve astudes oli üllatus. Ma ei teadnud, et põrandad ei ole sirged. Kuidas ma ennast hoidma pean, et mitte põrandale prantsatada? Paari minutiga kujunes välja vilumus. Aga samas hakkas ka pea vaikselt märku andma ja ringi käima. Esialgu vaikselt, siis aina tugevamini. Leevenduse otsimiseks vaatasin lihtsalt aknast välja, ERM-i peahoone paistis. Õnneks õiget pidi.

Ma küll ei kartnud, et mõni tool või diivan oleks pähe kukkunud, aga ettevaatlikult jalutasin ringi ikkagi. Kassas soovitati heita pilk külmkappi ja riidekappidesse. Nagu aimata võis, oli kõik tagurpidi. Isegi kohukesed, jogurtid ja grill-liha pakendid.

Tagurpidi maja on nüüdseks avatud olnud pisut rohkem kui kuu aega. Külastajad saavad majja astuda iga päev. Kassas, müüja selja taga, on seinal maailmakaart, kus oli märges iga riigi peal, kust on külastajaid käinud. Nagu arvata võib, oli Euroopa üsna kaetud. Aafrika see-eest oli täiesti tühi. Eelmise nädala seisuga ei olnud seda maja vähemalt seestpoolt näinud ühestki Aafrika riigist pärit külastajad. Mina sattusin majas ringi uitama samal ajal Venemaalt pärit turistidega. Vene keelt ma puhtalt küll ei valda, aga nii palju sain aru, et

Kui tulete elamust otsima olete oodatud Roosi tänavale Tagurpidi majja.

Mööblit kinni ei tohi hoida, aga lõbusaid pilte diivani ülevaheldamisest võib ikka teha.

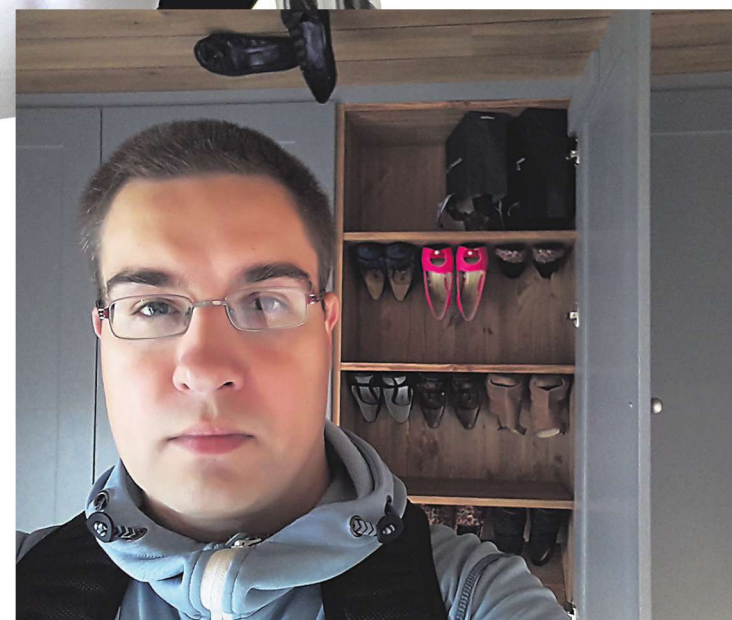
Fotod: SIIM JÕGIS

sar- naselt minuga oli ka neil seal viibida harjumat. Ebamugav oleks palju öelda, aga harjumat küll. Venekeelseid roppusi õnneks ei kostnud.

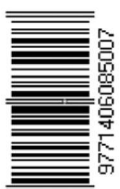
Viibisin tagurpidi majas kokku viisteist minutit. Käisin läbi kõik ruumid ja veetsin pisut aega isegi saunas. Kõetud see küll ei olnud, aga nagu arvata võib – kõik oli tagurpidi. Lõpuks tegin veel jalutuskäigu ümber maja. Toast

välja astudes käis pea ikka ringi. Nüüd tuli ajul uuesti end ümber programmeerida, sest kõik on jälle õiget pidi. See võttis omajagu aega. Pärast majast lahkumist oli veel viis minutit õrnalt tunne, et maailm käib ringi. Aga elamusmajas sai käidud ja järjekordne kogemus kirja.

Hea, et kingad pähe ei kukkunud. Klõps magamistoa kapi juures.

ISSN 2228-1886

RAPLAMAASõnumid

Rapla 79511, Viljandi mnt 6, tel 489 2133, 5567 3260 Tellimise, reklaam ja kuulutused 489 2130, 5551 1084 faks 489 2135, e-post: info@sonumid.ee, kodulehekülg: www.sonumid.ee

Peatoimetaja: Tõnis Tõnisson

Tegevtoimetaja: Inge Põlma (489 2244) Ajakirjanikud: Siim Jõgis (489 2132), Stina Andok (489 2137), Katri Reinsalu (489 2246), Helerin Värnen (489 2132), Haldi Ellam

Tehnilise toimetuse juhataja: Siim Solman (489 2138)

Kujundaja: Ulvi Blande (489 2138)

Keeletoimetaja: Liivi Jegorov (489 2138)

Reklaamitoimetuse juht: Ulvi Salumäe (489 2130). Reklaamijuht: Kadri Paju (489 2130)

Raamatupidaja: Juulija Kuim (489 2133)

Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid nende selguse huvides toimetada ning lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Honoreeritakse tellitud kaastöid. Raplamaa Sõnumeid on võimalik tellida Eesti Posti sidejaoskonnadest, raamatukogudest, toimetuse reklaamiosakonnast ja internetis Raplamaa Sõnumite koduleheküljel. Toimetuse võtab vastu ka telefonitsi esitatud tellimusi. Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt tööpäeviti 8.30 - 17 Viljandi mnt 6, Rapla. Tel 489 2130, faks 489 2135.

Väljaandja: OÜ Nädaline. Trükk AS Printall. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse: pn@eall.ee või tel 646 3363